

БЕКІТІЛГЕН

**"Әскери-қолданбалы спорт түрлері бойынша
Ұлттық Федерациясы"**

Қоғамдық бірлестік (әрі қарай – ҚБ)
мүшелерінің 10-ақпан 2025 жылғы өткізілген
жалпы жиналысының
№013 шешімімен

**"Патриот" әскери-патриоттық клубының
ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ**

Кіріспе

"Патриот" әскери-патриоттық клубының қосымша білім беру бағдарламасы 17 облыс орталығы мен Республикалық маңызы бар 3 қаланың әкімшілік-аумақтық бірліктерінің аумағында (ішінде) аталған қосымша білім беру ұйымдарында (нысандары немесе түрлері) сыныптан тыс уақытта жастармен және өскелең ұрпақпен оқу базасында олардың оқу-әдістемелік жиындардан өту барысы туралы үйірме жұмысын ұйымдастыру және өткізу жөніндегі жоспарлы жұмысқа тартылатын мамандарды оқыту үшін көзделген. "Патриот" әскери-патриоттық клубының осы арнайы оқу бағдарламасы Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Ұлттық әскери-патриоттық орталығының базасында 2018 жылы құрылған "Жас сарбаз "балалар-жасөспірімдер әскери-патриоттық қозғалысы" Республикалық қоғамдық бірлестігінің (бұдан әрі – "Жас сарбаз" қозғалысы) арнайы оқу бағдарламасына ұқсас Қазақстан Республикасындағы жастарды әскери-патриоттық тәрбиелеудің негізгі бағдарламалық құжаттарына негізделген. Атап айтқанда, "Патриот" әскери-патриоттық клубының осы арнайы оқу бағдарламасы Қарағанды қаласы білім бөлімінің әдістемелік кеңесі ұсынған "Жас сарбаз "Мамандандырылған сыныбы" қосымша білім беру бағдарламасымен бірдей (№1 хаттама, 26.08.2019 ж.), мұнда: идея авторы: Қожахметова Г. Ш., Қарағанды қаласы білім бөлімінің басшысы;

Редакторлар:

Әбдікєрова Б. Х., Мұхамеджан Қ.А., Сəрсембаева А. Ж. (жауапты редактор),
Жаналиев Р. Б., Жантыбаева З. Р., Нұртазина М. Б., Ашықбаев Н. Ж.,
Ахметбекова Г. М., Горбунова Л. В., Исакова Г. М.;

Рецензенттер:

Бобрусов В., ФСК және ҚР КО вице – президенті;
Сейсембеков Е.С., полиция подполковнигі, Барымбек Бейсенов атындағы ҚР ПМ Қарағанды академиясының әскери және тактикалық-арнайы даярлық кафедрасының аға оқытушысы. ;
Нұрмағанбетова м. с., химия ғылымдарының кандидаты, КББП кафедрасының доценті;
Садықов К.И., медицина ғылымдарының докторы, профессор, Е. А.Бөкетов атындағы ҚарМУ Дене шынықтыру және спорт факультетінде алғашқы әскери дайындық және Жекпе-жек кафедрасының меңгерушісі. ;
Божик Ж., педагогика ғылымдарының кандидаты, Е. А. Бөкетов атындағы ҚарМУ, ДШСӨТ кафедрасының доценті;
Шкарупин В., балалар туристік-спорттық және әлеуметтік коммуникацияларын дамыту бөлімінің меңгерушісі;
Жазыбеков А. С., №18 ЖОББМ КММ директоры, жоғары санатты біліктілік деңгейі жоғары

информатика мұғалімі;

Ашықбаев Н. Ж., "№ 23 ЖОББМ"КММ директоры;

Миряшев В.В., "№ 23 ЖОББМ"КММ жоғары санатты дене шынықтыру және спорт мұғалімі;

Мұхамедиарова А.З., "№58 ЖОББМ " КММ әлеуметтік педагогы.

МАЗМҰНЫ

1. Кіріспе
2. "Алғашқы әскери дайындық" курсының бағдарламасы
3. "Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің тарихы" курсының бағдарламасы
4. "Робототехника" курсының бағдарламасы
5. "Этика және психология" курсының бағдарламасы
6. "Хореография" курсының бағдарламасы
7. "Шахмат" курсының бағдарламасы
8. "Шаңғы дайындығы" курсының бағдарламасы
9. "Футбол" курсының бағдарламасы
10. Үлгі 1
11. Үлгі 2

"Патриот" әскери-патриоттық клубының бұл арнайы оқу бағдарламасы жастарды әскери қызмет негіздеріне оқытуға және жастардың бойында Қазақстан Республикасындағы және әлемдегі қазіргі заманғы әскери-қолданбалы спорт түрлері туралы түсініктерін қалыптастыруға, сондай-ақ: Қазақстан Республикасында жастарды әскери-патриоттық тәрбиелеу негіздеріне бағытталған. Әскери қызмет негіздерін оқыту және жастардың бойында Қазақстан Республикасындағы және әлемдегі қазіргі заманғы әскери-қолданбалы спорт түрлері туралы, сондай-ақ: Қазақстан Республикасында жастарды әскери-патриоттық тәрбиелеу негіздері туралы түсінік қалыптастыру курстарын аяқтағаннан кейін осы курстардан (оқу - әдістемелік жиындардан өткен) өткен адамдар (мамандар) дене шынықтыру-спорт ұйымы (әрі қарай – ДШ-СҰ) болып табылатын "Әскери-қолданбалы спорт түрлері бойынша Ұлттық Федерациясы" Қоғамдық бірлестігінің сертификаттарын алады. Ал бұл сертификаттар «Жастарға әскери-патриоттық тәрбие беру, әскери-қолданбалы спорт түрлерін дамыту және танымал ету» жөніндегі «Әскери-қолданбалы спорт түрлері бойынша Ұлттық Федерациясы» Қоғамдық Бірлестігінің 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын іске асыру шеңберінде олар үшін жастармен және өскелең ұрпақпен жұмыс істеуге рұқсат ретінде қызмет ететін болады.

Түсіндірме жазба

"Әскери-қолданбалы спорт түрлері бойынша Ұлттық Федерациясы" Қоғамдық бірлестігінің оқу базасында мамандарды офлайн және онлайн режимде оқыту бойынша оқу-әдістемелік жиындарға қосымша білім беру бағдарламасы келесі білім беру бағдарламаларын ұсынады:

"АӘД" (2 сағат) 3 бөлімнен тұрады (*атыс даярлығы, саптық даярлық, әскери қызмет негіздері*). Әр бөлім 34 оқу сағатына есептелген (*аптасына 1 сағат* есебінен). Бағыттар бойынша оқу бөлімдерін зерделеу үшін 2 сағатты (*таңдау* бойынша) жалпы білім беру мекемелері таңдауға құқылы. Атыс және саптық даярлық тәрбиеленушілердің дене бітімін дамытуға және денсаулығын нығайтуға жәрдемдесу, тәрбиеленушілерді саптық түзеуге, сергектікке, командалар мен саптық тәсілдерді тез және дұрыс орындай білуге үйрету мақсатында енгізіледі. Бұл пән әскери-кәсіби бағытқа ие-бұл оқушылардың әртүрлі жағдайларға психологиялық дайындығын қалыптастыруға бағытталған ғылыми негізделген ұйымдастырушылық және психологиялық-педагогикалық іс-шаралардың элементі.

"ҚР Қарулы Күштерінің тарихы" (1 сағат) білім алушыларда жоғары азаматтық белсенділікті, патриотизмді, рухани-адамгершілікті дамыту, жеке тұлғаны қалыптастыру және өз Отаны алдындағы борыш пен жауапкершілік сезімін қалыптастыру мақсатында енгізіледі.

"Спорттық туризм" (1 сағат) бастапқы туристік білім мен дағдыларды қалыптастыру және туған өлкемен танысу мақсатында енгізіледі. Бағдарламаны орындау барысында білім алушылар кейіннен оқудың екінші және кейінгі жылдарының туристік және өлкетану бағыттарындағы үйірмелерде оқуға мүмкіндік беретін білім мен дағдыларды алуға тиіс.

"Робототехника" (1 сағат) тәрбиеленушілердің шығармашылықтың техникалық түрлеріне қызығушылығын қалыптастыру, робототехника арқылы сындарлы ойлауды дамыту және қойылған міндеттерді шешетін робототехникалық құрылғыларды құру бойынша тәрбиеленушілердің тәжірибеге бағытталған топтық сабақтар, консультациялар және дербес іс-әрекеттері жүйесі арқылы тұлғаны бағдарлау мақсатында енгізіледі.

"Этика және психология" (1 сағат) қоғамда жалпы қабылданған мінез-құлық нормалары мен ережелерін меңгеру және сақтау негізінде оқушылардың моральдық-этикалық мәдениетін қалыптастыруға ықпал ететін педагогикалық жағдайлар жасау арқылы қоғамның жақсы тәрбиеленген, сауатты, мәдени, өзін-өзі қамтамасыз ететін мүшелерін тәрбиелеу мақсатында енгізіледі.

"Хореография" (2 сағат) дене қалпын, күшін, икемділігін, төзімділігін жақсарту; өмірлік маңызды моторикалар мен дағдыларды игеру; дене бітімін жақсарту; өмір бойы дене шынықтырумен айналысу әдетін қалыптастыру; мотор есте сақтау қабілетін дамыту және эстетикалық тәрбиені сіңіру; оқушының жеке басын қалыптастыру, оның санасына қатысты идеялық-адамгершілік бағыты хореографиялық мәдениет мақсатында енгізіледі.

"Шахмат" (1 сағат) көрнекі-бейнелі, логикалық ойлауды дамыту, табандылықты, ойластырушылықты, мақсаттылықты тәрбиелеу, жалпы мәдениетті қалыптастыру және шахмат ойынын үйрету арқылы мазмұнды бос уақытты ұйымдастыру мақсатында енгізіледі.

"Спорт секциясы" бөлімінде педагогикалық кеңестің шешімімен спорт курсының кез келген түрі енгізілуі мүмкін. Спорт үйірмелерінің мақсаты өз денсаулығын нығайту және ұзақ уақыт сақтау, еңбек қызметін оңтайландыру және белсенді демалысты ұйымдастыру үшін дене шынықтыру құндылықтарын белсенді пайдалана алатын жан-жақты дамыған тұлғаны қалыптастыру болып табылады.

Қосымша білім берудің оқу жоспарының мазмұны білім беру ұйымдары қызметінің негізгі мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес келеді. Жоспар оқушыларды тұлғаның таным мен шығармашылыққа деген ынтасын дамытуға, денсаулықты нығайтуға, кәсіби өзін-өзі анықтауға, зияткерлік бейімділікті, эстетикалық мәдениетті дамытуға бағыттайды.

Оқу-әдістемелік жиындардың оқу жоспары

№ р/б	Қосымша жалпы дамыту бағдарламалары	Мамандар үшін
1.	ҚР Қарулы Күштерінің тарихы	1
2.	Робототехника	1
3.	Спорт секциясы	1
4.	БӨД	2
5.	Хореография	2
6.	Спорт-туризм	1
7.	Этика және психология	1
8.	Шахмат	1
	Барлығы	10

"АЛҒАШҚЫ ӘСКЕРИ ДАЙЫНДЫҚ" КУРСЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ

Рақымжанов Ерлан Төлегенұлы
Директордың эксперименттік жұмыс жөніндегі орынбасары, № 58 ЖОББМ
Байпақпаев Әлібек Мұратұлы
БӘД оқытушы-ұйымдастырушысы, №58 ЖОББМ
Қарағанды қ.

Түсіндірме жазба

Елдің ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі мемлекеттік саясаттың басымдықтарының бірі әскери қызметтің беделін арттыру болып табылады, өйткені Қарулы Күштерді сарбаздармен, матростармен, сержанттармен, старшиналармен және офицерлермен сапалы жасақтаудың басты шарты азаматтарды әскери қызметке дайындау болып табылады.

Қазіргі мектеп, мәртебесіне қарамастан, жалпы білім беретін немесе инновациялық, қазіргі білім беру кеңістігінде бәсекеге қабілетті болып қалу үшін дамудың жаңа бағытын іздеуі керек.

Бұл мақсатқа мемлекеттік бағдарламада және басқа да нормативтік актілерде айқындалған бірқатар педагогикалық міндеттерді шешу, "өмір бойы білім алу, барлығына білім беру" үшін жағдай жасау арқылы қол жеткізуге болады.

Бүгінгі таңда қазіргі жағдайда толық күндік мектепте бай тәжірибесі бар білім беру мекемелері пайда болды. Олардың тәжірибесін мұқият қарастырған жөн. Мұнда барлығы жеңеді: ата-аналар, өйткені олардың балалары бақылауда екенін біледі, дамиды; балалар, өйткені олар дамиды, қиын тапсырмаларды шешуге көмектеседі; мұғалімдер, өйткені олар балаларға ішкі әлеуетін ашуға және педагогикалық мүмкіндіктерін толық қанағаттандыруға көмектесе алады.

Осылайша, уақыт талаптарына жауап беретін оқытудың негізгі міндетін біз үйлесімді, интеллектуалды және тұлғалық жағынан дамыған, шығармашылық және стандартты емес ойлайтын, негізгі білімнің, дағдылардың қажетті мөлшерін меңгерген, өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі жаңартуға қабілетті және ұмтылатын, оқушылардың психологиялық және физикалық сау тұлғасын тәрбиелеуде көреміз.

Өзектілігі:

Отанды қорғауға қатысу, Қарулы Күштерге мүше болу мақтанышы, әскери ар – намыс пен қадір-қасиет-бұл ұғымдар әскерге шақырылған жастардың алдында өз маңызын жоғалтады. Сондықтан қоғамды шоғырландыру мен мемлекетті нығайтудың негізі ретінде патриотизмге тәрбиелеудің өткір мәселелерін шешудің өзектілігі айқын.

Сонымен қатар, балаларға қамқорлық жасау, олардың бос уақытын ұйымдастыру, олардың мүдделерін жан-жақты қорғау біздің мемлекетіміздің маңызды қағидаты болып табылады.

Оқу бағдарламасына сәйкес оқу-әдістемелік жиындардан өтетін мамандар үшін бастапқы әскери даярлық бөліміне 2 оқу сағаты бөлінген. Бұл бағдарлама 3 бөлімнен тұрады (*атыс дайындығы, саптық дайындық, әскери қызмет негіздері*). Әр бөлім 34 оқу сағатына *есептелген (аптасына 1 сағат есебінен)*.

Бағыттар бойынша оқу бөлімдерін зерделеу үшін 2 сағатты (*таңдау бойынша*) жалпы білім беру мекемелері таңдауға құқылы.

1 бөлім. Атыс дайындығы

Мақсаты: іс-шаралар жүйесін патриоттардың теориялық білімдерін игеруіне бағыттау, оларға қаруды сенімді меңгеру үшін қажетті дағдылар мен дағдыларды сіңіру.

Тапсырмалар:

1. Оқушылардың әскери-қолданбалы дайындыққа деген қызығушылығын қалыптастыру;

2. Әскери-патриоттық ойындарға, спорттық ойындарға қатысуға тарту үшін, қорғаныс-спорттық бейіндегі сыныптарда одан әрі оқыту үшін қабілетті және ынталы оқушыларды анықтау;

3. Қару-жаракты өндеуде терең білім мен практикалық дағдыларды беру.

Патриоттарға арналған "атыс дайындығы" елдің ұлттық қауіпсіздігі, адам өмірі мен денсаулығы басты құндылықтарға айналатынын ескере отырып әзірленген.

"Отқа дайындық" бөлімі патриоттар үшін 34 оқу сағатына есептелген (аптасына 1 сағат есебінен). Патриоттарға арналған "атыс дайындығы" бөлімінің мазмұны "әскери қызмет негіздері" бөлімін қайталамайды, өйткені ол әскери-кәсіби бағытқа ие және келесі көрсеткіштермен сипатталады: зейінділік, тұрақтылық және тиімділік.

"Атыс дайындығы" - патриоттарды жауынгерлік даярлық жүйесінде оқытудың бөлімі. Отқа дайындық сабақтарында патриоттар пневматикалық мылтықтан, шағын калибрлі мылтықтан және Калашников автоматынан ату, қол гранаталарын лақтыру бойынша бастапқы білім мен дағдыларды алады, ал сабақ соңында бақылау нормативтерін тапсырады. Сабақтарды өткізу кезінде қару – жаракпен, оқ-дәрілермен жұмыс істеу кезінде қауіпсіздік ережелері мен шараларын қатаң сақтауға ерекше назар аударылады, сондай-ақ сабақтарды өткізу орындарында-тираларда, атыс алаңдарында және т. б. толық қауіпсіздік көзделеді.

Әр сабақ белгілі бір тәртіппен өткізіледі:

- a) **дайындық бөлімі:** сабақтың мақсаттары мен міндеттерін құру, түсіндіру, жаттығуды тағайындау және не нәрсеге ерекше назар аудару керектігін көрсету, қаруды атуға дайындау;
- b) **негізгі бөлім:** атыс теориясы, қару-жарактың материалдық бөлігі және жарыс ережелері туралы міндетті ақпаратты зерттеу, Оқсыз жаттығу және практикалық ату;
- c) **қорытынды бөлім:** қорытындылау, тән қателіктерді түсіндіру, және нәтижелерді бағалау.

Атыс дайындығы сабақтары келесі әдістемелік принциптер негізінде өткізіледі:

а) *Сана мен белсенділік принципі.*

Әр оқушы өзіне жүктелген міндеттерді саналы түрде орындауы керек.

б) *Көрнекілік принципі.*

Оқытудың ең түсінікті түрі. Нақты көрнекі мысалдарға сүйене отырып, оқушылар қажетті материалды жақсы игеруі керек.

с) *Қол жетімділік принципі (белгісізден белгісізге, қарапайымнан күрделіге, жеңілден қиынға дейін).*

Материал бұрыннан бар білім негізінде игеру үшін таңдалады.

д) *Сабақтардың жүйелілік принципі.*

Белгілі бір білімді, дағдыларды және дағдыларды игерудегі жетістік оларды жүйелі түрде бекітуге негізделген.

е) *Талаптарды біртіндеп арттыру принципі.*

Жаттығулардың сапасын жақсарту және ату нәтижелерін арттыру жүктемені біртіндеп арттыру және талаптарды арттыру арқылы ғана күтіледі.

Атыс дайындығы әскери-қолданбалы бағытқа ие және тактикалық дайындықпен ажырамас байланыста жүргізіледі және тактикалық сабақтар мен жауынгерлік атыс жаттығуларында жетілдіріледі. Оқушылардың жоғары атыс дайындығының критерийі-бірінші оқтан бастап нысанаға тигізу қабілеті.

Қарумен жұмыс істей білу, ату дағдылары Қазақстан Қарулы Күштері қатарында патриоттарды қызметке дайындауда үлкен рөл атқарады. Отқа дайындық сабақтары шыдамдылықты, салқынқандылықты дамытады, техникаға деген сүйіспеншілікті оятады. АД сабақтарында оқушылар дәл ату қабілетіне ие бола алады-бірнеше рет қайталау нәтижесінде алынған дағдылар негізінде атыс қаруынан нысанаға тигізу қабілеті.

"Атыс дайындығы" Қазақстан Қарулы Күштерінің жарғысы негізінде ұйымдастырылады және өткізіледі. Ол қарумен, оқ-дәрілермен және имитациялық құралдармен қауіпсіз жұмыс істеу ережелерін оқытуды; атыс қаруы мен қол гранаталарының материалдық-техникалық бөлігін оқытуды; ату негіздері мен ережелерін; қол гранаталарын лақтыру тәсілдері мен ережелерін және бақылау нормативтерін орындауды көздейді.

"Атыс дайындығы" бөлімі, бір жағынан, патриоттардың танымдық мүмкіндіктері мен қабілеттеріне сәйкес келеді, ал екінші жағынан, оқушыға жоғары талаптар деңгейінде жұмыс істеуге, оның оқу мотивациясын дамытуға мүмкіндік береді. Бөлімнің мазмұны базалық оқу пәнінің әр түрлі бөлімдерінің кеңейтілген, тереңдетілген нұсқасын ұсынады ("әскери қызмет негіздері").

Оқытудың болжамды нәтижелері.

Атыс дайындығы бойынша патриоттықтар мына нәрселерді білетін болады:

- атыс қаруының материалдық бөлігі;
- қару - жарақ пен оқ-дәрілермен жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік шаралары;
- пневматикалық мылтықтан ату әдістері мен ережелері;
- ату курсының жаттығуларын орындау шарттары мен тәртібі;

- атыс дайындығын реттейтін негізгі құжаттар.

Патриоттықтар:

- АК-74 автоматын, пневматикалық мылтықтарды бөлшектеу және құрастыру, тазалау және майлау;
- әр түрлі позициялардан нысандарды дәл ату;
- қызметтік сипаттағы міндеттерді шешуде қаруды дұрыс қолдану;
- әскери-патриоттық және спорттық ойындарға қатысуға дайын болады.

Бағаланады:

Оқу сабақтарында (ату жаттығуларын орындаған сайын).

Жеке жаттығуларды немесе бөлімдерді меңгеру дәрежесін анықтау мақсатында бақылау-тексеру сабақтарында (белгілі бір уақыт кезеңіндегі оқу қорытындылары бойынша).

Бақылау атыстарында: бір жылдағы оқу қорытындысы бойынша.

Білім алушылардың атыс даярлығын жеке бағалау бақылау жаттығуларын орындағаны үшін, сондай-ақ атыс даярлығының теориялық бөлімін (атыс негіздері мен ережелері, қарудың материалдық бөлігі, қарумен жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік шаралары) білгені үшін алған бағаларынан құралады және айқындалады:

"Өте жақсы" - егер атыс үшін баға "өте жақсы" болса, ал теориялық бөлімді білгені үшін "жақсы" дегеннен төмен болмаса.

"Жақсы" - егер түсірілім бағасы "жақсы" деңгейінен төмен болмаса, ал теориялық бөлімді білгені үшін "қанағаттанарлық" деңгейден төмен болмаса.

"Қанағаттанарлық" - егер екі баға да "қанағаттанарлық" деңгейден төмен болмаса.

Патриоттықтардың атыс дайындығын жеке бағалау оқу бағдарламасында көзделген бақылау жаттығулары бойынша айқындалады.

Атыс нәтижелерін анықтау кезінде:

- егер оқ оны тесіп кетсе немесе шетіне тиіп кетсе, нысанаға дәл тиген болып саналады;
- шеңбердің сызығына тиген шеңберлері бар нысанадағы тесік атушының пайдасына есептеледі.

Оқушы дәл тигізген нысаналардың санына және атыс нәтижесіне қарамастан, келесі жағдайларда атыс "қанағаттанарлықсыз" деп бағаланады:

- жаттығу шарттарын орындамады;
- атыс жетекшісінің командасынсыз оқ жаудырды;
- "Тоқта" немесе "тоқта, атысты тоқтат" командаларынан кейін оқ атылды- атыс алаңының шекара белгілерінен тыс жерде оқ жаудырды;
- қауіпсіздік шараларын бұзды.

2 бөлім. Саптық дайындық

Саптық даярлықтың мақсаты әскери тәртіпті сақтауға және қызметтік тәртіпті нығайтуға ықпал ететін ерік-жігерді шыңдау, патриоттықтардың өз

денесін иелену қабілетін жетілдіру, байқаушылықты, ұжымшылдық пен орындаушылық сезімін дамыту болып табылады.

Тапсырмалар:

- саптық даярлықтың қажетті білімдерін, қабілеттері мен дағдыларын қалыптастыру;
- ерікті қасиеттер мен тәртіпті дамыту.

"Саптық дайындық" бөлімі, бір жағынан, патриоттық үйірме оқушыларының танымдық мүмкіндіктері мен қабілеттеріне сәйкес келеді, ал екінші жағынан, оқушыға жоғары талаптар деңгейінде жұмыс істеуге, оның оқу мотивациясын дамытуға мүмкіндік береді. Курстың мазмұны базалық оқу пәнінің әртүрлі бөлімдерінің кеңейтілген, тереңдетілген нұсқасы болып табылады ("Әскери қызмет негіздері").

Бөлім патриоттық үйірме оқушылары үшін 34 оқу сағатына есептелген (аптасына 1 сағат есебінен). Патриоттықтар үйірмелерінің оқушыларына арналған **"саптық даярлық"** оқу бағдарламасының мазмұны орта (Толық) мектептің базалық курсының "әскери қызмет негіздері" бөлімін қайталамайды, өйткені оның әскери-кәсіби бағыты бар.

"Саптық дайындық" бөлімі – бұл патриоттық үйірме тәрбиеленушілерін жауынгерлік даярлық жүйесінде оқыту курсы, олардың саптық түзелуін, сергектігі мен төзімділігін, командаларды дұрыс және жылдам орындай білуін, саптық әдістерді, сондай-ақ патриоттық үйірме оқушыларын әртүрлі саптарда үйлесімді іс-қимылдары бар бөлімшелер ретінде даярлауды мақсат етеді.

Патриоттықтар үйірмелерінің оқушылары үшін **"саптық дайындық"** сабақтары Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің саптық жарғысы негізінде ұйымдастырылады және өткізіледі. Ол қару-жарақсыз және қарусыз саптық тәсілдер мен қозғалысты оқытуды, бөлімшелердің құрылыстарын жаяу және машиналармен оқытуды, әскери сәлемдесуді орындау тәртібін, саптық байқауды өткізуді, саптағы жауынгерлік тудың жай-күйін, оны шығару және алып кету тәртібін оқытуды көздейді.

"Саптық дайындық" бөлімінің мазмұны патриоттық үйірмелер тәрбиеленушілерінің құрамының ерекшелігін (саны, алдыңғы дайындық деңгейі, жыныстық құрамы және т.б.) ескереді. Бұл курс патриоттық үйірме оқушыларына білім беру перспективасы тұрғысынан өз әлеуетін бағалауға көмектеседі, қорғаныс-спорт бейінінде оқудың оң уәждемесін қалыптастыруға ықпал етеді.

Мазмұны **"саптық дайындық" бөлімі**, бір жағынан, патриоттық үйірме тәрбиеленушілерінің танымдық мүмкіндіктері мен қабілеттеріне сәйкес келеді, ал екінші жағынан, оқушыға жоғары талаптар деңгейінде жұмыс істеуге, оның оқу мотивациясын дамытуға мүмкіндік береді. Курстың мазмұны базалық оқу пәнінің әртүрлі бөлімдерінің кеңейтілген, тереңдетілген нұсқасын ұсынады ("әскери қызмет негіздері", "қолданбалы дене шынықтыру").

Саптық дайындықтың нәтижесі:

- саптық білім алу;
- патриоттықтардың тәртіптілігі;

- патриоттықтарда іс-қимылдардың жылдамдығы мен анықтығын дамыту.

Патриоттық мыналарды білуі және іс жүзінде орындауы керек:

- қарусыз және қарусыз саптық әдістер мен қозғалыс;
- әскери сәлемдесу;
- істен шығу және қызметке оралу;
- бастыққа көзқарас;
- бөлімшелердің саптағы жаяу тәртіппен қозғалысы;
- өз бойында ерікті қасиеттер мен тәртіпті дамыту.

Саптық даярлықты бағалау бір дайындық, сыныптың саптық үйлесімділігі және күнделікті өмірде саптық және басқа да жалпы әскери жарғылардың талаптарын орындау үшін бағалардан тұрады.

Саптық даярлықты тексеру тоқсанның соңында жоспарлы саптық байқаулар мен бақылау сабақтарын өткізу кезінде жүзеге асырылады.

Саптық дайындық бойынша бақылау және бағалау нысандары

Патриоттықтардың жеке саптық дайындығын тексеру:

- сыртқы түрін тексеру бойынша;
- қарусыз және қарумен саптық тәсілдерді орындау бойынша;
- саптық жарғының және басқа да жалпы әскери жарғылардың ережелерін білу бойынша.

3 бөлім. Әскери қызмет негіздері

Бағдарламаның негізгі мақсаты-зияткерлік, рухани-адамгершілік және дене дамуы процесінде оқушылардың әлеуметтік қалыптасуы, патриоттық тәрбиесі және белсенді азаматтық ұстанымын қалыптастыру, оларды Отанды қорғауға дайындау.

Патриоттықтар үйірмелерінде әскери қызмет негіздерін зерделеу мынадай міндеттерге қол жеткізуге бағытталған:

- жеке қауіпсіздік, қоғам мен мемлекеттің қауіпсіздігі, денсаулық пен адам өміріне, мемлекеттің мемлекеттік рәміздеріне құндылық қатынасы, отансүйгіштік пен Отанды қорғау жөніндегі борышты орындауға деген ұмтылыс үшін жауапкершілікке тәрбиелеу;
- жастарды Отанды қорғауға дайындау;
- төтенше жағдайларда төтенше жағдайларда әрекет ету кезінде қажетті қабілеттер мен дағдыларды қалыптастыру;
- дағдыларды қалыптастыру: өмірге және денсаулыққа қауіпті жағдайларды бағалау, жеке және ұжымдық қорғаныс құралдарын қолдану;
- жас ұрпақты Қарулы Күштердің жауынгерлік дәстүрлеріне, әскери ар-намыстың нышандарына тәрбиелеу.

Әскери қызмет негіздерін оқыту бағдарламасы 34 оқу сағатына, аптасына 1 сағатқа есептелген.

Күтілетін нәтижелер:

- жеке қауіпсіздік, қоғам мен мемлекеттің қауіпсіздігі үшін жауап береді, денсаулық пен адам өміріне, елдің мемлекеттік рәміздеріне ұқыпты қарайды;

- Отанды қорғауға дайынсыз ба;
- төтенше жағдайларда, төтенше жағдайларда әрекет ете алады;
- өмір мен денсаулыққа қауіпті жағдайды бағалай алады, жеке және ұжымдық қорғаныс құралдарын қолдана алады;
- Қарулы Күштердің жауынгерлік дәстүрлерін, әскери ар-намыстың нышандарын біледі және құрметтейді.

Әскери қызмет негіздерін базалық деңгейде зерделеу нәтижесінде Патриоттық мыналарға міндетті:

Білу / түсіну

- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылу тарихы;
- мемлекетті қорғау, азаматтардың әскери міндеті және әскери қызметі туралы қазақстандық заңнаманың негіздері;
- Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің құрамы мен мақсаты;
- азаматтардың әскери қызметке шақырылғанға дейінгі, әскери қызмет өткеру кезіндегі құқықтары мен міндеттері;
- әскерге шақыру, келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеру ерекшеліктері;
- балама қызметтің ерекшеліктері;
- әскери намыстың рәміздері.

Бағалау:

- сауалнама;
- қорытынды тестілеу (*әр жартыжылдықтың соңында*).

"Әскери қызмет негіздері" бөлімін игеру нәтижесінде патриоттықтар:

- Бастапқы әскери дайындық бойынша мамандандырылған Білім және жалпы білім беру дағдылары;
- отбасындағы, мектептегі, қоғамдық орындардағы жасөспірімдердің мінез-құлқын реттейтін нормалар мен ережелерді сақтауға бағдарлау мен көзқарасты одан әрі дамыту;
- өз іс-әрекеттері үшін жауапкершіліктің артуын түсіну негізінде аймақтағы және елдегі қоғамдық өмірді реттейтін негізгі моральдық, эстетикалық және еңбек нормалары мен ережелері;
- жасөспірімдік дағдарысты, жыныстық тәрбиенің ерекшеліктерін ескере отырып, психофизикалық денсаулықты сақтау және нығайту, оны қорғау тәсілдері туралы идеяларды одан әрі дамыту;
- салауатты өмір салты, өмір сүру жағдайлары, қорғау әдістері және қазіргі мәдениет бекіткен нормалар мен ережелерді сақтау немесе бұзу салдары туралы негізгі идеялар;
- ақпарат беру құралдарын тасымалдаушыларда пайдаланудың негізгі дағдылары;
- отандық мәдениет, патриоттықтардың мәдениет туралы білім көкжиегін кеңейтеді;
- әлемдік мәдениет, әртүрлі мәдениеттердің ортақ және біртұтас тамырлары туралы білім.

ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ МАЗМҰНЫ

Бөлімдер мен тақырыптардың мазмұны

Курстың мазмұны: АТЫС ДАЙЫНДЫҒЫ

I. Атыс дайындығы

1. Кіріспе сабақ (барлығы 1 сағат).

1.1. Қарумен жұмыс істеу және оқу атыстарын жүргізу кезіндегі қауіпсіздік шаралары (1 сағат, теория).

2. Атыс қаруын атудың негіздері мен ережелері (барлығы 6 сағат).

2.1. Атуды анықтау. Ату кезеңдері (1 сағат, теория).

2.2. Оқтың бастапқы жылдамдығы. Қаруды қайтару және ұшу бұрышы (1 сағат, теория).

2.3. Траекторияның қалыптасуы. Траектория элементтері (2 сағат, теория).

2.4. Оқтың тесу және атылу әрекеті. Тікелей ату және оның практикалық мәні (1 сағат, теория).

2.5. Жабық, зардап шеккен және өлі кеңістік (1 сағат).

3. Атыс қаруының материалдық бөлігі (барлығы 27 сағат).

3.1. Калашников АК-74 автоматы. Қаруға күтім жасау. Мылтықты бөлшектеу және құрастыру, тазалау және майлау (6 сағат, тәжірибе).

3.2. Атуға дайындық: ату үшін позицияны қабылдау, машинаны тиеу (4 сағат, тәжірибе).

3.3. Ату әрекеті: қолданба, көздеу, триггерді түсіру, атуды тоқтату (4 сағат, тәжірибе).

3.4. Пневматикалық мылтықтан практикалық ату (13 сағат).

Курстың мазмұны: САПТЫҚ ДАЙЫНДЫҚ

1. Жалпы ережелер (барлығы 1 сағат).

1.1. Оларды салу және басқару. Командирлер мен әскери қызметшілердің құрылысқа дейінгі және саптағы міндеттері (1 сағат, теория).

2. Қару-жарақпен саптық техникалар мен қозғалыс (барлығы 9 сағат).

2.1. Қару-жарақпен саптық тірек (3 сағат, жаттығу).

2.2. Қарумен техниканы орнында орындау (3 сағат, практика).

2.3. Қарумен бұрылу және қозғалыс (3 сағат, жаттығу).

3. Әскери сәлемдесуді орындау, істен шығу және қызметке оралу. Бастыққа жақындау және одан кету (барлығы 7 сағат).

3.1. Әскери сәлемдесуді орнында және қозғалыста қарусыз орындау (3 сағат, практика).

3.2. Қарумен әскери сәлемдесуді орнында және қозғалыста орындау (2 сағат, практика).

3.3. Істен шығу және қызметке қайта оралу. Бастыққа жақындау және одан кету (2 сағат, тәжірибе).

4. Әскери бөлімнің Жауынгерлік Туының саптағы жағдайы, оны шығару және алып жүру (барлығы 5 сағат).

- 4.1. Жалпы ережелер (1 сағат, теория).
- 4.2. Жауынгерлік баннердің құрамдағы орны (1 сағат, теория).
- 4.3. Жауынгерлік туды шығару және алып жүру тәртібі (3 сағат, практика).

5. Компания құру (барлығы 6 сағат).

- 5.1. Орналастырылған жүйе (2 сағат, тәжірибе).
- 5.2. Жаяу жүру жүйесі (2 сағат, тәжірибе).
- 5.3. Сапта әскери сәлемдесуді орнында және қозғалыста орындау (2 сағат, практика).

6. Батальон салу (барлығы 6 сағат).

- 6.1. Орналастырылған жүйе (2 сағат, тәжірибе).
- 6.2. Жаяу жүру жүйесі (2 сағат, тәжірибе).
- 6.3. Сапта әскери сәлемдесуді орнында және қозғалыста орындау (2 сағат, практика).

**Курстың мазмұны:
ӘСКЕРИ ҚЫЗМЕТ НЕГІЗДЕРІ**

1. "Патриот" әскери-патриоттық клубы туралы негізгі ережелер (барлығы 8 сағат).

- 1.1. "Әскери-қолданбалы спорт түрлері бойынша Ұлттық Федерациясы" ҚБ-нің "Патриот" әскери-патриоттық клубы туралы ережесі" (2 сағат, теория).
- 1.2. "Патриот" әскери-патриоттық клубының жарғысы (4 сағат, теория).
- 1.3. Патриоттық мінез-құлықтың ерекшеліктері мен ережелері (2 сағат, теория).
- 1.4. "Патриот" әскери-патриоттық клубының тәртіптік жарғысы (2 сағат, теория).

2. ҚР Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының жалпы әскери жарғылары (барлығы 24 сағат).

- 2.1. ҚР ҚК әскери қызметшілерінің әскери атақтарының тізбесі (2 сағат, теория).
- 2.2. Жалпы әскери жарғылардың түрлері (2 сағат, теория).
- 2.3. Әскери сыпайылық пен әскери қызметшілердің мінез-құлқы туралы (2 сағат, теория).
- 2.4. Бұйрық, өкім, бұйрық. Оларды қайтару, орындау және бақылау тәртібі (2 сағат, теория).

Сынақ (1 сағат).

- 2.5. Әскери сәлемдесу (2 сағат, теория).
- 2.6. Әскери қызметшілер арасындағы қарым-қатынас. Дара басшылық. Командирлер (бастықтар) және бағыныштылар. Аға және кіші (2 сағат, теория).
- 2.7. Бөлім командирі (2 сағат, теория).
- 2.8. Взвод сержанты (2 сағат, теория).
- 2.9. ҚР ҚК саптық жарғысы. Жалпы ережелер (2 сағат, теория).
- 2.10. Шынықтыру, дене шынықтыру және спорт (2 сағат, теория).

2.11. Өскери ант беру рәсімі (2 сағат, теория).

2.12. ҚР ҚК тәртіптік жарғысы. Жалпы ережелер (2 сағат, теория).

Қорытынды тестілеу (1 сағат).

Оқу-тақырыптық жоспар
"Патриот" әскери-патриоттық клубының тәрбиеленушілері үшін

№ р/б	Курс бөлімдерінің атауы	Барлық сағат саны	Олардың ішінде		Өткізу күні	Оқушының өзіндік жұмысы
			Теория	Тәжірибе		
I. АТЫС ДАЙЫНДЫҒЫ						
1	Кіріспе сабақ	1	1			
2	Атыс қаруын атудың негіздері мен ережелері	6	6			
3	Атыс қаруының материалдық бөлігі	27		27		
Тек сағат:		34	7	27		
II. САПТЫҚ ДАЙЫНДЫҚ						
4	Жалпы ережелер	1	1			
5	Саптық техникалар және қарумен қозғалыс	9		9		
6	Әскери сәлемдесуді орындау, істен шығу және қызметке оралу. Бастыққа жақындау және одан кету	7		7		
7	Әскери бөлімнің Жауынгерлік Туының саптағы жағдайы, оны шығару және оған жатқызу	5	2	3		
8	Рота салу	6		6		
9	Батальон салу	6		6		
Тек сағат:		34	2	32		
III. ӘСКЕРИ ҚЫЗМЕТ НЕГІЗДЕРІ						
10	"Патриот" ӘПК туралы ереженің негізгі ережелері	8	8			
11	ҚР Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының жалпы әскери жарғылары	24	24			
12	Сынақ	1		1		
13	Қорытынды тестілеу	1		1		
Тек сағат:		34	32	2		

Әдебиет:

1. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының жалпы әскери жарғысы. Қарағанды облысының білім басқармасы.

"ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҚАРУЛЫ КҮШТЕРІНІҢ ТАРИХЫ"

КУРСЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ

Өзектілігі

Бағдарламаның өзектілігі білім алушылардың қосымша білім беру жүйесінің білім берудің жаңа сапасына көшуіне байланысты, ол білім алушылардың белгілі бір білім мен дағдыларды игеруінен ғана емес, ең алдымен жеке тұлғаны дамытудан және қазақстандық азаматтық бірегейлікті тәрбиелеу сияқты негізгі құзыреттерді қалыптастырудан тұрады:

- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің отансүйгіштігі, Отанға, өткенге және бүгінге деген құрметі;
- өз еліне, өз халқына қатыстылығын сезіну, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің әскери тарихын, жауынгерлік дәстүрін білу;
- білім беру, оқу-зерттеу, шығармашылық және басқа да қызмет түрлері процесінде құрдастарымен және ересектермен қарым-қатынас пен ынтымақтастықтағы коммуникативтік құзыреттілік;
- өз оқу мақсатын анықтаудағы дербестік, оқу мен танымдық қызметте өзі үшін жаңа міндеттер қою және тұжырымдау;
- интернет желісін пайдалана отырып, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану саласындағы құзыреттілік;
- қазіргі әлеуметтік құбылыстар мен талаптардың мәнін түсіну үшін тарихи білімді қолдана білу;
- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің өткен және қазіргі оқиғалары мен құбылыстары туралы, оған өз көзқарасын айқындау және дәлелдеу қабілеттері туралы әртүрлі дереккөздердегі ақпаратты іздей, талдай, салыстыра және бағалай білу.

Бағдарламаны әзірлеу қажеттілігі келесі факторларға байланысты:

- Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері жас ұрпақтың рухани және мәдени өміріне органикалық түрде енуі тиіс бай әскери-тарихи мұраға ие;
- қазіргі қоғамға өз бетінше ойлай алатын, туындайтын проблемаларды көре алатын және оларды шығармашылықпен шеше алатын адам қажет. Осы маңызды қасиеттердің қалыптасуына білім алушылардың жобалау-зерттеу қызметіне қатысуы ықпал етеді, ал Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің тарихы осындай қызмет үшін бай материал береді;
- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің әскери тарихын, жауынгерлік дәстүрін зерделеу қазіргі адамға қажетті қасиеттерді дамыту үшін кең мүмкіндіктер береді.

Азаматтықты тұлғаның сапасы ретінде тәрбиелеуді біз білім алушының дамуының осы кезеңінде Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі оқиғаларға қатыстылық ретінде түсінеміз, бұл білім алушыға өзінің жеке жауапкершілігін сезінуге нақты мүмкіндік береді және ондағы патриоттық сезімдерді тәрбиелейді.

Курстың мақсаты мен міндеттері

"Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің тарихы" пәнін оқытудың мақсаты Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері құрылған, салынған және одан әрі дамыған сәттен бастап олардың тарихи дамуының негізгі кезеңдерін білу болып табылады.

Тапсырмалар:

- жастарды әскери қызметке даярлауға жәрдемдесуге жағдай жасау;
- Қазақстан Республикасының Әскери-тарихи мұрасын зерделеу;
- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері тарихының таңдалған беттерін, реформалау мен даму кезеңдерін, қарулы күштердің дамуына ықпал еткен көрнекті басшыларды зерделеу;
- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Тарихи көздерін, әскери қайраткерлерінің, ұйымдары мен құрылымдарының сипаттамаларын талдау қабілетін дамыту;
- парыз, жауапкершілік, Отанды қорғауға дайын болу, отбасына, туған үйіне, өз Отанына деген сүйіспеншілік пен сүйіспеншілік сезімін тәрбиелеу;
- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылысының, қалыптасуы мен дамуының негізгі тарихи кезеңдерін зерделеу;
- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері тарихының негізгі оқиғалары мен фактілерін зерделеу;
- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері тарихының тарихи көздерін зерделеу;
- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің тарихынан негізгі әскери терминдерді зерделеу;
- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері тарихындағы тарихи оқиғаларды талдауға, қорытуға, жіктеуге және жүйелеуге үйрету;
- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің әскери қайраткерлерінің, ұйымдары мен құрылымдарының тарихи көздерін, сипаттамаларын талдауға үйрету;
- қажетті ақпаратты әртүрлі көздерден табуға, оны талдауға және өңдеуге үйрету;
- бірлескен қызмет процесінде өзара әрекеттесуге үйрету;
- білім алушылар оқитын немесе баяндайтын Тарихи материалға қатысты өз көзқарасын тұжырымдауға үйрету;
- маңызды тарихи оқиғаларды талдауға және бағалай білуге үйрету;
- олардың себеп-салдарлық байланыстарын түсіндіруге үйрету;
- логикалық ойлауға, еркін талқылауға және өз пікірін қорғауға үйрету;
- негізгі тарихи ұғымдардың мағынасы мен мағынасын түсіндіру қабілетін дамыту;
- тарихи дереккөздерді талдаудың бастапқы дағдыларын қалыптастыру;
- көпшілік алдында сөйлеу, пікірталас және дау-дамай дағдыларын қалыптастыру;
- курс бағдарламасы бойынша оқуға тұрақты ынталандыру дағдыларын дамыту;

- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің тарихына қызығушылық туғызу;

- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің тағдырына қатыстылық сезімін тәрбиелеу.

Бірінші кезекте курста Қазақ халқының және аңызға айналған тұлғалардың әскери тарихының патриоттық, қаһармандық сәті көзге түседі.

Патриотизм-бұл адамның рухани игілігі, қоғамдық сананың маңызды элементтерінің бірі.

Оқытудың жетекші идеясы білім алушылардың адамгершілігі мен жалпы мәдениетін тәрбиелеу болып табылады. Мәдениет пен адамгершілік ұғымдары бір-бірімен байланысты, сондықтан оларға бейтарап болатын және мәдени-адамгершілік аспектісін ажырата алмайтын адам қызметінің мұндай саласы жоқ. Оқу жүйесінде білім алушылар пәнді оқу барысында қандай адамгершілік сабақ алады, оның жеке басының адамгершілік жақтары қалай көрінеді және мәдени құндылықтар қалыптасады деген сұрақ маңызды болып табылады.

Курсты оқуды жандандыру мақсатында оқытудың ақпараттық-коммуникациялық технологиялары: презентациялар, бейнефильмдер, интернет желісінің материалдары белсенді қолданылады.

Оқу сабақтарының негізгі түрлері дәрістер, әңгімелер, семинарлар және студенттердің өзіндік жұмысы болып табылады. Оқыту барысында мынадай қызмет түрлері көзделеді:

- көрнекті басшылар мен әскери басшылардың өмірбаянын талдау;
- кейінгі пікірталаспен ауызша хабарламалар, рефераттар;
- жергілікті соғыстар мен қақтығыстардағы шайқастарды тактикалық талдау;
- контурлық картамен жұмыс;
- заманауи әскери технологиялар тақырыбындағы пікірталастар.

Бағдарламаны іске асыру мерзімдері

Курстың бағдарламасы жыл сайынғы оқуға арналған - оқу жылына 34 академиялық сағат, оқуға психологиялық дайындығына, физикалық, интеллектуалдық деңгейіне, үйірме оқушыларының жалпы бағдарламаны игеруге дайындығына байланысты.

Күтілетін нәтижелер

Пәнді оқу нәтижесінде білім алушы:

білу:

- Қазақстан Республикасының Әскери-тарихи мұрасы;
- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері тарихының таңдалған беттері, реформалау және даму кезеңдері, қарулы күштердің дамуына ықпал еткен көрнекті басшылар;
- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылысының, қалыптасуы мен дамуының негізгі тарихи кезеңдері;
- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері тарихының негізгі оқиғалары мен фактілері;

- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің тарихы бойынша тарихи дереккөздер;

- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің тарихындағы негізгі әскери терминдер.

білу:

- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері тарихының тарихи оқиғаларын талдау, жинақтау, жіктеу және жүйелеу;

- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің әскери қайраткерлерінің, ұйымдары мен құрылымдарының тарихи көздерін, сипаттамаларын талдау;

- әр түрлі ақпарат көздерінен қажетті ақпаратты табу, оны талдау және өңдеу;

- бірлескен қызмет процесінде өзара әрекеттесу;

- білім алушылар оқитын немесе баяндайтын Тарихи материалға қатысты өз көзқарасын тұжырымдау;

- маңызды тарихи оқиғаларды талдау және бағалай білу;

- олардың себеп-салдарлық байланыстарын түсіндіру;

- логикалық ойлау, еркін талқылау және өз пікірін қорғау;

- негізгі тарихи ұғымдардың мәні мен мағынасын түсіндіру.

иелік ету:

- тарихи дереккөздерді талдаудың бастапқы дағдылары;

- көпшілік алдында сөйлеу, пікірталас және дау-дамай дағдылары.

көрсету:

- курс бағдарламасы бойынша оқуға тұрақты мотивация;

- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің тарихына қызығушылық;

- Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің тағдырына қатыстылық сезімі;

- парыз, жауапкершілік, Отанды қорғауға дайын болу, отбасына, туған үйіне, өз Отанына деген сүйіспеншілік пен сүйіспеншілік сезімі;

- жастарды әскери қызметке дайындауға жәрдемдесу.

Оқытылатын курстың мазмұны

Тақырып 1. Құру және қалыптасу бастаулары

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің (1 сағат)

КСРО Қарулы Күштерінің қысқаша тарихы. КСРО Қарулы Күштерінің жауынгерлік дәстүрлері. КСРО-ның күйреуі, күйреуі және ыдырауы. Қазақ КСР базасында жаңа мемлекет пен Қарулы Күштер құру. Қазақ КСР аумағындағы әскери құралымдар.

Тақырып 2. Құру және қалыптастыру

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің (1 сағат)

КСРО ыдырағаннан кейін жаңа мемлекеттің құрылуы. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін құру. Әскери заңдар блогы. Ядролық арсеналдан бас тарту. КСРО-дан әскери мұра. Тәуелсіз Қазақстан армиясы.

Тақырып 3. Құрылымы, құрамы және түрлері

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің (1 сағат)

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің құрылымы. Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің құрамы. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері әскерлерінің түрлері мен тектері.

Тақырып 4. Қазақстан армиясының арсеналы. (1 сағат)

Кеңес армиясының әскери мұрасы. Арсеналдың анықтамасы, қару-жарактың түрлері, түрлері, зымырандар мен оқ-дәрілер. Әскерлерді әскери-техникалық қамтамасыз ету.

Тақырып 5. Қазақстан армиясының жауынгерлік әлеуеті. (1 сағат)

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері әскерлері, бөлімдері, қару-жарақтары мен әскери техникасы санының сандық және сапалық сипаттамасы. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері рулары мен әскерлерінің негізгі қару-жарағы мен әскери техникасының тактикалық-техникалық сипаттамасы. Жеке құрамның жауынгерлік даярлығы және жауынгерлік дағдысы.

Тақырып 6. Қазақстан армиясындағы кеңестік мұра. (1 сағат)

Қазақ КСР аумағында орналасқан әскери құралымдар. Савоны тарату. Қалыптастыру бөлімі. Әскери-техникалық мүлікті, қару-жаракты, әскери техниканы және арсеналды бөлу.

Тақырып 7. Құрлық әскерлерінің тарихы

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің (1 сағат)

Кеңестік мұра. Құрлық әскерлерін құру. Құрлық әскерлерін реформалау. Құрлық әскерлерінің құрылымы мен басқару органдары. Негізгі қару-жарак, әскери техника және Құрлық әскерлерінің құрамы.

Тақырып 8. Әскери-теңіз күштерінің тарихы

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің (1 сағат)

Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің Әскери-теңіз күштерін құру. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әскери-теңіз күштерінің негізгі міндеттері. Әскери-теңіз күштерінің құрылымы мен құрамы. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әскери-теңіз күштерінің қару-жарағы мен техникасы.

Тақырып 9. Әуе қорғаныс күштерінің тарихы

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің (1 сағат)

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Әуе қорғанысы күштерін құру. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Әуе қорғанысы күштерінің негізгі міндеттері. Әуе қорғанысы күштерінің құрылымы мен құрамы. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Әуе қорғанысы күштерінің қару-жарағы мен техникасы.

Тақырып 10. Аэроұтқыр әскерлерінің тарихы

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің (1 сағат)

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Аэроұтқыр әскерлерін құрудың алғышарттары. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Аэроұтқыр әскерлерінің негізгі міндеттері. Аэроұтқыр әскерлерінің құрылымы мен құрамы. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Аэроұтқыр әскерлерінің қару-жарағы мен техникасы. Жауынгерлік қолдану ерекшеліктері.

Тақырып 11. Зымыран әскерлері мен артиллерияның тарихы

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің (1 сағат)

Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің зымыран әскерлері мен артиллериясын құру. Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің зымыран әскерлері мен артиллериясының негізгі міндеттері. Зымыран әскерлері мен артиллерияның құрылымы мен құрамы. Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің зымыран әскерлері мен артиллериясының қару-жарағы мен техникасы.

Тақырып 12. Нормативтік-құқықтық база

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің (1 сағат)

Әскери заңнама. Қазақстан Республикасының Қорғаныс және Қарулы Күштері туралы Заңы. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің жалпыәскери жарғылары. Әскери доктрина.

Тақырып 13. Қарулы Күштердегі реформалар

Қазақстан Республикасының (1 сағат)

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылысы және даму кезеңдері. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінде қару-жарақ пен әскери техниканы жаңғырту. Әскерлерді басқарудың құрылымдық өзгерістері. Әскери білім беру реформалары.

Тақырып 14. Қарулы Күштердегі әскери білім

Қазақстан Республикасының тарихи тәжірибесі. (1 сағат)

Әскери білім саласындағы кеңестік мұра. Әскери білім беру жүйесі. Әскери кадрлардың ұсталары. ҰҚШҰ және ШЫҰ шеңберінде ТМД жоғары әскери оқу орындарымен және одақтас елдермен өзара іс-қимыл.

Тақырып 15. Әскери доктрина

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің (1 сағат)

Әскери Доктринадағы Жалпы ережелер, анықтамалар мен ұғымдар. Қазақстан Республикасының әскери қауіпсіздігін қамтамасыз ету саласындағы ағымдағы ахуалды талдау. Қазіргі әскери қақтығыстардың сипаты мен негізгі белгілері.

Тақырып 16. Қазақстан Республикасының бірінші Қорғаныс министрі

Сағадат Нұрмағамбетов-оның құрылуы мен қалыптасуындағы рөлі

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің (1 сағат)

Сағадат Нұрмағамбетовтың Өмірбаяны. Марапаттар. Батыр-майдангер. Қазақстан армиясының құрылуы, құрылысы мен қалыптасуының бастауында. Қазақстан армиясы-бәрі қалай басталды.

Тақырып 17. Қазақстан армиясының қатысуы мен рөлі

Қазіргі жергілікті соғыстарда. (1 сағат)

Қазіргі жағдайдағы әскери доктрина. Ұлттық ерекшеліктер. Қазіргі жағдайдағы Қазақстан армиясының бітімгершілік миссиялары.

Тақырып 18. Қазақстандық бітімгерлердің қатысуы

тәжік-ауған шекарасындағы қақтығыста. (1 сағат)

Тәжік-ауған шекарасындағы қақтығыс. Тәжік-ауған шекарасына бөлімшені дайындау және жасақтау. Тәжік-ауған шекарасындағы дейтвий қимылдарының ардагерлері.

Тақырып 19. Қазақстан армиясының бітімгершілік миссиялары. (1 сағат)

Қазақстанның бітімгершілік қызметінің тарихы. Қазақстандық бітімгершілік миссиясының 18 жылдығы-бәрі неден басталды және қандай кезеңдерден өтті. "Қазбат" қазақстандық бітімгершілік батальоны

Тақырып 20. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін

қару-жарақпен және әскери техникамен жабдықтау. (1 сағат)

Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің құрамы. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін қару-жарақпен және әскери техникамен жасақтау. Қарудың жаңа түрлері. Әскери-өнеркәсіптік кешен.

Тақырып 21. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде әртүрлі

кезеңдерде

қару-жарақ пен әскери техниканы дамыту және жаңғырту. (1 сағат)

Қазақстан Армиясының Бюджеті. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің реформалары. Қару-жарақ пен техниканың заманауи үлгілері. Қазіргі заманғы қару-жарақтың жаңа технологиялары. Қару-жарақты жаңарту.

Тақырып 22. Қарулы Күштердің әскери ынтымақтастығы

Қазақстан Республикасының басқа елдермен. (1 сағат)

Қазақстан Республикасының халықаралық әскери ынтымақтастығы. Қазақстан Республикасының коалициялық әскери құрылысқа қатысуы.

Тақырып 23. Қазіргі Қазақстан армиясындағы

мәселелер және шешу жолдары. (1 сағат)

Қазақстан армиясы-жауынгерлік қабілеттілікті бағалау. Жауынгерлік дайындық-тиімділікті арттыру жолдары. Әскери қызметшілер мен олардың отбасы мүшелерінің мәртебесі туралы заң, оларды шешудің мәселелері мен перспективалары. Әскери қызметшілердің әлеуметтік жағдайлары.

Тақырып 24. Қазіргі заманғы соғыстар, тактикалық іс-әрекеттерді жүргізудің жаңа тәсілдері. (1 сағат)

Тактика мен операциялық өнерді дамыту перспективалары. Өткен соғыстардың тәжірибесі туралы тарихи сабақтар мен қорытындылар. 21 ғасырдың басында пайда болған жаңа тенденциялар. 21 ғасырдағы қарулы күрестің сипатын, формалары мен тәсілдерін дамыту. Тактикалық әрекеттерді жүргізудің заманауи тәсілдері.

Тақырып 25. Бірлескен стратегиялық жаттығулар

ҰҚШҰ және ШЫҰ шеңберінде. (1 сағат)

ҰҚШҰ Ұжымдық күштерінің ілімдері. ҰҚШҰ мен ШЫҰ өңірлік қауіпсіздік саласындағы өзара іс-қимыл моделі ретінде. Даму модельдері және ынтымақтастық перспективасы. ШЫҰ елдерінің ілімдері-әскери ынтымақтастықтың жаңа форматы.

Тақырып 26. Әскери ғылым және жаңа

заманауи технологиялар. (1 сағат)

Әскери ғылым: өткен, қазіргі, болашақ. Әскери ғылым және жаңа заманауи технологиялар. Әскери ғылымды дамыту перспективалары.

Тақырып 27. Қазақстан армиясының

әскери-өнеркәсіптік кешені. (1 сағат)

Қазақстанның қорғаныс өнеркәсібі: құлдыраудан экспортқа дейін. Кеңес заманындағы қазақстандық ҚӨК. Қорғаныс-өнеркәсіп кешенін қалпына келтіру.

Тақырып 28. Қазақстан армиясының көрнекті қайраткерлері мен басшылары,

олардың Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің қалыптасуы мен

дамуындағы рөлі.

(1 сағат)

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің алғашқы қалыптасу кезеңінің басшылары. Даниал Кенжетайұлы Ахметов – 2007-2009 жылдар кезеңінде қорғаныс министрі, онда әскери қызметшілер мен олардың отбасыларының қызмет ету шарттары мен әлеуметтік жағдайы артты.

Тақырып 29. Кеңес-ауған соғысы кезіндегі гвардиялық гарнизон оқу орталығының тарихи рөлі. (1 сағат)

Гвардия гарнизонының оқу орталығы. 1979-1989 жылдардағы Ауған соғысының қысқаша тарихы Қазақ КСР әскери құрамалары кеңес жылдарында әскери қызметшілерді Ауғанстанға соғысқа дайындап, жіберген.

**Тақырып 30. Әскери өнер тарихы-
әскери тарихтың бір бөлігі. (1 сағат)**

Әскери өнер, Стратегия және әскери тактика тарихы. Көшпелі тайпалардың тактикасы. Жауынгерлік іс-қимылдарды дайындау мен жүргізудің теориясы мен практикасы.

**Тақырып 31. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің
Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің (1 сағат)**

Әскери бөлімдерге жауынгерлік туларды тапсыру. Жас толықтыруды қабылдау. Запасқа шұғыл қызмет атқарған әскери қызметшілерді жұмыстан шығару. Әскери ант қабылдау — Отанға адал болуға ант беру. Жас толықтыруға қару-жарақ пен әскери техниканы салтанатты түрде тапсыру. Майдангер-ардагерлерге қамқорлық жасау, оларға көңіл бөлу, материалдық көмек көрсету. Отан үшін қаза тапқан жауынгерлердің жаппай қабірлеріне күтім жасау.

**Тақырып 32. Әскери қызметшілердің және олардың отбасы мүшелерінің
Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі мәртебесі мен әлеуметтік
жағдайы. (1 сағат)**

Әскери қызметшілер мен олардың отбасы мүшелерінің мәртебесі мен әлеуметтік қорғалуы туралы. Әскери қызметшілердің құқықтары мен бостандықтары. Әскери қызметшілердің әлеуметтік мәселелерін шешу перспективалары.

**Тақырып 33. Қазақстан армиясының
жас ұрпақты тәрбиелеудегі рөлі. (1 сағат)**

Жас ұрпаққа әскери-патриоттық тәрбие беру. Әскери-патриоттық тәрбие-еліміздің табысты дамуының кепілі. Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі мемлекеттік жастар саясатының тұжырымдамасы.

**Тақырып 34. Даму перспективалары
Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің (1 сағат)**

Мықты армия-мықты Қазақстан. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерін жаңғырту. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін реформалау.

ОҚУ-ТАҚЫРЫПТЫҚ ЖОСПАР

№ р / с	Атауы курстың бөлімдері	Тек сағат	Олардың ішінде		Өткізу күні
			Теория	Тәжірибе	
1.	Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылуы мен қалыптасуының бастаулары.	1	0,5	0,5	
2.	Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін құру және қалыптастыру.	1	0,5	0,5	
3.	Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылымы, құрамы және түрлері.	1	0,5	0,5	
4.	Қазақстан армиясының арсеналы.	1	0,5	0,5	
5.	Қазақстан армиясының жауынгерлік әлеуеті.	1	0,5	0,5	
6.	Қазақстан армиясындағы кеңестік мұра.	1	0,5	0,5	
7.	Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Құрлық әскерлерінің тарихы.	1	0,5	0,5	
8.	Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әскери-теңіз күштерінің тарихы.	1	0,5	0,5	
9.	Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Әуе қорғанысы күштерінің тарихы.	1	0,5	0,5	
10.	Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Аэроұтқыр әскерлерінің тарихы.	1	0,5	0,5	
11.	Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің зымыран әскерлері мен артиллериясының тарихы.	1	0,5	0,5	
12.	Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің нормативтік-құқықтық базасы.	1	0,5	0,5	
13.	Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі реформалар.	1	0,5	0,5	
14.	Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі әскери білім, тарихи тәжірибе.	1	0,5	0,5	
15.	Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің Әскери доктринасы.	1	0,5	0,5	
16.	Қазақстан Республикасының алғашқы Қорғаныс министрі Сағадат Нұрмағамбетов - оның Қазақстан	1	0,5	0,5	

	Республикасының Қарулы Күштерін құрудағы және қалыптастырудағы рөлі.				
17.	Қазақстан армиясының Қазіргі жергілікті соғыстарға қатысуы мен рөлі.	1	0,5	0,5	
18.	Қазақстандық бітімгерлердің тәжік-ауған шекарасындағы қақтығысқа қатысуы.	1	0,5	0,5	
19.	Қазақстан армиясының бітімгершілік миссиялары.	1	0,5	0,5	
20.	Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін қару-жарақпен және әскери техникамен жабдықтау.	1	0,5	0,5	
21.	Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде әртүрлі кезеңдерде қару-жарақ пен әскери техниканы дамыту және жаңғырту.	1	0,5	0,5	
22.	Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің басқа елдермен әскери-техникалық ынтымақтастығы.	1	0,5	0,5	
23.	Қазіргі Қазақстан армиясындағы проблемалар мен шешу жолдары.	1	0,5	0,5	
24.	Қазіргі заманғы соғыстар, тактикалық іс-қимылдарды жүргізудің жаңа тәсілдері.	1	0,5	0,5	
25.	ҰҚШҰ және ШЫҰ аясындағы бірлескен стратегиялық оқу-жаттығулар.	1	0,5	0,5	
26.	Әскери ғылым және жаңа заманауи технологиялар.	1	0,5	0,5	
27.	Қазақстан армиясының әскери-өнеркәсіптік кешені.	1	0,5	0,5	
28.	Қазақстан армиясының көрнекті қайраткерлері мен басшылары, олардың Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің қалыптасуы мен дамуындағы рөлі.	1	0,5	0,5	
29.	Кеңес-ауған соғысы кезіндегі гвардиялық гарнизонның оқу орталығының тарихи рөлі.	1	0,5	0,5	
30.	Әскери өнер тарихы-әскери тарихтың ажырамас бөлігі.	1	0,5	0,5	
31.	Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің жауынгерлік дәстүрлерін	1	0,5	0,5	

	қалыптастыру тарихы.				
32.	Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі әскери қызметшілер мен олардың отбасы мүшелерінің мәртебесі мен әлеуметтік жағдайы.	1	0,5	0,5	
33.	Қазақстан армиясының жас ұрпақты тәрбиелеудегі рөлі.	1	0,5	0,5	
34.	Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің даму перспективалары.	1	0,5	0,5	

Бақылау-өлшеу материалы

Оқу нәтижелерін тексеру және бағалау нысандары, тәсілдері мен құралдары. Оқушылардың тарихи білім мазмұнының міндетті минимумын меңгеруге дайындықтың базалық деңгейіне қол жеткізуін анықтау үшін курс бағдарламасында бақылаудың әртүрлі нысандары көзделген:

- ауызша сауалнама:

- жеке сауалнама-ауызша, өзіндік жауап. Бағалау әдетте жауаптың барлық қасиеттері үшін қойылады: нақты материалды білу үшін, презентацияның логикалық үйлесімділігі, тілдің экспрессивтілігі мен дәлдігі үшін;

- фронтальды сауалнама-бұл сыныптағы бақылау сауалнамасы, дәрежені тексеру

қазірдің өзінде түсіндірілген оқу материалын игеру. Бағалау әр жауап үшін қойылады, материалды білмеу-толықтыруды қажет ететін білім алшақтығы үшін;

- аралас сауалнама 20 минут ішінде орта есеппен 5-тен 10 адамға дейін сауалнама жүргізуге мүмкіндік береді, салыстырмалы түрде аз уақыт ішінде бағдарламаның үлкен бөлімі бойынша оқушылардың білімін тексеруге мүмкіндік береді.

– **сынақ немесе жалпылама тестілеу**-білімді бақылаудың қорытынды нысаны (қорытынды қайталау).

Әдебиет:

1. В.И., Голиков В. И., Калашников К. А., Слугин С. А. "Ортаазиялық Қызыл ту әскери округі" және "Түркістан әскери округі" // "екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі КСРО Қарулы Күштері: Қызыл Армиядан Кеңестік Армияға. 1 бөлім: Құрлық әскерлері". - Томск: Томск университетінің баспасы, 2013 ж. – Р. 537-554.

2. Захаров В. М. "Қарапайым қару-жарақпен жабдықталған Кеңес Армиясы топтарының бөлімі" және "Қазақстан Республикасы" // "посткеңестік кеңестік мемлекеттеріндегі әскери құрылыс"мақалалары. - М.: РСЗИ баспасы, 2011. – Р. 57-60, 281-308. -380 Б. -300 дана.

3. Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 30 тамыздағы Конституциясы. Н.Ә. Назарбаев.

4. Ел Президентінің 2012 жылғы 14 желтоқсандағы "Қазақстан – 2050 Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты" атты Қазақстан халқына Жолдауы.
5. "Қазақстан Республикасының Қорғаныс және Қарулы Күштері туралы" 2005 жылғы 31 қаңтардағы Қазақстан Республикасының Заңы.
6. 2012 жылғы 16 ақпандағы "Әскери қызмет және әскери қызметшілердің мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасының Заңы.
7. Қазақстан Республикасының 2017 жылғы 29 қыркүйектегі әскери доктринасы.
8. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 25 мамырдағы №576 қаулысымен бекітілген Ұлттық бірлік доктринасы.
9. "Қазақстан Республикасының Ұлттық қауіпсіздігі туралы" 2012 жылғы 6 қаңтардағы Қазақстан Республикасының Заңы.
10. 2011 жылғы 11 қазандағы "Діни қызмет және діни бірлестіктер туралы" Қазақстан Республикасының Заңы.
11. Қазақ Кеңестік Социалистік Республикасының Мемлекеттік Егемендігі туралы Декларация.
12. Қазақ Кеңестік Социалистік Республикасы Жоғарғы Кеңесінің Қаулысы. // Қазақстан ақиқаты. 1990. 28 қазан. Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы.
13. Қазақстан Республикасының 1991 жылғы 16 желтоқсандағы Конституциялық Заңы. // Қазақстан Республикасының жаңа заңдары. - Алматы: Әділет, 1992. Т.1. - Б.7.
14. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік қорғаныс комитетін құру туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы / / Казахстанская правда. 1991. 26 қазан.
15. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін құру туралы / / Казахстанская правда. 1992. 8 мамыр.
16. Нұрмағамбетов С. К. Ал жадында тыныштық жоқ - Алматы: Ана тілі. 1999.
17. Қазақстан Республикасының Конституциясы (негізгі заңы) / / Казахстанская правда. 1995. 7 қыркүйек.
18. Мұханбетқалиев Х.С. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылу және даму тарихы (1991-2000 жж.). Диссертация әскери ғылым. канд. Әскери ғылымдар.
19. Қазақстан Республикасының Әскери доктринасы. Қазақстан Республикасы Президентінің 2000 жылғы 10 ақпандағы Жарлығы / / Қазақстан жауынгері. 2000. 12 ақпан.
20. А. б. Тасболатов Қазақстан Республикасында кәсіптік әскери оқытуды дамыту.- Алматы: Білім, 2000. -Б. 150.

"СПОРТТЫҚ ТУРИЗМ" КУРСЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ

*Хажиньязова Татьяна Николаевна,
Қарағанды облыстық спорттық туризм және
туристік көпсайыс федерациясы
спорттық туризм бойынша аға жаттықтырушысы*

Түсіндірме жазба

Бүгінгі таңда қазақстандық патриотизмді тәрбиелеу мәселесі өзекті болып отыр. Патриотизм құндылық ретінде әлеуметтену процесінің сапасының көрсеткіштерінің бірі болып табылады. Әлеуметтену адамды мәдениетке енгізудің барлық процестерін, оның көмегімен адамның өмір бойы әлеуметтік табиғаты қалыптасатын қарым – қатынастың барлық түрлерін қамтиды, ал басқалары қалыптасу мен дамудың жекелеген кезеңдерінде өз ролін атқарады. Әлеуметтену мәселелерін шешуде балалар мен ересектерді біріктіретін белсенді қызмет түрі ретінде білім беру ұйымдарында туризмді дамыту үлкен рөл атқара алады. Бұл бағытта туристік-спорттық жұмыс ерекше орын алады.

Қазіргі уақытта балалар мен жасөспірімдер туризмі мен экологиясының проблемалары республикалық білім беру бағдарламасында оның ұйымдарының желісін нығайта және дамыта отырып, қосымша білім беруді дамыту, Нормативтік-құқықтық базаны жетілдіру, халықтың әлеуметтік қорғалмаған топтарынан шыққан балалар мен девиантты мінез-құлыққа бейім балаларды сабақтан тыс жұмыстармен барынша қамту, қосымша білім беру ұйымдарына бару үшін жағдай жасау мәселесі ретінде белгіленген мүмкіндігі шектеулі Білім беру.

Балалар мен жасөспірімдер мен спорттық-сауықтыру туризмінің әдістерін кең әлеуметтік топтар мен жас топтарының нақты әлеуметтік-мәдени тәжірибесіне енгізу-белсенділік пен салауатты өмір салтын сақтау жағдайларын қамтамасыз етудің, рекреациялық мәдениетті қалыптастырудың, сондай – ақ өзін-өзі тәрбиелеу мен жеке тұлғаның көркемөнерпаздық негіздерінің оңтайлы нұсқасы.

Балалар мен жасөспірімдер мен спорттық-сауықтыру туризмі кәсіби, идеологиялық, рухани жоспардың компоненттерін қамтитын бірегей жүйе болып табылады. Бұл бізге туристік - өлкетану және экологиялық қызметтің жан-жақтылығы туралы айтуға мүмкіндік береді. Балалар-жасөспірімдер және спорттық-сауықтыру туризмі деп адам мен қоғамның рухани, физикалық және зияткерлік дамуы мақсатында жүзеге асырылатын саяхаттар, жорықтар, слеттер мен жарыстар, далалық Туристік лагерьлер және басқа да рекреациялық іс-шаралар түсініледі.

Бағдарлама үйірмелердің демалыс күндерінің 1-2 жорықтарына міндетті түрде қатысуымен оқу жылы ішінде сабақтар өткізуге арналған. Бағдарлама үш блокқа бөлінеді: ұйымдастырушылық, тау-кен құтқару және туристік. Күзде және қыста үйірмелерді оқытудың негізгі бағыты туристік дағдыларды игеру болуы керек (негізінен демалыс күндері және жергілікті жерлерде практикалық

сабақтар кезінде), қыста – тау-кен құтқару тақырыптары бойынша сабақтар өткізу.

Әр оқу жылынан кейін оқу сағаттары шеңберінен тыс сынақ іс-шарасын (қалалық деңгейдегі жарыстар, 1 күндік жорық) өткізу жоспарлануда.

Бұл бағдарламаның мақсаты-бастапқы туристік білім мен дағдыларды қалыптастыру, туған өлкемен танысу. Бағдарламаны орындау барысында білім алушылар кейіннен оқудың екінші және кейінгі жылдарының туристік және өлкетану бағыттарындағы үйірмелерде оқуға мүмкіндік беретін білім мен дағдыларды алуға тиіс.

Тапсырмалар:

- оқушыларды өлкетану қызметіне баулу;
- туристік спорт бойынша қажетті теориялық және практикалық білімді меңгеру;
- мектеп жасындағы балалармен дене шынықтыру – бұқаралық, спорттық – сауықтыру жұмыстарының деңгейін арттыру, бос уақытты ұйымдастыру;
- балалар мен жасөспірімдер арасында туризмді дамыту және насихаттау;
- оқушыларда отансүйгіштік сезімін, туған өлкенің табиғи және мәдени мұрасына ұқыпты қарауды тәрбиелеу;
- оқушылардың адамгершілік және дене тәрбиесін жетілдіру;
- қылмыс пен жағымсыз құбылыстардың алдын алу;
- салауатты өмір салтын насихаттау.

Өзектілігі:

Туризмді дамыту және насихаттау, салауатты өмір салтын насихаттау.

Іске асыру мерзімі: 1 жыл

Сабақтардың мазмұнына, мақсаттары мен міндеттеріне сүйене отырып, оқытудың келесі әдістері қолданылады:

Біркелкі әдіс	ол жаттығудың негізгі бөлігінде тұрақты болып қалатын жүктеме қарқындылығының белгілі бір деңгейімен сипатталады. Ол негізінен бәсекелестіктен кейін денені жұмысқа тарту және дайындық кезеңінде жалпы төзімділікті дамыту үшін қолданылады.
Айнымалы әдіс	үздіксіз жұмыс кезінде жүктеме қарқындылығы деңгейінің өзгеруімен сипатталады. Бұл әдісті әмбебап деп санауға болады, өйткені ол жаттықтырушы мен туристер үшін, әсіресе өз бетінше жаттығу кезінде кең мүмкіндіктер ұсынады. Жүктеменің өзгеруі жаттығушы адамның әл-ауқатына сәйкес біртіндеп жүзеге асырылады. Мұнда сіз "жыртылған" жүгіруді немесе "фартлекті", яғни қашықтыққа жүгіру кезінде жылдамдықтың айнымалыларын қолдана аласыз.
Бақылау әдісі	дайындық деңгейін анықтау және одан әрі жаттығулар барысына өзгерістер енгізу үшін қолданылатын бақылау стандарттарының жаттығу циклінде ем қолданумен

	байланысты. Бақылау жалпы физикалық және техникалық дайындық бойынша жүргізіледі.
Бәсекелестік әдіс	оқу процесінде бәсекелестік жүктемелерді (туристік жарыстарға тән) пайдалануға негізделген. Сонымен қатар, мен жаттығулардағы нақты жарыстарды көбейтіп, жарыстардың жеткілікті үлкен санына қатысқан дұрыс.
Жүктеме әдісі	сіз қосымша жүктеме (салмақ) бар жаттығуларды толтыруды қамтамасыз етесіз. Туризмде бұл әдісті табиғи кедергілерді, мысалы, жартастарды жеңу шеберлігін жоғарылату кезінде қолданған жөн.
Ойын әдісі	ол бірнеше рет жеке жағдайлардың үйлесуіне және қатысушылардың-ойыншылардың тиісті іс - әрекеттеріне негізделген. Әдіс ақылдылықтың, моториканың, ептіліктің көрінісін ынталандырады; физикалық және ақыл-ой әрекетінің эмоционалдылығымен және лексикалық сипатымен ерекшеленеді. Бұл әдістің барлық артықшылықтарымен оның жетіспейтіндігін ескеру қажет: туристердің белгілі бір қасиеттерін дамыту үшін индивидуалды жүктемелерді мөлшерлеудің мүмкін еместігі. Бұл әдісті негізінен өтпелі кезеңде күштерді қалпына келтіру кезінде және дайындық кезеңінде қозғалыс пен жылдамдықты үйлестіруді дамыту үшін басқа әдістермен бірге өзгерту керек.

Білім алушылардың оқу жұмысын объективті және жүйелі бақылау білім беру-тәрбие процесін басқарудың маңызды құралы болып табылады, өйткені ол оқыту деңгейін арттыруға, оқу сабақтарын ұйымдастыруды жақсартуға көмектеседі.

Оқу жұмысын бақылау нәтижелері оқу процесінің мазмұны мен ұйымдастырылуына түзетулер енгізуге, сондай-ақ үздік тәрбиеленушілердің жұмысын көтермелеуге, олардың шығармашылық және физикалық қабілеттерін дамытуға, білім, білік және дағдыларды игерудегі дербестік пен бастамаға негіз болады.

Оқу сабақтарының нәтижелілігін бағалау үшін ағымдағы және қорытынды бақылау қолданылады.

Ағымдағы бақылау материалды игеру сапасын бағалау үшін қолданылады. Бағалау нысандары: шығармашылық тапсырмалар, әңгімелесу, нормативтерді тапсыру.

Практикалық іс-әрекетте тиімділік орындалған жаттығулар мен тапсырмалардың саны мен сапасымен бағаланады.

Қорытынды бақылау әр түрлі формада болуы мүмкін: конкурстар, жарыстар, жорықтар. Бұл өз жұмысының нәтижелерін көруге көмектеседі, белсенділік пен шығармашылықты арттырады, оқушылар мен мұғалімдер ұжымында жақсы психологиялық ахуал қалыптастыруға ықпал етеді.

Күтілетін нәтижелер

- өлкетану қызметіне белсенді қатысады;
- туристік спорт бойынша қажетті теориялық және практикалық білімі бар;
- мектеп жасындағы балалармен дене шынықтыру-бұқаралық, спорттық – сауықтыру жұмысының деңгейі артады, бос уақытында балалардың жұмыспен қамтылуы артады;
- балалар мен жасөспірімдер арасында туризмге қызығушылық пайда болады;
- туған өлкенің табиғи және мәдени мұрасына ұқыпты қарауды үйренеді;
- қылмыс пен жағымсыз құбылыстар азаяды;
- оқушылардың денсаулығы жақсарады.

Біледі:

- рюкзактарды төсеу, шатырларды орнату, серуендеуге қажетті өнімдердің тізімін жасау;
- бивак үшін орындарды, от шұңқырын ұйымдастыруды, лагерьдің жергілікті жерде дұрыс орналасуын таңдаңыз;
- өзін-өзі сақтандыру және сақтандыруды ұйымдастыру, түйіндерді тоқу бойынша әдістер дұрыс орындалады;
- кедергілерді жеңу: шөпті беткейлер, шатқалдар, жыралар, өзендер, орман алқаптары.

Бағдарламаның мазмұны

1 жылдық оқу бағдарламасының мазмұны

1. Ұйымдастыру мәселелері. Топты іріктеу, үйірмелердің медициналық тексеруден өтуі.	1 сағ
2. Кіріспе сабақ. Туризм және өлкетану бағдарламасының мақсаттары мен міндеттері. Үйірмешілер алатын дәрежелер мен атақтар. Сабақтардың жиілігі. Сабақты бастау үшін қажетті құрал-жабдықтар, киім және аяқ киім заттары. Қауіпсіздік туралы кіріспе нұсқаулық.	1 сағ
3. Туризм түрлері және олардың негізгі ерекшеліктері. Белсенді туризм түрлеріне шолу: жаяу, тау, су, шаңғы, велосипед, спелеотуризм. Туған жерінде дамыған туризм түрлері.	1 сағ
4. Қазақстан Республикасының туристік өңірлері. Республиканың оңтүстік-шығыс, оңтүстік, шығыс, батыс, орталық облыстарының Туризмнің белсенді түрлерімен айналысу мүмкіндіктері.	1 сағ
5. Туризм техникасы.	22
1) Топтық және жеке жабдықтар. Рюкзактар, ұйықтайтын сөмкелер, карематтар, туристердің киімдері мен аяқ киімдері. Шатырлар, газ плиткалары, от жағу заттары. Жеке және топтық жабдықтарға күтім жасау.	сағ
<u>Практикалық сабақ.</u> Рюкзактарды төсеу, қолда бар жабдықтармен танысу. Демалыс күндері серуендеуге қажетті жабдықтардың тізімін жасау.	
2) Бивак және бивактың жұмыстары. Бивак үшін орынды таңдау: қауіпсіздік пен табиғатты қорғау ережелерін сақтау. Бивакты	

орналастыру тәртібі, оны алып тастау. Тоқтау орнын тазалау. Күн режимі. Киім мен аяқ киімді кептіру. Күндізгі серуендеуге арналған өнімдер жиынтығы. Мәзір, тамақ дайындау.

Практикалық сабақ. Шатырды орнату және алып тастау, бір күндік жорыққа мәзір жасау. От жағу түрлері, от жағу құрылғылары. Лагерьдің жергілікті жерде орналасу ережелері.

- 3) Сақтандыру негіздері. Жеке және топтық сақтандыру, олардың принциптері. Жеке сақтандыру әдістерін дұрыс орындау. Қауіпсіздік құралдары. Түйіндер, олардың түрлері.

Практикалық сабақ. Қозғалыс кезінде таяқшалармен сақтандыру. Қауіпсіздік құралдарын көрсету: арқан, репшнура, сақтандыру жүйелері. Түйінді тоқуды үйрету: сегіздік, қарама-қарсы, булин, ұстау.

- 4) Кедергілерді жеңу техникасы. Туған өлкедегі дәрежелі жорықтарда кездесетін кедергілердің түрлері. Шөпті беткейлерде, соқпақтарда, орманда, Дала мен шөлді жерлерде қозғалыс. Өзендер мен өзендерден өту.

Практикалық сабақ. Шөпті беткейлерде, көтерілу және түсу жолдарында жеке қозғалыс техникасын пысықтау. Орман арқылы, ашық жерлерде қозғалу ерекшеліктері. Өзендер мен өзендер арқылы бөренелер, тастар, секіру арқылы өту.

- 5) Жерге бағдарлау техникасы. Карталар-масштаб және топографиялық белгілер. Компас құрылғысы, оны пайдалану. Азимут және оның анықтамасы. Көкжиектің бүйірлерін күн және жергілікті белгілер бойынша анықтау. Туған өлкенің әртүрлі табиғи аймақтарындағы бағдарлау ерекшеліктері.

Практикалық сабақ. Көкжиектің бүйірлерін күн және жергілікті белгілер бойынша анықтау. Компаспен жұмыс: азимуттың анықтамасы - тікелей және кері таңбалау. Картаны компас бойынша бағдарлау. Қашықтықты көзбен бағалау. 1: 500000 және одан аз масштабтағы туған өлкенің топографиялық картасын оқу. Картадағы қашықтықтар мен бағыттарды өлшеу. Топографиялық диктант.

- 6) Маршрутта қауіпсіздікті қамтамасыз ету. Маршруттың қауіптілігі, бейімділік факторлары табиғи және адам. Туған жер бойынша дәрежелі жорықта табиғи кедергілерді еңсеру кезіндегі сақтық шаралары. Тәртіптің мәні, өзін-өзі дұрыс бағалау. Судағы, беткейлердегі, найзағай кезінде, елді мекендердегі мінез-құлық ережелері. Қыста серуендеу ерекшеліктері. Іздеу-құтқару жұмыстарын ұйымдастыру.

- 7) Туристер сайысы. Туристік көпсайыс спорт түрі ретінде. Жарыс түрлері: слет, чемпионат, біріншілік. Қарапайым жарыстарға дайындық ерекшеліктері.

Практикалық сабақ. Қиындықтың 1-сыныбы қашықтығында жаяу

- туризм бойынша жарыстарға қатысу (жарыстарға қатысу).
6. Туристік құжаттама және оны жүргізу. Маршруттық парақ-дәрежелік жорықтың негізгі құжаты. Маршруттық паракты жүргізу. Топты кемпингке шығару. Бір күндік жорық туралы есеп. Бір күндік жорық туралы есеп жазу. 2 сағ
- Практикалық сабақ. Маршрут парағын толтыру.
7. Қарапайым жорық тактикасының негізгі түсініктері. Жаяу серуендеудегі өткелдер мен жүктемелер нормалары. Топтың құрылымы, қарқыны, режимі, қозғалыс аралығы, олардың әртүрлі жағдайларда өзгеруі. Бағыттаушы мен жабушының міндеттері. Саяхат маршрутында барлау. 2 сағ
- Практикалық сабақ. Топтың қозғалыс уақыты.
8. Жорықтағы алғашқы медициналық көмек. Туған жерінде дәрежелі жорықта болуы мүмкін жарақаттар және оларға көмек. Жәбірленушіні алып жүру ережелері. 2 сағ
- Практикалық сабақ. Дененің әртүрлі бөліктерінің жараларына, сынықтарына көмек көрсетуді көрсету. Реанимация әдістері. Жәбірленушіні қолында, зембілде алып жүру. Киім заттарынан жасалған зембіл құрылғысы.
9. Туристік жорықта суретке түсіру. Камера мен фильмді таңдау туралы негізгі ұғымдар. Жаяу серуендеу кезінде суретке түсіру принциптері: фотосуреттің объективтілігі және практикалық қолданылуы. Маршруттың бақылау нүктелерінің жанында түсіру ережелері. Жаяу серуендеу туралы есептегі фотосурет. 2 сағ
- Практикалық сабақ. Жаяу серуендеу фотосуреттерін талқылау.

Оқу-тақырыптық жоспар

№ р/б	Курс бөлімдерінің атауы	Тек сағат	Олардың ішінде	
			Теория	Тәжірибе
1	Ұйымдастыру мәселелері. Топты толықтыру.	1		1
2	Кіріспе сабақ. Қауіпсіздік бойынша нұсқаулық.	1	1	
3	Туризм түрлері және олардың ерекшеліктері	1	1	
4	Қазақстан Республикасының туристік өңірлері	1	1	
5	Туризм техникасы, оның ішінде			
6	Туристің жабдықтары. Топтық және қоғамдық жабдықтар, оны таңдау және күту.	2	1	1
7	Бивак және бивактың жұмыстары. Тоқтау және тұру орындарына қойылатын талаптар. Өрт сөндіру жұмыстары.	3	1	2
8	Сақтандыру негіздері. Түйіндер және оларды қарапайым жорықта қолдану.	3	1	2
9	Дәрежелі жорықта кездесетін кедергілерді жеңу техникасы. Шөпті беткейлерде, ескі мореналарда, соқпақтарда, орманда, дала мен шөлді жерлерде қозғалыс. Өзендер мен өзендерден өту.	4	1	3
10	Жерге бағдарлау техникасы. Ауа-райының әртүрлі жағдайларында және тәуліктің әртүрлі уақыттарында бағдарлау ерекшеліктері. Компас пен картамен жұмыс істеу негіздері.	3	1	2
11	Маршрутта қауіпсіздікті қамтамасыз ету. Науқанның қауіптілігі және төтенше жағдайға бейім факторлар. Іздеу-құтқару жұмыстарын ұйымдастыру.	3	1	2
12	Туристер сайысы. Туристік көпсайыс түрлері. Өткізу ережелері (таңдалған бөлімдер). Қатысушыларды қарапайым жарыстарға дайындау.	4	1	3
13	Туристік құжаттама және оны жүргізу	2	1	1
14	Қарапайым жорық тактикасының негізгі түсініктері.	2	1	1

15	Туристік жорықтағы алғашқы медициналық көмек. Жәбірленушіні алып жүру.	2	1	1
16	Туристік жорықта суретке түсіру негіздері. Композиция принциптері. Суреттің сенімділігі. Тамаша жорық туралы есептерде фотосуретті пайдалану.	2	1	1
	Барлығы	34	14	20

Бақылау-өлшеу аспаптары
Тәрбиеленушілерді даярлау деңгейі

№	Сынақ компоненттері	керемет	жарайды	қанағаттанарлық
1	Түйіндерді тоқу (дұрыстығы) 5 минут ішінде	3	2	1
2	Топо белгілерін білу	30	20	10
3	Алғашқы медициналық көмек көрсету	Теориялық және іс жүзінде дұрыс көрсетілген (жарақатқа байланысты)	Теориялық және іс жүзінде елеусіз қателіктермен көрсетілген	Теориялық және іс жүзінде өрескел қателіктермен көрсетілген
4	ЖДШ және АДШ жүгіру 60 м	9 сек	10 сек	11 сек
5	Тарту	15 рет	13 рет	11 рет
6	Баспасөз	35	25	20
7	Көлденең өткелге өрмелеу l=20м	2 мин	2мин 30 сек	3 мин

Әдебиет:

1. Тұрғылықты жері бойынша оқушылармен тарихи-өлкетану жұмысы. Әдістемелік ұсынымдар. - Алматы, 1987.
2. Соғыс және еңбек ардагерлерінің естеліктерін жинау және жазу. Әдістемелік ұсынымдар. - Есік, 1991.
3. "Мектеп туризмінің нұсқаушысы"бағдарламасы бойынша әдістемелік ұсынымдар. - Қапшағай, 1987.
4. Ганопольский В. және т. б. Туризм және бағдарлау. - М, дене шынықтыру және спорт, 1987.
5. Балалар мен жасөспірімдерді қосымша дамытудың "туристер-өлкетанушылар" білім беру бағдарламасы (жетекшісі Жүсіпов А. К.) РУМЦДО экология және туризм бөлімі.
6. "2017-2020 жылдарға арналған туристік көпсайыс бойынша жарыс ережесі", ҚР АФСТ бекіткен (fetur.kz)
7. Бобрусов А. В. Андабеков Ж. С.. Туризмді дамыту мәселелері бойынша

"РОБОТОТЕХНИКА" КУРСЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ

*Дремов Алексей Александрович
информатика пәнінің мұғалімі
Қарағанды қ." № 51 ЖББОМ "
КММ*

Түсіндірме жазба

Бағдарлама жеке пән ретінде әзірленген жалпы және орта білім берудің құрамдас бөлігі болып табылады. Бұл бағдарлама басқа пәндердің мазмұнын қамтиды және әдістемелік жоспардың жалпылама пәніне айналады.

"Робототехника" курсының негізгі міндеті-қоғамдық өмірдің барлық жақтарын ақпараттандыру жағдайында оқушыларды жұмысқа дайындауға бағытталған қазіргі қоғамның әлеуметтік тапсырысын орындау.

"Робототехника" курсы белгілі бір функционалды мақсаттағы және белгілі бір техникалық сипаттамалары бар бірыңғай өнім ретінде робототехникалық құрылғылар туралы тұрақты идеяларды қалыптастыруға бағытталған. "Робототехника" курсының бағдарламасы оқушылардың ғылыми-танымдық қабілеттерін дамытуға арналған, механика, электроника және бағдарламалау сияқты пәндердің негіздерін қамтиды. Сонымен қатар, бұл курс оқушылардың автоматтандырылған техникалық құрылғыларды пайдалану және жобалау негіздерін игеруіне, әскери саладағы технологиялық тәсіл негіздерінің мәнін қалыптастыруға ықпал етеді.

Балалармен сабақтарды ұйымдастыру үшін LEGO® MINDSTORMS® EV3 конструкторы қолданылады. Сабақтар шағын топтарда өтеді, сондықтан әр оқушы дизайнермен жеке жұмыс істей алады, мұғалім ұсынған модельді жинап, оны дербес бағдарламалайды.

Конструктордың негізгі элементі-басқару блогы. EV3 басқару блогында электр қозғалтқыштарын қосуға арналған төрт шығыс порты, сенсорларды қосуға арналған А, В, С және D әріптерімен белгіленген порттар бар. EV3 басқару модулінің көмегімен функцияларды компьютерге жүгінбестен EV3 блогын тікелей бағдарламалауға болады. EV3 басқару блогы Сенсорлардан деректерді алады.

Дизайнерлер оқушылардың қол моторикасын дамыту сияқты дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Моториканың дамуы ойлаудың дамуымен тікелей байланысты, өйткені жобалау кезінде бейнелі және логикалық ойлау белсендіріледі. Сонымен қатар, назар да дамиды. Нұсқаулықты шоғырланған зерттеу арқылы ғана сіз модельді дұрыс жинай аласыз.

Курстың мақсаты: робототехника саласындағы жобалау және бағдарламалау негіздерін оқыту.

Тапсырмалар:

- тәрбиеленушілерде ақпараттық мәдениеттің, интеллекттің оқу-танымдық және іздестіру-зерттеу дағдыларын дамыту;
- LEGO MINDSTORMS бағдарламалау ортасымен таныстыру;
- бағдарламалау дағдыларын, алгоритмдерді құрастыру негіздерін үйрету;
- бағдарламалаудың жұмыс істейтін модельдерін әзірлеу және енгізу;
- датчиктерден деректерді қабылдау жүйелерін қолдануға үйрету, кері байланыс принциптерінің жұмысы туралы түсінік;
- роботтың жобасын және олардың функционалдығын бағдарламалау қабілетін әзірлеу;
- белгілі бір салада роботтарды қолданудың пайдасын зерттеу;
- оқушылардың топтарда бірлесіп жұмыс істеу қабілеттерін дамыту;
- оқушылардың жұмысында тәуелсіздік, тәртіп, ұқыптылық және дәлдік дағдыларын қалыптастыру.

Осы білім беру бағдарламасын іске асыруға қатысатын балалардың жасы: 13-тен 15 жасқа дейін. Осы жастағы балалар үлгі бойынша тапсырмаларды орындай алады, сонымен қатар тақырып блогын зерттегеннен кейін шығармашылық репродуктивті тапсырманы орындай алады.

Өзектілігі

Робототехника-LEGO® MINDSTORMS® EV3 модульдері негізінде жасалған роботтар мен робототехникалық жүйелерді жобалауға арналған Ғылым мен техниканың бөлімі.

Бұл бағдарламаның өзектілігі-сабақта алған дағдылар мен білім балаларға техникалық шығармашылыққа қатысу, болашақ мамандықты анықтау, өмір жолын таңдауда қажетті теориялық және практикалық материал береді. Бүгін шығармашылық дағдыларын игере отырып, олар болашақта оларды еңбек істерінде қажетті нәтижелілікпен қолдана алады. Бағдарлама оқушылардың әлеуетін ашуға, оның жасырын мүмкіндіктерін анықтауға, қоршаған әлемдегі орнын анықтауға мүмкіндік береді.

Бұл бағдарлама мұғалімнің жетекшілігімен тәрбиеленушілер нұсқауларды орындай отырып, LEGO® MINDSTORMS® EV3 конструкторы арқылы роботтарды құрастырып қана қоймай, сонымен қатар тәжірибе жасай отырып, қоршаған әлем туралы жаңа нәрселерді білуге мүмкіндік алатындай етіп құрылған. Үйренген білім оқушылар ұсынған белгілі бір теориялық болжамдардың ақиқатының (немесе жалғандығының) дәлелі болып табылады, өйткені шығармашылық процесінде оларды практика жоққа шығарады немесе растайды.

Осы білім беру бағдарламасын іске асыру мерзімі-1 жыл. Бағдарламаны іске асыру үшін қажетті сағаттардың жалпы саны - 34 сағат (аптасына 1 сағаттан), оның ішінде - 12 сағат материалды теориялық баяндауға, 22 сағат – компьютерлік техниканы және LEGO® MINDSTORMS® EV3 жиынтықтарын пайдалана отырып, практикалық сабақтарға бөлінеді.

Білім беру процесін ұйымдастырудың формалары мен әдістері

Топтық формалар	Оқушылар жұпта немесе топта жұмыс істейді. Жұмыстың бұл түрін жобалармен жұмыс жасау кезінде, жаңа бағдарламалық жасақтаманы игеру кезінде, жиынтықтар жеткіліксіз болған кезде қолдану тиімді. Оқушылар бір-бірімен ақпаратпен бөліседі, сонымен қатар тапсырманы талқылайды, әрқайсысының шешіміне баға береді. Жауаптарын қарап шығыңыз, егер қателер болса, олар бірге жауап іздейді. Білім мен дағдыларды игеру оқушылардың неғұрлым дайындалған сыныптастарымен қарым-қатынасында тиімдірек болады. Айта кету керек, топтық жұмыстың артықшылығы-оқушы өз пікірін айтуға және қорғауға, басқалардың пікіріне жүгінуге, өз көзқарасын басқалардың көзқарасымен салыстыруға үйренеді. Басқалардың іс-әрекеттерін бақылау және өзін-өзі - бақылау дағдылары дамиды, сыни ойлау қалыптасады. Топтық талқылау, пікірталас оқушылардың ізденіс белсенділігін жандандырады.
Сараланған топтық форма	Оқушылар бір-бірінен ақыл-ой икемділігімен, белсенділігімен, ойлау тәуелсіздігімен ерекшеленеді. Кейбіреулер дұрыс шешім табу үшін есептерді шешудің әртүрлі тәсілдерін сұрыптай алады. Басқалары үлгі бойынша жұмыс істеуге дағдыланады және басқа тәсілдерді іздеуге тырыспайды. Оқу процесін ұйымдастыру үшін оқушыларды бірнеше топқа бөлу қажет: білім деңгейі, қызығушылықтары, қабілеттері бойынша және анықталған білім деңгейлеріне, қызығушылықтарына, қабілеттеріне сәйкес тапсырмаларды таңдау. Тапсырмалар келесідей болуы мүмкін: информатика тұрғысынан бірдей, шешімдерге мүмкіндік беретін әртүрлі шарттармен; әртүрлі шарттармен бірін-бірі толықтыратын тапсырмалар; деңгейлерді толықтыратын тапсырмалар. Оқытудың сараланған түрі оқушылардың пәнге деген тұрақты қызығушылығын дамытады, өз бетінше жұмыс істеу қабілетін қалыптастырады, оқу бағдарламалық құралымен жұмыс істеу дағдыларын айтарлықтай дамытады.

Жеке және жұптастырылған формалар	Жеке өзіндік жұмыс үшін тапсырмаларды таңдау кезінде оқушылардың білімін меңгеру деңгейлері ескеріледі: репродуктивті, репродуктивті-шығармашылық, шығармашылық. Компьютермен (дәлірек айтқанда бағдарламамен) бір-бірден жұмыс істей отырып, оқушы өз қарқынымен білімді игереді, берілген сабақ тақырыбы аясында оқу материалын оқудың жеке бағытын өзі таңдайды. Жұптық оқытуда өзара әрекеттесу тапсырманы талқылай алатын, өзара оқытуды немесе өзара бақылауды жүзеге асыра алатын екі оқушы арасында жүреді. Көбінесе оқушы үшін сыныптастың көмегі мұғалімнің көмегінен гөрі пайдалы.
---	---

Бағдарламаны іске асырудың болжамды нәтижелері

"Робототехника" курсын оқу нәтижелері мынадай дағдылар мен қабілеттер болып табылады:

- әр түрлі ақпарат көздерін өз бетінше бағалай алады, зерттей алады және талдай алады, өзіне және жұмысына неғұрлым қолайлы екенін анықтай алады;
- өмірлік жағдайларды (іс-әрекеттерді, құбылыстарды, оқиғаларды) өз сезімдері (құбылыстар, оқиғалар)тұрғысынан бағалай алады;
- LEGO MINDSTORMS графикалық бағдарламалау тілін меңгерген;
- бағдарламалаудың негізгі дағдыларын қалыптастырды, бағдарламалау алгоритмдерін біледі;
- бағдарламалаудың функционалды модельдерін әзірлейді және жүзеге асырады;
- датчиктерден деректерді қабылдау жүйелерін қолданады, кері байланыс принциптерінің жұмысы туралы түсінік;
- робот жобасын әзірлейді және олардың функцияларын бағдарламалайды;
- белгілі бір саладағы роботтардың функционалды-пайдалы модельдерін әзірлейді және негіздейді;
- топтарда бірлесіп тиімді жұмыс істейді;
- өз идеяларын өз бетінше және шығармашылықпен жүзеге асырады.

Оқытылатын курстың мазмұны

1 бөлім. Кіріспе. LEGOMINDSTORMSEV3. 3 сағат

Робототехника курсына кіріспе: қолдану салалары, робототехника түрлері. Робототехниканың тарихы мен болашағы. Жиынтықпен танысу, оның бөлшектерін зерттеу. LEGO Mindstorms конструкторының басқару блогы болып табылатын микропроцессорлық блок туралы түсінік алу. Конструкторды одан әрі жұмысқа дайындау.

2-бөлім. Legoev3 басқару блогы. 9 сағат

Блокпен және оның LEGO® MINDSTORMS EV3 ішкі интерфейсімен танысу. Датчиктер мен сервомоторларды микроконтроллерге қосу схемасын зерттеу. Технологиялық карта бойынша білім беру роботын құрастыру, топтық жұмыс. Бірінші бағдарламаны жазу, қателіктермен жұмыс істеу.

3 бөлім. LEGO сервомоторларымен жұмыс. 6 сағат

Сервомоторлармен олардың құрылғыларымен және күйін келтірумен танысу. Машина осінің айналуын өзгертуге қабілетті қозғалтқышы бар роботты алға және артқа жылжыту бағдарламаларын құру. Роботта В және С порттарына қосылған оң және сол жақ қозғалтқыштар бар. LegoMindstorms роботын құрастыру және бағдарламалау, ол алға жылжып, оңға бұрылуы керек. Жұмыс алдында тексеріліп, берілген параметрлер бойынша конфигурациялануы керек барлық сенсорларға ортақ параметрлерді анықтау.

4 бөлім. Сенсорлармен танысу. 10 сағат

Датчиктермен танысу және оларды пайдалану: батарея блогы бар модуль; датчиктер – ультрадыбыстық (қашықтық датчигі), жанасу, жарық; датчиктер мен сервостарды LegoMindstorms – ке қосуға арналған әр түрлі ұзындықтағы қосқыш кабельдер және LEGO Mindstorms-ті компьютерге қосуға арналған USB кабельдері.

5-бөлім. LEGO MINDSTORMS. 3 сағат

Операторларды, деректер блоктарын, блоктық бағдарламалауды зерттеу, сонымен қатар блоктармен, циклдармен, сметалармен танысу, датчиктерден мәліметтер алу. Басқару модулінің экранын пайдалану. Роботтарды бағдарламалау және тестілеу.

6 бөлім. Еркін модельдеу. 3 сағат

Интернетте жұмыс істеу. Әскери-техникалық роботтар туралы ақпаратты, модельдердің сипаттамаларын, Лего роботтарды құрастыру және бағдарламалау технологияларын іздеу. Өз модельдерін құрастыру. Топтарда роботты бағдарламалау дағдыларын талдау. Курстың қорытындысын шығару - жарыстар, оқу-зерттеу конференцияларын өткізу.

Оқу-тақырыптық жоспар

№	Тақырып	Сағат саны
Кіріспе LEGO® MINDSTORMS EV3 7 сынып		
1	Курсқа кіріспе балалар робототехникасын жобалаушы: қолдану салалары, робототехника түрлері.	1
2	Робототехниканың тарихы мен болашағы.	1
3	Курс жабдықтарымен танысу: LEGO® MINDSTORMS® EV3 Education жинағы	1
LEGO® MINDSTORMS EV3 басқару блогы		
4	EV3 Модулінің интерфейсін зерттеу. Кірістірілген бағдарламалау ортасымен жұмыс	1
5	EV3 Модулінің интерфейсін зерттеу. Кірістірілген бағдарламалау ортасымен жұмыс	1
6	EV3 Модулінің интерфейсін зерттеу. Кірістірілген бағдарламалау ортасымен жұмыс	1
7	Білім беру роботын құрастыру	1
8	Білім беру роботын құрастыру	1
	Датчиктер мен қозғалтқыштармен танысу	1
9	Қозғалтқыштар мен датчиктермен танысу. Датчиктер мен қозғалтқыштарды қосу.	1
10	EV3 бағдарламалық жасақтамасы, EV3 визуалды бағдарламалау ортасы.	1
11	EV3 үшін алғашқы бағдарламаны құру.	1
LEGO® MINDSTORMS EV3 сервомоторларымен жұмыс		
12	Үлкен қозғалтқыштардың қозғалысы: рульдік басқару блогы	1
13	Үлкен қозғалтқыштардың қозғалысы: рульдік басқару блогы	1
14	Үлкен қозғалтқыштардың қозғалысы: тәуелсіз қозғалтқышты басқару блогы. Бұрылыстар орнында, қозғалыста.	1
15	Үлкен қозғалтқыштардың қозғалысы: тәуелсіз қозғалтқышты басқару блогы. Бұрылыстар орнында, қозғалыста.	1
16	Үлкен қозғалтқыштардың қозғалысы: тәуелсіз қозғалтқышты басқару блогы. Бұрылыстар орнында, қозғалыста.	1
17	Робот қолының қозғалысы: орташа қозғалтқыш блогы.	1
18	Робот қолының қозғалысы: орташа қозғалтқыш блогы.	1
LEGO® mindstormsev3 сенсорларымен танысу		
19	Сенсорлық сенсор. Түймені басу анықтамасы.	1
20	Сенсорлық сенсор. Түймені басу анықтамасы.	1
21	Түс/жарық сенсоры. Түсті анықтау. Сызық бойымен қозғалыс.	1
22	Түс/жарық сенсоры. Түсті анықтау. Сызық бойымен қозғалыс.	1
23	Ультрадыбыстық сенсор. Кедергілерді анықтау және оларға жауап беру. Үй ішіндегі қозғалыс.	1
24	Ультрадыбыстық сенсор. Кедергілерді анықтау және оларға	1

	жауап беру. Үй ішіндегі қозғалыс.	
25	Ультрадыбыстық сенсор. Кедергілерді анықтау және оларға жауап беру. Үй ішіндегі қозғалыс.	1
26	Гироскопиялық сенсор. Айналмалы өлшеу роботтың қозғалысы және оның бағытындағы өзгерістер.	1
27	Гироскопиялық сенсор. Айналмалы өлшеу роботтың қозғалысы және оның бағытындағы өзгерістер.	1
28	Гироскопиялық сенсор. Айналмалы өлшеу роботтың қозғалысы және оның бағытындағы өзгерістер.	1
LEGO® MINDSTORMS		
29	Оператор блоктары және деректер блоктары. EV3-те блоктық бағдарламалау.	1
30	Блок циклі. Есептегішті пайдалану. Сенсордан алынған деректер.	1
31	Блок экран. Блок мәтін. Роботты бағдарламалау және тестілеу.	1
Жобаларды әзірлеу және қорғау		
32	Қорытынды жобаларды әзірлеу.	1
33	Қорытынды жобаларды әзірлеу.	1
34	Қорытынды жобаларды қорғау.	1

Бақылау-өлшеу материалдары

Талап	Болжалды модельдер
Сапалы модельдерді құрастыру	Робот сапер
	Робот мергені
	Жауынгерлік роботтар
	Робот-барлаушы
	Робот-Ровер

Модельдерді бағалау

Бағалау	Бағалау критерийлері
5	Роботты құрастыру; бағдарламалау; берілген функцияларды орындау, робот автономды болуы керек, яғни роботты қашықтан басқаруға жол берілмейді; роботтың қозғалтқыштары мен сенсорларының саны шектелмейді.
4	Роботты құрастыру; бағдарламалау; роботты қашықтан басқаруға рұқсат етіледі; роботтың қозғалтқыштары мен датчиктерінің саны шектелмейді.
3	Роботты құрастыру.
2	Робот құрастырылған жоқ.

Әдебиет:

1. Тришина С. В. Ақпараттық құзыреттілік педагогикалық категория ретінде [Электрондық ресурс]. "ЭЙДОС" интернет-журналы –www.eidos.ru.
2. Поташиник м. м. қазіргі мектептегі мұғалімнің кәсіби өсуін басқару.– М., 2009.
3. Ресейлік білім беруді жаңғырту тұжырымдамасы
<http://www.ug.ru/02.31/t45.htm>
4. Білім берудің жаңа ақпараттық технологиялары. Білім берудегі ақпараттық технологиялар бойынша ЮНЕСКО институты. "Мәскеу" баспасы, 2000 ж

Интернет-ресурстар

https://wiki.soiro.ru/images/Lego_wedo_pervorobot_kniga_uchitelya.pdf
<http://lego.rkc-74.ru/>
<http://www.9151394.ru/projects/lego/lego6/beliovskaya/>
<http://www.lego.com/education/>
<http://www.wroboto.org/>
<http://learning.9151394.ru>
<http://www.roboclub.ru/>
<http://robosport.ru/>
<http://www.prorobot.ru/>
<https://youtube.com/>
<https://alexgyver.ru/>
<http://arduino-projects.ru/>

"ЭТИКА ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯ" КУРСЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ

*Қызылбаева Ж. К.
Педагог-психолог, "№ 21 ЖББМ" КММ
Қарағанды қ.*

Түсіндірме жазба

Қазіргі қоғам білім беру жүйесін елдің болашағы болып табылатын өскелең ұрпақтың бойында жоғары адамгершілік, моральдық-психологиялық және этикалық қасиеттерді қалыптастыруға бағыттауды талап етеді. Сондықтан, зайырлы тәрбие басым бағыттармен қатар, "Патриот" балалар-жасөспірімдер әскери-патриоттық клубының тәрбиеленушілерінің Этика, психология негіздерін зерделеуін және қазіргі этикет негіздерімен таныстыруды көздейді.

Этика-зерттеу объектісі адамгершілік немесе адамгершілік болып табылатын философиялық ғылым.

Этикет-адамдарға деген көзқарастың сыртқы көрінісіне, басқалармен қарым-қатынасқа, қарым-қатынас пен сәлемдесу формаларына, қоғамдық орындардағы мінез-құлық нормаларына, әдептілік пен киімге қатысты мінез-құлық ережелерінің жиынтығы. Этикет моральмен, яғни этикамен тығыз байланысты.

Бұл бағдарлама жасөспірімдерге, "Патриот"балалар-жасөспірімдер әскери-патриоттық клубының тәрбиеленушілеріне арналған. Үйлесімді тұлға болу, кез - келген жағдайда өзін-өзі ұстай білу-кез-келген адамның құқығы мен міндеті. Тәрбиеленушілерге үлкен жауапкершілік жүктеледі және олардың көшеде өзін қалай ұстайтыны бойынша қоғамдық орындарда олардың әрқайсысы туралы ғана емес, біздің мектеп туралы да қоғамдық пікір қалыптасады.

Бағдарламада ұсынылған оқу-танымдық материалды ұсынудың әртүрлі формалары мен әдістері мазмұнды балалар үшін қол жетімді, қызықты және тартымды етеді және толеранттылықты, достықты, сыпайылықты, жауапкершілікті, коммуникативтілікті тәрбиелеуге байланысты көптеген міндеттерді шешуге мүмкіндік береді.

Курстың өзектілігі:

Әр дәуірдің өзіндік стилі бар, әр қоғамның өзіндік мінез-құлық ережелері бар. Бірақ жалпыадамзаттық құндылықтар бар және олардың негізінде кез-келген халықтың мәдениеті дамиды.

Қазіргі қоғам қарым-қатынас маңызды бола бастаған жағдайда. Қарым-қатынастың әртүрлі формалары адамның барлық іс-әрекеттеріне енеді. Ірі қалалар мен ауылдардың тұрғындары күн сайын көптеген әлеуметтік байланыстарға ие. Осыған байланысты мінез-құлық мәдениеті мен этикеті өз мағынасын жоғалтып қана қоймай, өзекті бола бастайды.

Қазіргі мектеп тұлғаны әлеуметтендіру, мектеп қабырғасынан тыс өмірге әлеуметтік – сөйлеу дайындығы мәселелерімен аз айналысады. Оқушылар еңбек ұжымындағы мінез – құлық нормалары мен ережелері, моральдық-психологиялық климат, қызметтік қатынастардың этикасы туралы ештеңе білмейді. Сонымен қатар, мұндай білім, қызметтік қарым-қатынас мәдениетін меңгеру өскелең ұрпақ үшін өте қажет.

Білім алушыларда кез-келген еңбек ұжымының әр мүшесінің әлеуметтік құндылығын анықтайтын негізгі қасиеттерді тәрбиелеу өте маңызды: жалпы адамдарға деген терең мейірімділік және өз міндеттеріне қатысты қатаң тәртіп.

Бағдарламаның мақсаты-қоғамда жалпы қабылданған мінез-құлық нормалары мен ережелерін меңгеру және сақтау негізінде оқушылардың моральдық-этикалық мәдениетін қалыптастыруға ықпал ететін педагогикалық жағдайлар жасау арқылы қоғамның жақсы тәрбиеленген, сауатты, мәдени, өзін-өзі қамтамасыз ететін мүшелерін тәрбиелеу.

Курстың міндеттері:

1. Тәрбиеленушілерді адамгершіліктің жалпыадамзаттық нормаларымен таныстыру.
2. Оқушыларды өздерін құрметтеуге, өз күштері мен шығармашылық мүмкіндіктеріне сенуге үйрету.
3. Басқаны түсіну және оның ұстанымы мен көзқарасын құрметтеу қажеттілігін қалыптастыру.
4. Тәрбиеленушілерде әдепті адамдар болуға деген ұмтылысты тәрбиелеу, бұл жалпыадамзаттық құндылықтар мен асыл мұраттарды ұстануды көздейді.

Бағдарламаны игеру нәтижесінде тәрбиеленуші жалпыадамзаттық құндылықтарға қосылуға, адами қарым-қатынас нормаларын игеруге, әлемді сезімтал тәрбиелеуге және рухани байытуға, жеке тұлғаның жалпы дамуына қалыптасқан қажеттілікке ие болуы керек. Тәрбиенің жоғары деңгейіне ие болыңыз.

Әдістемелік ұсынымдар

"Этика және психология" курсы зерделеу бойынша осы Әдістемелік ұсынымдар тәрбиеленушілердің білімі мен іскерлігіне қойылатын ең төменгі талаптарды белгілейді. "Этика және психология" бағдарламасы оқушылардың күнделікті іс-әрекеті мен мінез-құлқының қажетті шарттары ретінде тиісті психологиялық және адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға ықпал етеді. Оқу материалы студенттердің теориялық білім негіздерін игеруіне және практикалық дағдыларды игеруге ықпал етуге бағытталған. Тәртіпті игеру нәтижесінде оқушылар мыналарды білуі керек:

Толықтығы жоғары жұмыс тиімділігінің критерийлері келесі көрсеткіштер жүйесі арқылы ашылады, оларды қадағалау бағдарламаны іске асыру барысының табыстылық дәрежесін анықтайды:

1) бағдарламалық мақсаттарға сәйкес оқушының оқу жетістіктерінің деңгейі. Оқу кезеңінің басында тестілеу (кіріс бақылау), сондай-ақ оқу соңында

қорытынды аттестаттау сынақ сабағы және жобалық жұмысты қорғау нысанында айқындалады.

2) сабаққа деген ынта мен қызығушылықты қоса алғанда, оқуға деген көзқарас. Сауалнама арқылы анықталады; маңызды көрсеткіш білім алушылар контингентінің сақталуы, сабаққа қатысу, мектеп және округтік ғылыми-практикалық конференцияларға, жобалар конкурстарына қатысу нәтижелері және т. б. болып табылады.

3) жалпы білім беретін (интеллектуалдық) дағдылардың даму деңгейі: гипотезалар айту, ақпаратты іздеуді, ұқсастықтарды іздеуді және мәнін түсінуді, ақпаратты беруді, мәселелерді тұжырымдауды және проблемаларды шешуді, жаңа жағдайда зерделенгенді қолдануды, атқарылған жұмысты бағалауды қамтитын оқу зерттеуін жүргізу.

4) түлектердің өмірге әлеуметтік бейімделу деңгейі. Бұл-білім алушыларда мінез-құлықтың икемділігінің, өзіне деген сенімділіктің, өзін-өзі бағалаудың жеткіліктілігінің, толеранттылықтың көрінісі. Оқушылардың жетістіктері сынақ сабақтары кезінде (қорытынды бақылау), сабақ-семинарлар мен сабақ-конференцияларда (тақырыптық бақылау), сауалнама арқылы (аралық және сабақтан тыс бақылау) бақыланады. Бағдарламаны іске асыру қорытындыларын шығару нысандары: жобалармен жұмыс және оларды қорғау, оқу-зерттеу конференцияларына, жобалар конкурстарына қатысу және т. б.

Бағдарлама келесі жұмыс формаларын қамтиды:

- әңгімелер, дәрістер, семинарлар;
- дөңгелек үстелдер, конференциялар, пікірталастар, пікірталастар;
- рөлдік ойындар, дау-дамай ойындары, ашық ойындар, дидактикалық ойындар, іскерлік ойындар, конкурстар, викториналар, этикет білгірлерінің турнирлері;
- проблемалық-шығармашылық және практикалық міндеттерді шешу;
- сауалнама және тестілеу, әлеуметтік-психологиялық тренингтер, мәнерлі қимылдарды, мимиканы, қимылдарды имитациялауға еліктеу сипатындағы жаттығуларды орындау.

"Этика және психология" курсының мазмұны

Бағдарламада оқу міндеттеріне сәйкес таңдалған психологиялық ерекшеліктері, мінез-құлық ерекшеліктері, даралығы, қақтығыстары, топ психологиясы туралы ұғымдар жүйесі бар.

Өзін-өзі тәрбиелеу және өзін-өзі тану дағдыларын дамыту.

Оқушыларды психикалық процестерді басқарудың әртүрлі нұсқаларымен, сергіту, көңіл-күйді жақсарту, ішкі тепе-теңдікті табу әдістерімен таныстыру.

Курстың этикалық компоненті-мінез-құлыққа, рухани әлемге қатысты мәселелер, психологтар зерттейтін белгілі бір әрекеттердің, мотивтердің, кейіпкерлердің моральдық мағынасын түсіндіру.

Оқушылар қоғамдағы мінез-құлық нормаларымен, бірқатар міндеттерді орындау жауапкершілігімен танысады. Балалар кіші, үлкен, ересектермен танысу, сәлемдесу, қоштасу ережелерін біледі. Берілген тақырып бойынша

сөздік қорын кеңейту. Жағдайға, әңгімелесушінің жасына байланысты белгілі бір сөздерді қолданудың орындылығы. Мимика мен қимылдарды қолдану. Ситуациялық көріністер қою.

Сыныптастарымен және ересектермен қақтығыс жағдайында эмоцияларын басқаруды үйрену. "Жанжалды жағдай" дегеніміз не. Көңіл-күйдің көрінісі, көңіл-күйдің өзгергіштігі, көңіл-күйді басқару және реттеу әдістері, жанжалды жағдайларда эмоцияларын басқару. Кернеуді жеңілдету әдістерімен танысу. Басқа адамдар сезінетін сезімдерді түсінуге үйрету, әлеуметтік мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру.

"Этика және психология" бағдарламасы "Патриот"балалар-жасөспірімдер әскери-патриоттық клубының тәрбиеленушілеріне арналған.

Бағдарламаны іске асыру мерзімі-1 жыл. Жұмыс оқу тобымен аптасына 1 сабақ режимінде жүргізіледі. Барлығы-жылына 34 сағат. Кіші топтарға бөлу жүргізілмейді.

1 бөлім. Этикаға кіріспе 3 сағат.

"Кіріспе" бөлімі оқушыларды "Этика" жаңа пәнімен — адамдар, жеке адам және қоғам арасындағы қарым-қатынастармен, адамдардың іс-әрекеттерін реттейтін ережелермен таныстыруды қамтиды. Бұл бөлімде осы тақырыпты зерттеудің мақсаттары мен міндеттері ашылуы керек. Студенттерге қоғамдағы моральдық ережелер бұрыннан пайда болғандығы, олардың тарихи тамыры бар, адамзат қоғамындағы қатынастарды орнатуға және реттеуге көмектесетіні туралы ақпарат беру өте маңызды.

2-бөлім. Жалпы этикет 10 сағ.

Оқушылар қоғамдағы мінез-құлық нормаларымен, бірқатар міндеттерді орындау жауапкершілігімен танысады. Балалар кіші, үлкен, ересектермен танысу, сәлемдесу, қоштасу ережелерін біледі. Берілген тақырып бойынша сөздік қорын кеңейту. Жағдайға, әңгімелесушінің жасына байланысты белгілі бір сөздерді қолданудың орындылығы. Мимика мен қимылдарды қолдану. Ситуациялық көріністер қою.

3 бөлім. Сөйлеу этикеті 4 сағат.

Телефонмен сөйлесу этикетін, сөйлеу және жазу мәдениетін, тілді қарым-қатынас құралы ретінде қолдануды, ауызша және жазбаша сөйлеуді дамытуды, сөйлеудегі интонацияны дұрыс қоюды қамтиды.

4 бөлім. Психология әлеміне кіріспе 17 сағат.

Бұл бөлімде Өзін-өзі тану, оның ерекшеліктері, өзін-өзі бағалауды дамыту, сенімді мінез-құлық үшін қажетті дағдылар мен дағдыларды дамыту мүмкіндіктері көрсетілген.

Жасөспірімдер өздерінің эмоциялары мен сезімдерін түсінуді, адамдардың мінез-құлқының себептерін түсінуді, басқа адамдардың құндылығын түсінуді үйренеді, өз құндылықтарын бекіту мүмкіндігіне ие болады.

Басқа адамның таным мүмкіндіктері, әртүрлі мінез-құлық үлгілерін зерттеу көрсетіледі.

Жасөспірімдерде әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру бойынша міндеттер шешілуде.

Сабақтарда оқушылар жаңа тәжірибе, ересектер әлемі туралы және өздері туралы жаңа білім алуға, сынып оқушыларымен өз тәжірибелерімен бөлісуге мүмкіндік алады.

Күтілетін нәтиже:

"Этика және психология" бағдарламасын игеру нәтижесінде оқушылар білуі керек:

- бағдарламаның теориялық материалы;
- этикет ережелері;
- этикет пен психологияның тарихы мен қазіргі тенденциялары.

білу:

- алған білімдерін тәжірибеде қолдану;
- өз іс-әрекеттеріңізді талдаңыз;
- әңгімелесушіні сендіру, оның дұрыстығын әдептілікпен қорғау;
- жанжалды болдырмай, белгілі бір жағдайда мәселелерді өз бетінше шешіңіз;
- ұжымда әлеуметтік бейімделу.

Күнтізбелік - тақырыптық жоспарлау

№	Сабақтың тақырыбы	Сағат саны	Теориялық сабақ	Практикалық сабақ
1	Этика және этикалық ілімдер тарихы	1	Сабақ-әңгіме	
2	Этикет ішкі мәдениеттің сыртқы көрінісі ретінде	1	Дәрісхана-әңгіме	
3	Этикет ережелері	1	талқылау	
4	Этикет түрлері (асхана, іскерлік)	1	талқылау	
5	Мектепшілік этикет	1	Презентация	
6	Іскерлік қарым-қатынас этикасы	1	Сабақ-әңгіме	
7	Асхана этикеті	1	Презентация	Буклет жасау
8	Қазіргі этикет	1	Презентация	
9	Сөйлеу телефонының этикеті	1	Сабақ-әңгіме	
10	Сыртқы түрі мәдениеті	1	Сабақ-әңгіме	
11	Психология әлеміне кіріспе	1	Сабақ-әңгіме	
12	Адам өміріндегі байланыс	1	Сабақ-әңгіме	
13	Киіммен қарсы алыңыз	1	Презентация	
14	Біз қонақпыз бізде қонақтар бар	1	Талқылау	
15	Сөйлеу және жазу мәдениеті	1	Сабақ-әңгіме	
16	Өзіне және айналасындағыларға құрмет	1	Талқылау	

17	Қоғамдық көліктегі, қоғамдық орындағы мінез-құлық	1		Практикум рөлдік ойындар
18	Мен басқалардың көзімен	1	Талқылау	
19	Тіл қарым-қатынас құралы ретінде	1	Талқылау-сабақ	
20	Сөйлеу ауызша және жазбаша	1	Талқылау-сабақ	
21	Интонация	1	Шағын дәріс	
22	Менің ішкі достарым және ішкі жауларым	1	Талқылау	
23	Неліктен адамдар ұрысады	1	Талқылау сабағы	
24	Даму өз эмоцияларын білдіру қабілеті	1	Сабақ-дәріс	
25	Скучно, қорғаныс, күту, сенім қимылдары	1	Презентация	
26	Жүйелердегі қарым-қатынастың психологиялық ерекшеліктері. "Мұғалім-оқушы", "оқушы-мұғалім"	1	Талқылау-сабақ	
27	Жағымды және жағымсыз қасиеттер	1	Шағын дәріс	
28	Ұжым менен басталады	1	Талқылау	
29	Оқудағы сәтсіздіктерге деген көзқарас	1	Сабақ-дәріс	
30	Мектептегі жанжал, оны қалай шешуге болады.	1		Рөлдік ойындар
31	Менің хоббиім әлемі	1	Талқылау-сабақ	
32	Агрессия қажет пе?	1	Бейне роликтер	
33	Мен өзгере бастадым	1	Сабақ-әңгіме	
34	Жобалық жұмысты қорғау	1	Сабақ-конференция	
	Барлығы:	34		

Әдебиет:

1. Зарецкий И. И. Искерлік қарым-қатынас этикасы мен психологиясының негіздері. - М., 2010.
2. Баженова Е. Искерлік этикет. - М., 2009.
3. Бороздина Г. В. Искерлік қарым-қатынас психологиясы: оқу құралы. -М., ИНФРА-М, 2011-224 б
4. Ботавина р. н. Искерлік қатынастар этикасы: оқу құралы.- М.: Қаржы және статистика, 2012

5. Іскерлік қарым-қатынас психологиясы мен этикасы: жоғары оқу орындарына арналған оқулық / ред. В.Н. Лавриненко.- 3-ші басылым. изм. пер. және қосымша-М.: бірлік-ДАНА, 2009. 31-бет

6. Райс Ф. Жасөспірімдер мен жасөспірімдер психологиясы. - Санкт-Петербург., 2000

7. Кузьменко В. У. "Ұлдар мен қыздар: мінез-құлық психологиясы", "Психология және мектеп" журналы, №2, 2006 ж.

"ХОРЕОГРАФИЯ" **КУРСЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ**

Корнилова Ульяна Игоревна
"№23 ЖОББМ"КММ мұғалімі
Қарағанды қ.

Түсіндірме жазба

Жас ұрпақтың көркемдік тәрбиесінің көптеген түрлерінің ішінде хореография ерекше орын алады. Би сабақтары сұлулықты түсінуге және жасауға үйретіп қана қоймайды, олар бейнелі ойлау мен қиялды дамытады, үйлесімді пластикалық дамуды қамтамасыз етеді.

Сонымен қатар, хореография, басқа өнер сияқты, баланың толық эстетикалық жетілуіне, оның үйлесімді рухани және физикалық дамуына үлкен мүмкіндіктерге ие. Би-бұл баланың эстетикалық әсерінің ең бай көзі, оның көркемдік болмысын "қоғам"құралының құрамдас бөлігі ретінде қалыптастырады, ол арқылы ол біздің болмысымыздың ең жақын және жеке жақтарын әлеуметтік өмір шеңберіне тартады". Хореография, хореографиялық өнер (басқа грек тілінен. - би, дөңгелек би және үрәфω-жазу) - жалпы би өнері, оның барлық түрлерінде.

Би-хореографиялық өнердің бір түрі, онда көркем образ жасау құралы адам денесінің қимылдары мен позициялары болып табылады.

Би өнерінің синкретикасы ритақ сезімін дамытуды, музыканы естуді және түсінуді, онымен қозғалыстарыңызды үйлестіруді, сонымен бірге өзек пен аяқтың бұлшықет күшін, қол пластикасын, рақым мен экспрессивтілікті дамытуды және жаттықтыруды білдіреді. Хореография сабақтары бірнеше спорт түрлерінің үйлесіміне тең физикалық күш береді. Хореографияда қолданылатын, ұзақ іріктеуден өткен қозғалыстар балалардың денсаулығына оң әсер етеді.

Қазіргі қоғамның дамуы соншалықты тез, жасөспірімдер қоғамның қарым-қатынасына эмоционалды түрде жауап бере отырып, қоршаған ортаға назар аударады. Биде өздерінің жарқын эмоцияларын көрсете отырып, балалар өздерінің туыстары мен жақындарының алдында өз өнерлерінде қуат алады.

Хореографияда баланың толық эстетикалық жетілуіне, оның үйлесімді рухани және физикалық дамуына үлкен мүмкіндіктер бар. Би сабақтары дұрыс позаны қалыптастырады, қоғамдағы этикет пен сауатты мінез-құлық негіздерін қалыптастырады, актерлік шеберлік туралы түсінік береді. Би ұлттық сананы тәрбиелеу құралы ретінде үлкен маңызға ие. Әр түрлі халықтардың және әр түрлі дәуірлердің билері туралы ақпарат алу қажет, өйткені әр халықтың өзіне ғана тән билері бар, онда оның жаны, тарихы, әдет-ғұрпы мен мінезі бейнеленген. Би материалы элементтер мен қозғалыстарда беріледі, классикалық, халықтық және бал биі мектебінің ережелеріне сәйкес үйренеді.

Би мәдениетінің көрсеткіші-хореографиялық өнерді эмоционалды қабылдау, хореографиялық шығарманы, музыкалық және экспрессивтілікті,

орындау мәнерінің тектілігін, жекелеген элементтердің экспрессивтілігін түсінуді, жолдастық пен өзара көмек сезімін дербес бағалау қабілеті.

Өзектілігі

Бұл бағдарлама білім беруді жаңғырту жалпы білім беретін мектепте қосымша оқыту түрінде хореография бойынша сабақтарды кеңінен таратуды көздейтіндігіне байланысты өзекті болып табылады.

Тарихи-тұрмыстық және бал билері балаларды тәрбиелеуде маңызды рөл атқарады. Бұл музыкалық, пластикалық, спорттық – физикалық, этикалық және көркемдік – эстетикалық даму мен білім беру құралдарын біріктіретін бал биінің жан-жақтылығына байланысты.

"Хореография" пәні бойынша сабақтарда балалар балдық хореография негіздеріне жаппай оқытылады. Бұл, әрине, педагогикалық ұжымға білім беру мекемесінің оқу-тәрбие процесін ұйымдастыруға, мысалы, мектеп пен мектептен тыс іс-шараларды дайындауға көмектеседі. Сонымен қатар, бал биін оқыған оқушылар кейіннен отандық және әлемдік бал хореографиясының тасымалдаушылары мен насихаттаушылары болады.

Бағдарламаны игеру тек конкурстық бал билерімен ғана шектелмейді, өйткені "бал хореографиясы" ұғымына кіретін барлық билердің білім беру процесінде тең құқықтары бар және бал хореографиясының бір түрінің (классикалық, халықтық, тарихи-тұрмыстық, спорттық және т.б.) басымдылығын талап ету дұрыс емес. Бағдарлама ұсынатын би түрлерін игеру мектеп оқушыларының басқа халықтардың ұлттық мәдениеті мен өнеріне деген қызығушылығы мен құрметін оятуға бағытталған.

Бағдарлама жетінші сыныптағы тәрбие жұмысын жоспарлауды ескере отырып жасалған, онда апта сайынғы хореография сабақтары қарастырылған.

Бағдарламаның мақсаты мен міндеттері

Бағдарламаның мақсаты-бал биі арқылы оқушылардың көркемдік-эстетикалық мәдениетін қалыптастыру.

Тапсырмалар:

- бал билерінің негізгі түрлерімен таныстыру;
- негізгі фигуралардан композициялар жасау дағдыларын қалыптастыру;
- бал билерін дәл және мәнерлеп орындау үшін қажетті орындаушылық қабілеттер мен дағдыларды қалыптастыру;
- хореографиялық және музыкалық қабілеттерін, физикалық деректерін дамыту.

Күтілетін нәтижелер:

"Хореография" бағдарламасын іске асыру нәтижесінде білім алушылар:

- бал билерінің негізгі түрлерін біледі;
- негізгі фигуралардан өз бетінше композициялар жасай алады;
- бал билерін дәл және мәнерлі орындау үшін қажетті композициялар жасай алады;
- хореографиялық және музыкалық қабілеттерін, физикалық деректерін дамытады.

Сабақтар аптасына 2 рет 1 академиялық сағаттан, оқу жылы ішінде барлығы-68 сағаттан өткізіледі. 7 сынып. Оқу тобының құрамы-25 адам.

Оқытылатын курстың мазмұны

Балалармен білім беру жұмысының негізгі нысаны: әр баланың музыкалық және би қабілеттерін жүйелі, мақсатты және жан - жақты тәрбиелеу және қалыптастыру жүзеге асырылатын музыкалық-жаттығу сабақтары.

Сабақтарға әр түрлі іс-шаралар ауысады: музыка тыңдау, жаттығу жаттығулары, би элементтері және қозғалыстар. Сабақтарда өткізілетін әңгімелер балалардың жасына және даму дәрежесіне сәйкес келеді. Бұл сабақтарда балалар хореографиялық өнер, оның даму тарихы мен дәстүрлері туралы ақпарат алады.

Кіріспе сабақ(1 сағат)

- бір жылға арналған жұмыс жоспарымен танысу;
- аяқ киімге, киімге қойылатын гигиеналық талаптар;
- хореография сабақтарындағы қауіпсіздік техникасы.

Ритмика, музыкалық сауаттылық элементтері (4 сағат):

- орындалған қозғалысқа сәйкес музыкалық шығарманы дұрыс таңдау;
- оқытудың негізгі әдістемелік әдісі болып табылатын музыканың көркем және мәнерлі орындалуы.

Музыкалық-ритмдық іс-әрекетке ритмдық жаттығулар, құрылыстар мен қайта құру, музыкалық ойындар кіреді.

Хореографиялық өнер бойынша әңгімелер (2 сағат)

Қайталау: хореографиялық алфавит (6 сағат):

- Корпусты қою;
- Аяқ позициялары;
- Қол позициялары;
- Иілу;
- Би қадамының бір түрі;
- Жұптағы позиция.

Би (55 сағат):

1. "Бұйра вальс"

2. "Вальс-бостон"

- Би жаттығуларының қысқаша мазмұны.
- Хореографиялық композицияларды үйрену (жеке фигураларды, элементтерді орындау, пысықтау және суретке біріктіру).
- Орындау техникасы мен стилі бойынша жұмыс.

Сабақ режимі:

Сабақтар бүкіл ұжыммен, кіші топтар бойынша өткізілуі мүмкін.

Сабақ формалары:

- поэтикалық және музыкалық мысалдармен, көрнекі құралдармен, презентациялармен, бейнематериалдармен суреттелген теориялық ақпаратты баяндайтын әңгіме.

- балалар музыкалық сауаттылықты меңгеретін, би композициясының негізгі элементтерін үйренетін практикалық сабақтар.
- сабақ-қойылым, репетиция-концерттік нөмірлер пысықталады, балалардың актерлік қабілеттері дамиды.
- тақырыпты аяқтайтын қорытынды сабақ - концерт-сабақ. Балалардың өздері, мұғалімдер, қонақтар үшін өткізіледі.

Концерттік-атқару қызметінің репертуары үйірме қатысушыларының жас ерекшеліктерін және олардың қабілеттерін ескере отырып таңдалады.

Концерттік қызмет жоспары дәстүрлі мектеп мерекелерін, ағымдағы жылдың маңызды оқиғаларын ескере отырып, бір жылға жасалады. Мұғалімнің көмегінсіз балалар өздерінің сынып мерекелерінде, ата-аналар жиналыстарында үйренген репертуарымен өнер көрсетеді.

Шығармашылық есеп оқу жылының соңында бір рет өткізіледі және мыналарды көздейді:

- сөйлеген сөздерінен фото және бейнематериалдардың тұсаукесері;
- әр оқушының іс-әрекетін қорытындылау, ең табысты және нәтижелі марапаттау;
- "мен бір жылда не үйрендім" деген қорытынды рефлексия.

Есепті концерт-бұл оқу жылындағы жұмыстың соңғы нәтижесі. Барлық балалар міндетті түрде өнер көрсетеді, бір жылда жинақталған барлық жақсылықтар орындалады. Мұғалімнің негізгі міндеті-концерттік іс-әрекет процесінде орындау үшін қажетті қасиеттерді тәрбиелеу, балаларды ұжымдық шығармашылықпен қызықтыру, баурап алу.

Репетициялар қойылымдар алдында жоспарлы тәртіппен өткізіледі. Бұл ритм, динамика бойынша жұмыс, әр орындаушының орындаушылық тәсілі шындалған.

Оқыту принциптері

Хореография курсына оқу процесі негізінен дидактикалық принциптерді жүзеге асыруға негізделген:

1. Сана мен белсенділік принципі сабақтарға қатысты сананы, би қимылдарын игеруге қызығушылықты және оларға мағыналы қатынасты қалыптастыруды, өз іс-әрекеттерін өзін-өзі бағалауға және оларды тиісті талдауға тәрбиелеуді көздейді.

2. Көрнекілік принципі қозғалыстардың қарқыны, ритмы, амплитудасы туралы түсінік қалыптастыруға көмектеседі; би қимылдарын тереңірек және берік игеруге қызығушылықты арттырады.

3. Қол жетімділік принципі студенттерге олардың күштеріне сәйкес келетін міндеттерді қоюды, дидактикалық ереже бойынша игерілетін оқу материалының қиындығын біртіндеп арттыруды талап етеді: белгісізден белгісізге, жеңілден қиынға, қарапайымнан күрделіге.

4. Жүйелілік принципі би дағдыларын қалыптастыру процесінің үздіксіздігін, оқушылардың өнімділігі мен белсенділігін сақтау үшін жұмыс пен демалыстың ауысуын, би және шығармашылық тапсырмаларды шешудің белгілі бір дәйектілігін қамтамасыз етеді.

5. Тәрбие жұмысындағы адамгершілік принципі мыналарды білдіреді: әр баланың табиғатында қалыптасқан жақсы бастамаға деген сөзсіз сенім, баланың еркіне қысым жасамау; балалардың физикалық, эмоционалдық және интеллектуалдық қажеттіліктерін терең білу және түсіну; әр баланың даралығын барынша ашуға, оның өзін-өзі тануына және өзін-өзі растауына жағдай жасау;

Оқытудың әдістері мен әдістемелік амалдары

Хореографияны оқыту курсына оқытудың келесі әдістері қолданылады: сөздерді қолдану, көрнекі қабылдау және практикалық әдістер.

Сөзді қолдану әдісі-оқытудың әмбебап әдісі. Оның көмегімен әртүрлі міндеттер шешіледі: музыкалық шығармалардың мазмұны ашылады, музыкалық сауаттылықтың қарапайым негіздері түсіндіріледі, музыкаға байланысты қозғалыс техникасы және т. б. сипатталады. Бұл оқытуда сөзді қолданудың әртүрлі әдістемелік амалдарын анықтайды: әңгіме, сөйлесу, талқылау, түсіндіру, музыкаға арналған қозғалыстарды ауызша сүйемелдеу және т. б.

Көрнекі қабылдау әдістері-студенттердің оқу курсының бағдарламасын тезірек, терең және берік игеруіне ықпал етеді, зерттелетін жаттығуларға қызығушылықты арттырады. Бұл әдістерге мыналар жатады: жаттығуларды көрсету, плакаттарды, суреттерді, бейнежазбаларды көрсету, қозғалыс ритмы мен қарқынын тыңдау, бұлшықет сезімін нығайтуға және музыкалық үзінділердің дыбысына байланысты қимылдарды есте сақтауға көмектесетін музыка. Мұның бәрі музыкалық есте сақтауға, моториканы қалыптастыруға ықпал етеді, ритммен қозғалу әдетін бекітеді.

Практикалық әдістер оқушылардың белсенді әрекеттеріне негізделген. Бұл жаттығуларды, қадамдық және ойын әдістерін тұтас меңгеру әдісі.

Жаттығулар мен қозғалыстарды біртұтас игеру әдісі жаттығулардың салыстырмалы қол жетімділігімен түсіндіріледі. Алайда, бұл әдісті қолдану бұрын алынған қозғалтқыш базасының болуын білдіреді. Бұл негізге мотор элементтері мен байламдар кіреді, бұл олардың негізінде одан әрі күрделі қозғалыстарды игеруге мүмкіндік береді.

Қадамдық әдіс әртүрлі жаттығулар мен би қимылдарын меңгеру үшін кеңінен қолданылады. Іс жүзінде әрбір жаттығуды мотор қозғалысын нақтылау, қозғалыс экспрессивтілігін жақсарту және т.б. үшін тоқтатуға болады.

Ойын әдісі музыкалық-ритмдық ойындарды өткізуде қолданылады. Бұл әдіс оқушылардың бір-бірімен бәсекелестік элементтеріне және белгілі бір нәтижеге жету үшін әркімнің жауапкершілігін арттыруға негізделген. Мұндай жағдайлар оқудың эмоционалдылығын арттырады.

Тәжірибеде оқытудың аталған әдістерін оқушыларға педагогикалық әсер етудің әртүрлі әдістерімен толықтыруға болады.

Бағдарламаны ресурстық қамтамасыз ету

"Мектептегі хореография" білім беру бағдарламасының мақсатына қол жеткізуге және қойылған міндеттерді шешуге бағытталған жұмыстың табыстылығы білім беру мекемесі басшысының бірлескен күш-жігерімен қамтамасыз етіледі.

Материалдық-техникалық қамтамасыз ету:

1. Айналары бар зал;
2. Арнайы аяқ киім-пәтерлер немесе чешкалар;
3. Жаттығу костюмдері;
4. Музыкалық сүйемелдеу - музыкалық баған;
5. Жазбаларға арналған дәптер;
6. Журнал.

Сабақтарды техникалық жарақтандыру

1. Арнайы кабинеттің (акт залы) болуы.
2. Жаттығу залының болуы (сахна).
3. Музыка орталығы, компьютер.
4. Фонограммаларды "+" және "-" режимінде жазу.
5. Айна.
6. Аудио, бейне жазбалары, CD форматы, MP3.
7. Қойылымдардың, концерттердің жазбалары.

Бағалау жүйесі

Осы бағдарламаны іске асыру сапасын бағалау білім алушылардың үлгерімін ағымдағы бақылауды, аралық және қорытынды аттестаттауды қамтиды. Бағалау жүйесі сараланбаған: сынақ/есеп айырысу.

Оқушылардың үлгерімі әртүрлі қойылымдарда тексеріледі: бақылау сабақтары, концерттер, байқаулар, оларға арналған көріністер және т. б.

Білім алушылардың үлгерімін ағымдағы бақылау оқу пәніне көзделген аудиториялық уақыт есебінен жүргізіледі.

Аралық аттестаттау бақылау сабақтары түрінде өткізіледі олар көрме қойылымдарын қарау, концерттер мен конкурстарға қатысу түрінде өтеді.

Қорытынды аттестаттау есепті концерт нысанында жыл соңында өткізіледі, оның қорытындысы бойынша оқушыларды сараланбаған бағалау жүргізіледі: сынақ / есептен шығару.

Оқу-тақырыптық жоспар

"Хореография" курсының 7-сыныбы

№	Курс бөлімдерінің атауы	Тек сағат	Олардың ішінде		Өткізу күні	Оқушылардың өзіндік жұмысы
			теория	тәжірибе		
1.	Кіріспе сабақ	1	1	-		
2.	Ритмика, музыкалық сауаттылық элементтері	4	-	4		

3.	Хореографиялық өнер бойынша әңгімелер	2	2	-		
4.	Би әліпбиі	6	1	5		
5.	Би	55	10	45		
	Барлығы:	68	14	54		

Әдебиет:

1. "Жаттығудың ойын және рифмалық түрлері". Авторы-құрастырушысы С. А. Авилова, Т. В. Калинина. Волгоград: Мұғалім, 2008.

2. Бабенкова Е. А., Федоровская О.М. "емдейтін Ойындар"; М.: сауда орталығы, 2009.

3. Бекина С. И. және басқалар. "Музыка және қозғалыс", - М., 2000 ж

4. Боттомер В. "Билеуді үйрену", "ЭКСМО-пресс", 2002 ж

5. Боттомер, Б. "би сабақтары" / Б. Боттомер. - М.: Эксмо, 2003.

6. Ваганова А. Мен. "Классикалық би негіздері"; С. - П., 2005.

7. Орал В. И., Стриганова В. М. "Заманауи бал биі": - М., "Просвещение", 2001.

"ШАХМАТ" КУРСЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ

*Мергенов Нұрсадық Мергенұлы
№77 ОКШДС мұғалімі
Қарағанды қ.*

Түсіндірме жазба

Өзектілігі

Қазіргі уақытта балалар міндетті пәндерден басқа бірнеше шет тілдерін, мифологияны, логиканы, психологияны және бизнес пәндерін оқиды. Олар мүлдем шахмат емес. Бірақ шахматты әлеуметтік құбылыс ретінде қарастыруға болады және олардың мысалында адамзаттың даму тарихын зерттеуге болады. Олар бұрыннан қазіргі мәдениеттің ажырамас бөлігі болды. Шахматты зерттеу баланың ақыл-ойының интеллектуалды және эмоционалды саласын дамытуға көмектеседі, қазіргі уақытта өте қажет қасиеттерді қалыптастырады: ұйымшылдық, тәртіп, өзін-өзі сынау.

Шахматтың арқасында балалардың логикалық ойлауы жақсарады, қиын мәселелерді өз бетінше шеше алады және жұмыс қабілеттілігі артады. Шахмат ақыл-ой, эстетикалық дамуға көмектеседі.

Шахмат біздің балаларымызға қоршаған әлемге тұтастай қарауға мүмкіндік береді. Негізгі міндет - балалардың тақырыпқа деген қызығушылығын ояту, оларды бұрыннан ұмытылған "шахматқа қызығушылықпен" тарту және мүмкіндігінше оларды компьютерлерден аздап алшақтату.

Шахматпен айналысатын балалар математика сабақтарында материалды тезірек және жақсы меңгереді, өйткені олар "көлденең", "тік", "диагональ", "шаршы", "үшбұрыш" және тағы басқалар сияқты негізгі шахмат ұғымдарын игерген.

География сабағында кез-келген шахматшы картадан кез-келген затты оңай табады.

Балалардың жалпы мәдени және лингвистикалық дамуына шахмат емес ортада кең таралған "уақыт", "блиц", "пат", "мат", "цугцванг" сияқты көптеген шахмат терминдерін енгізу ықпал етеді.

Осы бағдарлама бойынша шахмат сабақтары оқушыларды "Шахмат кодексімен" таныстыруды көздейді, балаларда "ережелер", "ерекшеліктер", "судья", "дисквалификация" және т. б. сияқты ұғымдар мысалында құқықтық сана негіздерін қалыптастыруға ықпал етеді. Мұның бәрі баланың қазіргі қоғамға толық бейімделуіне әкеледі. Баланың жеке басын және оның шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

Осы бағдарламада қарастырылған деңгейде ойын шеберлігін игеру шахмат шеберлігінің одан әрі өсуін ғана емес, сонымен қатар шахмат ойыны арқылы да, оқу-әдістемелік әдебиеттерді оқу арқылы да оқушылардың бос уақытын едәуір кеңейтуді көздейді.

Оқушылар әртүрлі жеке және командалық жарыстарға қатысуға дайындалады.

Бағдарламаның мақсаттары:

1. Оқушылардың жеке және зияткерлік дамуына жағдай жасау.
2. Шахмат ойынын үйрету арқылы жалпы мәдениетті қалыптастыру және мазмұнды бос уақытты ұйымдастыру.
3. Шахмат ойынының деңгейін жетілдіру.

Бағдарламаның міндеттері:

А) білім беру:

- дебютті шахматшының сипатына қарай қою (ашық, жабық, жартылай ашық жүйелер);
- шахматшыларды есептеу техникасын жетілдіру;

В) тәрбиелік:

- баланы өз партияларын өз бетінше талдауға үйрету,
- танымдық тәуелсіздікті қалыптастыру және шахмат әдебиетімен жұмыс істеуге үйрету;
- өзін-өзі бағалау және өзін-өзі бақылау қабілетін дамыту;
- оқушыларға өз ойындары мен жұмыстарын жоспарлауға үйрету.

С) дамыту:

- баланың ой-өрісін кеңейту (баланың шахмат тарихы бойынша білім алуы (әлем чемпиондары, Қазақстандағы шахмат)).

Бағдарламаның айрықша ерекшеліктері

Бұл курстың негізі:

- теорияны терең зерттеу;
- түрлі қалалық және аудандық жарыстарға дайындық және қатысу;
- бәсекелестік процеске қатысу кезінде пайда болатын қателерді жою.

Бағдарламаны іске асыру мерзімдері

Әр бала үшін бағдарламаны игеру мерзімі жеке болып табылады. Егер шахматшы ойын деңгейінде өз құрдастарынан озып кетсе, онда мұғалім мұндай балаға жоғары деңгейдегі қосымша тапсырмаларды жоспарлайды.

Күтілетін нәтижелер

Осы бағдарлама бойынша оқудың соңына қарай шахмат бойынша білім мен дағды.

Оқушылар келесі білімге ие болуы керек:

- әр түрлі шахмат дебюттерін білу және жақсы дайындалған дебюттік репертуарға ие болу;
- әр түрлі теориялық аяқталуларды білу және ойнай білу;
- типтік шахмат комбинацияларын білу және қолдана білу;
- шахмат есептері мен этюдтерді шешу;
- өз партияларын өз бетінше талдай білу;
- шахмат әдебиетін өз бетінше пайдаланыңыз;
- компьютерлік шахмат бағдарламаларын қолдана білу.
- оқу соңында барлық оқушылар 2-ші спорттық разрядқа ие болуға және 1-ші разрядты орындау міндетін қоюға міндетті.

Бағдарламаның мазмұны

1. Кіріспе сабақ. Қауіпсіздік техникасы.

Теория: сабақтардың мазмұны мен режимі; қауіпсіздік техникасы бойынша нұсқаулық (қауіпсіздік техникасы ережелері, өртке қарсы қауіпсіздік ережелері, жол қозғалысы ережелері, төтенше жағдайларда жүріс-тұрыс ережелері).

2. Стратегия негіздері

Теория:

Стратегия негіздері бойынша сабақтарда оқушылар шахмат ойынының әртүрлі әдістерімен танысады, шахмат партиясында жоспар құруды, партияда туындаған қиындықтарды жеңуді үйренеді.

Тәжірибе:

- Көптеген құрбандықтармен комбинациялар (мысалдарды талдау).
- Шахмат ойындарының сұлулығы.
- Нұсқаларды есептеу техникасын жаттықтыру, жалпы ережелер.
- Шахмат стилін дамыту. Шахмат стилі дегеніміз не? Әр түрлі стильдегі шеберлердің партияларын көрсету.
- Позициялық ойын туралы ілімнің пайда болуы. Филидор шахмат партиясындағы ломбард құрылымының рөлі туралы.
- Комбинациялардың себептері.
- Стейниц теориясының негізгі ережелері.
- Жау лагеріндегі әлсіз өрістер. Өрістер кешенінің әлсіздігі. Сарбаздың (пешка) әлсіз жақтары. Қос сарбаз (пешка). Ашық сызық. 7-ші горизонтальға басып кіру.
- Шабуыл. Шағын артықшылықтарды жинақтау. Партияның әртүрлі кезеңдері арасындағы байланыс.
- Гамбиттерге қарсы күрес әдістері. Позициялық құрбандар. Тақтаның ортасында оқшауланған сарбаздар (пешкалар). Ілулі сарбаз (пешка). Карлсбад құрылымы. Жабық орталық. Блокада.

3. Дебют

Теория: дебют теориясы сабақтарында оқушылар шахмат ойынының басында ойын жүргізу ережелерімен танысады.

- Дебюттік теория.
- Дебютте ойнаудың үш қағидасы: орталық, жұмылдыру, қауіпсіздік.
- Дебюттік тұзақтар және олардың шахмат ойынындағы рөлі. Нобайлар. Стейниц пен гипермодернистік теория тұрғысынан шахмат орталығының проблемасы.

Тәжірибе:

А)

- Гамбиттер партияның басынан бастап күресті күшейту құралы ретінде.
- Корольдік гамбит.
- Эванс Гамбиті.
- Испан партиясындағы Стейницті қорғау.
- Филидорды Қорғау.

Б)

- Жабық Дебюттер, Королеваның гамбиті.
- Нимцовичтің Дебюті.
- Ретидің Дебюті.

В)

- Алехин қорғанысы - гипермодернизмнің дебюттерінің бірі.
- Сицилиялық қорғаныстағы Полугаевский жүйесі.
- Тақырыптық турнирлердегі ойын.
- Тактика бойынша есептерді шешу.

4. Соңғы ойын

Теория:

Соңын ойнай білу-Шахмат ойнай білу! Жас шахматшылар шахматтың "көбейту кестесін" білуге міндетті. Сабақтарда қарапайым шахматтың барлық түрлері зерттеледі: сарбаз (пешка), піл, жылқы, патшайым.

Соңғы ойын техникасы.

- Күрделі аяқталулардағы ойынның жалпы принциптері. Коорльдың белсенділігі. Артықшылықты жүзеге асыру әдістерінің бірі ретінде типтік позицияларға көшу.
- Сарбаздың (пешка) аяқталуы. Ең жақсы ломбард орналасуы.
- Навигациялық аяқталулар-күрес жүргізудің жалпы принциптері. Сарбазға (пешкаға) қарсы ладья. Сарбазға (пешкаға) қарсы ладья.
- Көп сарбаздың (пешканың) аяқталуы.
- Сызықтық мат. Патша мен патшайымның мат. Король және ладья маты.
- Квадрат ережесі. Сарбазды (пешканы) патшайымға өткізу.

Тәжірибе:

- Оқушылардың ойнаған партияларын талдау.
- Тактика және эндгеймдік техника бойынша сынақтарды тапсыру.
- Эндгеймнің тактикасы мен техникасы бойынша сынақтар.

5. Соңғы Ойын

Теория:

Көбінесе партияның соңына дейін ладьялар "аман қалады". Осыған сәйкес оқытудағы басты назар ладьялық аяқталуларды зерттеуге аударылуы керек. Оқушылар "көпірлер" салуды үйренуге, осы күшті шахмат фигураларымен қабаттасуға міндетті.

- Күрделі аяқталулардағы ойынның жалпы принциптері. Коорльдың белсенділігі. Артықшылықты жүзеге асыру әдістерінің бірі ретінде типтік позицияларға көшу.
- Навигациялық аяқталулар-күрес жүргізудің жалпы принциптері. Сарбазға (пешкаға) қарсы ладья. Сарбазға (пешкаға) қарсы ладья.
- Көп сарбаздың (пешканың) аяқталуы.
- Король және ладья маты.

Тәжірибе:

- Турнирде ойнау.
- Оқушылардың ойнаған партияларын талдау.
- Тактика және эндгеймдік ладейлік техника бойынша сынақтарды тапсыру.

6. Материал үшін күш пен өтемақының ерекше арақатынасындағы күрес

Теория:

Бұл сабақтарда оқушылар партияның әртүрлі кезеңдерінде шахмат күресінің әртүрлі әдістерімен танысады, шахмат есептері мен зерттеулерді шешеді.

- А. Нимцович, оның гипермодернизм идеяларын дамытудағы және негіздеудегі рөлі.
- Кейбір ережелерге сын З. Тарраша.

Тәжірибе:

- Көптеген тармақтары бар күрделі позицияларды шешу.
- Міндеттерді шешу конкурсы.
- Комбинацияларды шешу конкурсы.
- Комбинациялық және позициялық ойын негіздері:
- Шахмат тактикасының элементтері және олардың ойындағы рөлі.
- Қос соққы.
- Ашық шабуыл.
- Байлам.
- Қос шах. Қос шахтың көмегімен екі айналымда тактика мен төсеніш мәселелерін шешу.
- Комбинациялық тактикалық әдістердің жіктелуі.
- Комбинация және оның шахмат ойынындағы рөлі; мысалдар.
- Комбинация мотиві (мысалдар). Геометриялық мотивтер. Фигураның сәтсіз позициясын пайдалану. Патшаның әлсіреген жағдайын пайдалану. Десперадо.
- Алаңдату. Тарту. Қабаттасу. Рентген.
- Соңғы көлденең төсеніш. Тымырсық мат.

7. Әлемдегі ең мықты шахматшылардың шығармашылығы

Теория:

Шахмат ойынының тарихы мен теориясы.

Кез-келген мәдениетті адам шахмат ойынының тарихын білуге міндетті. Балалар әлемнің жетекші шахматшыларының, чемпиондарының шығармашылығымен танысуы керек. Бұл шахмат ойындарын көру ғана емес, сонымен қатар чемпиондардың шығармашылығымен, өмірбаянымен, шахмат тағына таласуымен танысу.

Тарих.

- a. XV - XVI ғғ. - жүйесіз ойын тәжірибесін жинақтау. Италияндық шахмат мектебінің дамуының басталуы.
- b. XVII ғ. - бірінші жартысы. XIX ғ. - шахмат ойынының романтикалық бағыты: Палерио, Сент-Аман, Лабурдоне, мак-Доннель, в.Эванс, А. Андерсен, П. Морфи.
- c. XIX ғасырдың ортасы. XX ғ. - В.Стейниц мектебі (неміс мектебі): В. Стейниц, З. Тарраш, К. Шлехтер, А. Рубинштейн, Э. Ласкер және басқалар.
- d. 20-30 жж XX ғ. - гипермодернизм: Р. Рети, А. Нимцович, Тартаковер ауылы және т. б.
- e. 30-шы жылдардың аяғы-70-ші жылдардың басы XX ғ. - кеңестік шахмат мектебі:
- f. М. Ботвинник, В. Семантов, Т. Петросян, М. Таль, Д. Бронштейн, Б. Спасский және басқалар. Орыс шахмат мектебі: М. Чигорин, К. Яниш, И. Шумов және т. б.
- g. Комбинациялық стильдің көрнекті шеберлері: А. Андерсен, П. Морфи, М. Чигорин, А. Алехин; партияларды талдау.

8. Жеке сабақтар

Теория:

Жас спортшыны қала чемпионатына және басқа турнирлерге жақсы дайындау үшін жас спортшыны жеке даярлау қажет.

- Дебют қою
- Шахматшының психологиялық дайындығы,
- Шахмат техникасын үйрену.
- Оқушылардың партияларын талдау.
- Адамның ойын әдісі және компьютердің ойын алгоритмі.
- Ойын бағдарламаларының күші мен әлсіздігі.
- Партия кезіндегі мінез-құлық этикасы.

9. Ойын сабақтары. Ойналған партияларды талдау және талдау

Тәжірибе:

- Жарыстар мен турнирлерге қатысу.
- Турнирлерде ойнаған партиялар, жас спортшы алдымен үйлерді өз бетінше талдауға, содан кейін жаттықтырушыға атқарылған жұмыс туралы есеп беруге міндетті. Жарысқа жақсы дайындалу үшін спортшы жаттығу партияларын ойнайды, түрлі тақырыптық турнирлерге қатысады.
- Турнирде ойнау.

10. Тактика: есептер мен этюдтерді шешу конкурсы

Тәжірибе:

- Шахматшының комбинациялық көзқарасын дамыту үшін есептер мен этюдтерді шешу конкурстарына қатысқан дұрыс.
- Эндгеймнің тактикасы мен техникасы бойынша сынақтар.
- Теру ағашы.
- Мат-қа есептерді шешу.

11. Тактика

Тәжірибе:

Тактикалық қабілеттер өздігінен келмейді. Бұған назар аударылады. Жаттықтырушы Шахматшыны жібереді, бірақ жас спортшы жұмыстың көп бөлігін өз бетінше орындауы керек.

Көптеген құрбандықтармен комбинациялар (мысалдарды талдау).

Шахмат ойындарының сұлулығы.

Шабуылдар:

1. рокировка жасамаған корольға;
2. бір жақты рокировка кезінде;
3. жан-жақты рокировка кезінде;

Позициялық ойын туралы ілімнің пайда болуы. Филидор шахмат партиясындағы ломбард құрылымының рөлі туралы.

Комбинациялардың себептері.

Стейниц теориясының негізгі ережелері.

Жау лагеріндегі әлсіз өрістер. Өрістер кешенінің әлсіздігі. Сарбаздың (пешка) әлсіз жақтары. Қос сарбаз (пешка). Ашық сызық. 7-ші горизонтальға басып кіру.

Шабуыл. Шағын артықшылықтарды жинақтау. Партияның әртүрлі кезеңдері арасындағы байланыс.

Гамбиттерге қарсы күрес әдістері. Позициялық құрбандар. Тақтаның ортасында оқшауланған сарбаздар (пешкалар). Ілулі сарбаз (пешка). Карлсбад құрылымы. Жабық орталық. Блокада.

12. Блицтурнир

Тәжірибе:

Қызықты жарысқа қатысу.

Әдістемелік қамтамасыз ету

Дидактикалық материалдар:

Демонстрациялық тақталар, шахмат сабақтары, шахмат сағаттары, компьютер, компьютерлік бағдарламалар, мәліметтер базасы, шахмат энциклопедиялары, ойын консольдері.

Топта оқитындар оқу құралдарымен орталық жаттықтырушыларымен қамтамасыз етілген:

1. 1-2 разрядты шахматшыларға арналған 4-5 жылдық оқулық (от жағу авторлары В. В.);
2. Әдістемелік құралдар (шешушілер. 4 бөлік, тарту, алаңдату, шахмат аяқталуы, шахмат комбинациясы. Авторлары: Яковлев Н. Г., Костров В. В., Рожков П. П., Белявский Б. В.);
3. Шахмат тарихы бойынша әдебиет. "Әлем чемпиондары" жинағы, авторы Костров В. В..
4. "Жұмыс дәптерлері" үй тапсырмасы жинағы.

Әдістемелік ұсынымдар **Сабақтарда қолданылатын формалар мен әдістер**

Оқушының деңгейіне, оның жас ерекшеліктеріне, балаларды шахматқа үйрету кезінде белгілі бір жарыстарға дайындығына байланысты осы бағдарлама бойынша мұғалімдер **оқытудың келесі негізгі әдістерін қолданады:**

- вербалды-ауызша әдіс: (әңгіме, сипаттама, дәріс, әңгіме, шахмат кітабымен жұмыс);
- көрсету әдісі (кестелер, жоспарлар, диаграммалар, плакаттар, Оқу позициялары бар карточкалар түріндегі үлестірме материалдар);
- экскурсия әдісі (оқушылардың шахмат жарыстарына ұйымдастырылған қатысуы-ересектер арасындағы қала чемпионаттары, халықаралық турнирлер);
- жаттығу әдісі (арнайы қабілеттер мен дағдыларды дамытуға бағытталған арнайы таңдалған тақырыптық шахмат позицияларын шешу);
- ойын әдісі (серіктеспен оқу позицияларын немесе партиялардың үзінділерін ойнау, бір мезгілде ойнау сеанстары, есептерді шешу конкурстары);
- бәсекелестік әдіс (тақырыптық турнирлерде ойнау, қысқа бақылау, блиц-партиялар және т. б.);
- шахмат партиялары мен үлгілік позицияларды талдау әдісі (гроссмейстерлердің, шеберлердің, оқу партияларының партияларын талдау, жеке немесе топтық сабақтарда оқушылардың партияларын талдау; дебюттің, миттельпильдің, эндгеймнің үлгілік позицияларын талдау);
- қазіргі заманғы технологиялар әдісі-компьютерлік оқыту (шахматтық компьютерлік бағдарламаларды зерделеу, компьютерді серіктес, жаттықтырушы, көмекші ретінде қолдана білу, әртүрлі шахмат базаларын, модульдерді, энциклопедияларды қолдана білу).

Бағдарлама мұғалімге жоғарыда аталған әдістердің кез-келгенін сабақта жеке де, кешенде де қолдануға мүмкіндік береді.

Бақылау нысандары, қорытындылау нысандары

Барлық оқушылар жыл бойына дайындық деңгейіне, белгілі бір тапсырманы орындау қабілетіне байланысты жеке тапсырмалар алады.

Ай сайын бала атқарылған жұмыс туралы есеп беруге міндетті.

Жыл бойы әр спортшы кем дегенде 6 түрлі жарыста ойнайды (қала біріншіліктері, түрлі қалалық жарыстар, мектеп, Невский ауданы, қала командаларының намысын қорғауға міндетті).

Әр турнирден кейін бала өз қателіктерін дербес талдауға және жаттықтырушыға өз қателіктері туралы есеп беруге міндетті.

Осыдан кейін жаттықтырушымен бірге одан әрі жұмыс жоспары туралы шешім қабылданады.

Турнирге сәтті қатысқан жағдайда баланың алдына жаңа міндеттер қойылады.

Егер спортшы нашар нәтиже көрсеткен болса, баланың психикасына зиян келтірмеу үшін жаңа жарыстарға қатысу немесе оларды өткізіп жіберу мүмкіндігі туралы бірлескен шешім қабылданады.

Әр оқу жылының алдында баланың алдына жаңа спорттық разрядты орындау міндеті қойылады.

Топтағы барлық оқушылардың шахматтан 1 және 2 разрядтары бар.

Ұсынылған Бағдарлама өте практикалық және динамикалық, ең бастысы – авторлар жасаған оқулықтардың бүкіл сериясымен қамтамасыз етілген.

1. Бағдарлама жеке тұлғаны жан-жақты дамытуға, қарым-қатынас шеңберін кеңейтуге және өзін-өзі толық көрсетуге және балалардың қабілеттерін жүзеге асыруға бағытталған.

2. Шахмат курсын енгізу ондағы оқуды қызықты әрі қуанышты етуге мүмкіндік береді. Шахмат балалардың психикалық процестері мен есте сақтау, зейін, кеңістіктік қиял, логикалық ойлау, қабылдау, ерік және т. б. сияқты қасиеттерін дамытуға және жетілдіруге оң әсер етеді.

3. Шахмат сіздің мінез-құлқыңызды басқаруды үйренуге көмектеседі, қиын жағдайларда өз бетінше шешім қабылдау қабілетін дамытады, ұйымшылдық пен тәртіпті, ұжымшылдық сезімін, жолдастық пен өзін-өзі сынауды тәрбиелейді.

4. Оқушыларға шахмат партиясының барлық кезеңдері (дебют, ойынның ортасы, аяқталуы) және шахматты өз бетінше зерттеу бойынша білім туралы мәліметтер беріледі.

Шахмат сабағын оқу жүктемесінің артуы деп санауға болмайды. Екінші жағынан көруге тырысайық: балалар оқу күнінде үлкен өзгеріс алады, онда сіз демалып, қызықты және көңілді ойын ойнай аласыз.

Материалдық-техникалық қамтамасыз ету:

Сабақтар ауданы 80 ш. м. сыныпта өтеді.

Үй – жайда сабақ өткізуге арналған 2 демонстрациялық шахмат тақтасы, шахмат сағаты-20 дана және шахмат фигураларының 50 жиынтығы бар.

Балалар компьютерлер мен компьютерлік бағдарламаларды жетілдіруде белсенді қолданады. Топтағы барлық қатысушыларды жаттықтырушы Шахмат Планетасы, шахмат базасы, CHESS Assictane бағдарламаларын қолдануға үйретеді.

Орталықтың балалары мен жаттықтырушысы екі сайт құрды
CHESSKNIGI.RU, CHESSDETI.RU.

Оқу-тақырыптық жоспар

№ р / с	Атауы курстың бөлімдері	Тек сағат	Олардың ішінде		Өткізу күні
			Теория	Тәжірибе	
1	Кіріспе. Ұйымдастыру сағаты	1	0,5	0,5	
2	"Шахмат ойыны" тарихы	1	0,5	0,5	
3	Шахмат ойынындағы негізгі ережелер	1	0,5	0,5	
4	Шахмат фигураларының орналасуы	1	0,5	0,5	
5	Натация шахмат	1	0,5	0,5	
6	Квадрат ережелері	1	0,5	0,5	
7	Дебютті қалай ойнауға болады	1	0,5	0,5	
8	Шахмат партияларының басталуы	1	0,5	0,5	
9	О-о; о-о-о-о рокировкасы	1	0,5	0,5	
10	Корольдік гамбит	1	0,5	0,5	
11	Лада барысы (түрік)	1	0,5	0,5	
12	Шахмат фигураларының арақатынасы, ойын	1	0,5	0,5	
13	Жеңіл фигуралармен мат	1	0,5	0,5	
14	Қос соққы, ойын	1	0,5	0,5	
15	Бір ладьямен мат	1	0,5	0,5	
16	Екі ладьямен мат	1	0,5	0,5	
17	Өту сарбазы (пешкасы)	1	0,5	0,5	
18	Фигуралар мен сарбаздар (пешкалар) әрекетінің ерекшелігі туралы	1	0,5	0,5	
19	Е4, Сс4, Кf3 бірінші жүріс құқығы туралы	1	0,5	0,5	
20	Орталықтың мәні	1	0,5	0,5	
21	Орталықтың дамуы мен ашылуындағы басымдық	1	0,5	0,5	
22	Патшайым гамбиті	1	0,5	0,5	
23	Қапталдардың айырмашылығы. Ладьямен жүріс	1	0,5	0,5	
24	Екі жылқыны қорғау	1	0,5	0,5	
25	Құлыптау. Қозғалыстарды жабу	1	0,5	0,5	

26	Шахмат ойыны	1	0,5	0,5	
27	Күрделі комбинациялар	1	0,5	0,5	
28	Дебюттегі жағдайлар	1	0,5	0,5	
29	Фигуралардың негізгі позициялары	1	0,5	0,5	
30	Сарбаз (пешка) ойыны	1	0,5	0,5	
31	Піл мен ат. Шахмат ойыны	1	0,5	0,5	
32	Ауыр фигуралардың белсенділігі Л; Ф;	1	0,5	0,5	
33	Практикалық тапсырмалар	1	0,5	0,5	
34	Әр түрлі пілдердің қозғалысы	1	0,5	0,5	

Әдебиет:

1. 1-2 санаттағы шахматшыларға арналған 4-5 жылдық оқулық (авторлар Костров в. в., Давлетов Д. А.);
2. Әдістемелік құралдар (Решебники (4 бөлім, тарту, алаңдату, шахмат аяқталуы, шахмат комбинациясы. Авторлары: Яковлев Н. Г., Костров В. В., Рожков П. П., Белявский Б. В.);
3. Шахмат тарихы бойынша әдебиет. "Әлем чемпиондары" жинағы, авторы Костров В. В..
4. "Жұмыс дәптерлері" үй тапсырмаларының жинағы, авторы Костров в. В..

Жаттықтырушылар мен тәрбиешілерге арналған кітаптар мен оқу құралдары:

1. Зак В. Жетілдіру жолдары. - Мәскеу. ФиС., 1988.
2. Котов А. Шахматшының ойлау құпиялары. - ФиС., Мәскеу. 1988.
3. Нимцович А. Менің жүйем іс жүзінде. - Мәскеу. 1930.

"ШАҢҒЫ ЖАТТЫҒУЛАРЫ" КУРСЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ

*Владимир Григорьевич Александров
"№23 ЖОББМ"КММ дене шынықтыру мұғалімі
Қарағанды қ.*

Түсіндірме жазба

7-сыныпты оқу тобына арналған "шаңғы даярлығы" жұмыс бағдарламасы нұсқаулық-әдістемелік хат негізінде жасалды, ҚР БҒМ (2019 жылғы 15 маусымдағы № 7 Хаттама), "Қазақстан Республикасы жалпы білім беретін мектептерінің балаларына қосымша білім берудің ерекшеліктері"15-бөлімі.

Жастардың дене тәрбиесі жүйесінде шаңғы спорты жетекші орындардың бірін алады. Қарлы қыстың ұзақтығына байланысты елдің көптеген аймақтарында шаңғы спорты дене шынықтырудың өте қолжетімді түріне айналады. Шаңғымен сырғанау негізгі дене шынықтыруды дамытуға және маңызды моральдық-еріктік қасиеттерді тәрбиелеуге ықпал етеді: төзімділік, орасан зор еңбекқорлық, патриотизм, спорттық сипат.

Қазіргі уақытта студенттердің шаңғы жаттығуларына деген қызығушылығының қарқынды төмендеуі байқалатынын мойындау керек, бұған балалардың жарыстарда және оқытудың бағалау жүйесінде қол жеткізген нәтижелерінің нашарлауы дәлел болып табылады. Мұның бір себебі - сабақтың монотондылығы. Қазіргі жағдайды өзгерту үшін оқытудың жаңа құралдары мен әдістерін қолдану, оқыту әдістемесін өзгерту, сабақтарды түбегейлі жаңа жолмен құру қажет, бірақ оқу процесі құрылатын нормативтік құжаттардың талаптарын бұзбау үшін Мен өз жұмысымда дәл осылай жасауға тырысамын.

Бұл бағдарламаның өзектілігі шаңғы спортының қатысушының денесіне айтарлықтай әсер ететіндігімен, күш пен әсіресе төзімділіктің дамуына оң әсер ететіндігімен байланысты. Тұрақты жаттығулар кезінде дененің жүрек-қан тамырлары, тыныс алу, терморегуляциялық жүйелерінің белсенділігі артады, метаболизм жоғарылайды, бұл сауықтыру мәніне ие. Салауатты өмір салты-бұл адамның денсаулығын сақтауға және жақсартуға көмектесетін мінез-құлқы мен әдеттері. Физикалық және психикалық денсаулыққа қамқорлық жасай отырып, адам әртүрлі аурулардың алдын алады, мектептегі проблемалармен, стресстермен жақсы күреседі, бұл өз кезегінде оқушылардың үлгеріміне әсер етеді.

Бағдарламаның мақсаты-шаңғы дайындығы бөлімі бойынша материалды терең зерттеу.

- сауықтыру, тәрбиелік және қолданбалы маңызы;
- денсаулықтың жоғары деңгейін және белсенді ұзақ өмір сүруді қамтамасыз ету;
- ең маңызды физикалық қасиеттерді тәрбиелеу – төзімділік, күш, ептілік және басқалар;

- жүйелі және дербес дене жаттығуларына қажеттіліктер;
- жарыстарға қатысу кезінде білім алушылардың дене бітімі мен жоғары нәтижелерге қол жеткізуі.

"Шаңғы даярлығы" бағдарламасын әзірлеу бөлімінің міндеттері:

Білім беру:

- таңдалған спорт түріндегі техника мен тактиканы, шаңғымен қозғалуды үйрету және жетілдіру: шаңғымен сырғанау, түсу, көтерілу, тежеу, бұрылу;
- шаңғыларды пайдалана отырып, дене шынықтыру-сауықтыру және спорттық-сауықтыру іс-шараларында жаттығуларды орындау техникасын меңгеру;
- оқушыларды жарыстарда әртүрлі қашықтықтарды еңсеру барысында күштер мен мүмкіндіктерді дұрыс бөлуге үйрету.

Дамыту:

- спортшылардың моторикасын, физикалық қасиеттерін дамыту және шаңғымен сырғанау техникасын әртүрлі тәсілдермен оқыту;
- шаңғы сабақтарына қызығушылықты дамыту (спорттық ойындар және шаңғы эстафеталары) әңгімелесу, спортшылармен кездесу;
- ұзақ қашықтыққа шаңғы тебу кезінде төзімділікті дамыту;
- шаңғы дайындығы кезінде білім алушылардың аэробты және анаэробты қасиеттерін дамыту.
- шаңғымен спринтерлік қысқа қашықтықты еңсеру кезінде білім алушылардың жылдамдық қасиеттерін дамыту.

Тәрбиелік:

- барлық бағытта үйлесімді дамыған тұлғаны тәрбиелеу;
- жеке заттар мен мектеп жабдықтары үшін жауапкершілікті тәрбиелеу;
- өз денесін сауықтыру үшін жауапкершілікті тәрбиелеу (таза ауада болу-қатаю)

Сабақ режимі:

Сабақтар бүкіл ұжыммен, кіші топтар бойынша өткізілуі мүмкін.

Бағдарламаны іске асыру нысаны:

- фронтальды;
- жұптық;
- топтық;
- жеке

Бағдарламаны іске асыру әдістері:

- практикалық;
- түсіндірме-иллюстрациялық;
- ақпараттық.

Күтілетін нәтижелер:

- таңдалған спорт түріндегі техника мен тактиканы жетілдіруді, шаңғымен жүруді үйренеді: шаңғымен сырғанау, түсу, көтерілу, тежеу, бұрылу;

- шаңғыларды пайдалана отырып, дене шынықтыру-сауықтыру және спорттық-сауықтыру іс-шараларында жаттығуларды орындау техникасын меңгереді;

- олар жарыстарда әртүрлі қашықтықтарды еңсеру барысында күштер мен мүмкіндіктерді дұрыс бөле алады.

Дамыту:

- спортшылардың моторикасын, физикалық қасиеттерін дамытады және шаңғы тебу техникасын әртүрлі тәсілдермен үйренеді;

- шаңғы сабақтарына қызығушылық артады (спорттық ойындар және шаңғы эстафеталары) әңгімелер, спортшылармен кездесулер;

- ұзақ қашықтықта шаңғы тебу кезінде төзімділікті дамытыңыз;

- шаңғы жаттығулары кезінде аэробты және анаэробты қасиеттерді дамытады;

- шаңғымен спринттік қысқа қашықтықты еңсеру кезінде жылдамдық қасиеттері дамиды.

Тәрбиелік:

- жеке заттар мен мектеп жабдықтары үшін жауапкершілік артады;

- өз денесін сауықтыру үшін жауапкершілік артады (таза ауада болу – қатаю).

"Шаңғы дайындығы" бөлімін зерделеу барысында ұлдар мен қыздар өздеріне жиі сұрақ қояды: неге белгілі бір жаттығулар, тапсырмалар не үшін қажет, олар болашақ өмірге, мамандыққа, мамандыққа қажет пе? Сондықтан - дене шынықтыру пәні мұғалімдерінің педагогикалық әсер ету жүйесінің маңызды орындарының біріне қашу, шаңғы даярлығы сабақтарының жаттығу бағытының қажеттілігін түсіндіру және тәрбиеленушілерге әлеуметтік негізделген талап қою керек. Бөлімді зерделеу аяқталғаннан кейін, дәл осы әдіс бойынша оқушылардан күтіледі.

Жоғарыда айтылғандардан басқа, балалар мен олардың ата-аналары мектеп пен отбасының, мұғалімдер мен ата-аналардың шаңғы дайындығына, мектепте және күнделікті өмірде спортпен шұғылдану қажеттілігіне деген көзқарастарының, талаптарының бірлігін қалыптастырады деп күтілуде. Ол үшін ата-аналар жиналыстарында түсініктемелер мен хабарламалар беру қажет. Мұғалімнің тұрақты үгіт-насихат жұмыстары оқушылардың өміріне дене жаттығуларын енгізуде сәттілік әкелуі мүмкін.

Дайындықты бақылау. Нәтижелерді диагностикалау. 7-сынып оқушылары үшін-осы факультативті курстың мүшелері үшін жалпы нәтиже-бұл спорттың осы түрімен үнемі айналысу және мектеп жарыстарына қатысу, шаңғымен әртүрлі тәсілдермен қозғалу дағдыларын игеру.

Оқу жылы факультатив мүшелерінің жиналысымен аяқталады және жаңа оқу жылындағы жұмыс перспективасын анықтайды. Ата-аналар үшін жыл қорытындысы мен медициналық тексерудің нәтижелері бойынша жиналыс міндетті түрде өткізіледі.

Бағдарламаны іске асыру шарттары. Бағдарламаны табысты іске асыру үшін материалдық-техникалық базаның болуы қажет.

Спорт залының, суық ауа райында сабақ өткізуге арналған, арнайы жабдықталған стеллаждарда шаңғы мүкәммалы сақталатын шаңғы базасының

үй-жайының болуы. Тәрбиеленушілерге нөмірленген және бекітілген жарамды шаңғы мүкәммалының (жинаққа: қатты бекітпесі бар шаңғылар, шаңғы етіктері, таяқтар) қажетті жиынтықтарының болуы. Бекіткіштерді орнатуға және шағын жөндеуге арналған құралдар жиынтығының болуы. Әр түрлі температураға арналған шаңғы майларының жиынтығы.

Сабақтар мектепке жақын орналасқан арнайы дайындалған жерлерде өткізіледі. Мектеп ауласында шаңғы тебу техникасын алғашқы оқытуға арналған оқу алаңы бар. Оқу шаңғысы сайда дайындалады, өрескел жерлерден өтеді, қозғалудың зерттелген әдістерінің техникасын бекіту және жетілдіру үшін қызмет етеді.

"Шаңғы даярлығы" бағдарламасын іске асыру мерзімі-1 жыл. Сабақтар екінші ауысымда аптасына 1 рет 1 академиялық сағаттан, оқу жылы ішінде барлығы - 34 сағаттан өткізіледі. 7 сынып. Оқу тобының құрамы-25 адам.

Оқытылатын курстың мазмұны

1-2 сабақ. Саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) бір мезгілде екі жақты қозғалысты үйреніңіз.
- б) кедергілерді жеңу

Қашықтықтан өту

2-4 сабақ. Саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) техниканы бір уақытта бір қадаммен бекітіңіз
- б) қашықтықтан өту

5-6 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) бір сатылы жүрісті бір уақытта жетілдіру
- б) бұрылыстарды, бұрылыстарды, бұрылыстарды үйреніңіз
- в) қашықтықтан өту

7-8 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) бір қатарлы және екі қатарлы кезектесіп екі қатарлы кезектесіп жүру
- б) қашықтықтан өту

9-10 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) ауыспалы екі сатылы жүріс және жүрістен жүріске өту бойынша техниканы жетілдіру

б) қашықтықтан өту

11-12 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) төмен сөреде түсуді үйреніңіз
- б) бір мезгілде бір сатылы жүрісті жетілдіру.
- в) қашықтықтан өту

13-14 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) конькимен сырғанау техникасын үйрену
- б) қашықтықтан өту

15-16 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) конькимен сырғанау техникасын жетілдіру.
- б) Соқамен тежеу
- в) қашықтықтан өту

17-18 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) соқамен тежеу
- б) конькимен сырғанау техникасын жетілдіру.
- в) қашықтықтан өту

19-20 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) кедергілерді жеңу
- б) 2 км дейінгі қашықтықты өту.
- в) қашықтықтан өту

21-22 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) шаңғы техникасын бекітуге бағытталған арнайы жаттығулар.
- б) жалпы дене шынықтыру жаттығулары
- в) қашықтықтан өту

23-24 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) игерілген шаңғы қозғалыстарының техникасын жетілдіру біреуінен көшу басқа.
- б) 2 км дейінгі қашықтықты өту.
- в) қашықтықтан өту

25-26 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) конькимен сырғанау
- б) аялдама, бұрылыс.
- в) қашықтықтан өту

27-28 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) төмен позицияда түсу техникасын үйреніңіз
- б) конькимен сырғанау техникасын жетілдіру.
- в) 2 км дейінгі қашықтықты өту

29-30 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) конькимен сырғанау техникасын жетілдіру.
- б) қашықтықтан өту

31-32 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) кедергілерді жеңу
- б) 2 км дейінгі қашықтықты өту
- в) қашықтықтан өту

33-34 сабақ саптық әдістер. О (РУ) (2 сағат)

- а) "соқамен" тежеу техникасын жетілдіру
- б) қашықтықтан өту
- в) бақылау есебі 2 км

Оқу-тақырыптық жоспар

7 сынып (34 сағат)

№	Білім негіздері	
1.	Дене шынықтыру және спорт. Қазақстанда шаңғы спортын дамыту.	2 саға т
2.	ҚР-дағы қысқы спорт түрлерінің даму жағдайы.	2 саға т
3.	Жаттығу қауіпсіздігі ережелері, жазатайым оқиғалар кезінде алғашқы медициналық көмек көрсету.	2 саға т
4.	Жалпы дене шынықтырудың әртүрлі жаттығуларын үйреніңіз және орындаңыз. Тәрбие. білім алушылардың физикалық қасиеттері.	2 сағ
5.	Екі қабатты классикалық қозғалыстың кезектесіп қозғалысын үйреніңіз. Қолдар мен аяқтардың кезектесіп қозғалуын пысықтау, екіжақты классикалық жүріспен кезектесіп қозғалу кезінде оларды орындаудың жүйелілігі.	2 сағ
6.	Бір сатылы классикалық қозғалыстың кезек-кезек Имитациялық қозғалыстарын үйреніңіз. Қолдар мен аяқтардың бір сатылы қозғалысын, бір сатылы классикалық қозғалыспен кезек-кезек қозғалу кезінде олардың орындалу дәйектілігін бір уақытта пысықтау.	2 сағ
7.	Оқушылардың аэробты және анаэробты қабілеттерін үйрену. Кросс жаттығулары. Ұзақ қашықтықтағы білім алушыларда төзімділікке тәрбиелеу.	2 сағ
8.	Резеңке амортизаторлардағы классикалық қозғалыспен қол жұмысын үйреніңіз. Спорттық ойындар мен эстафеталар. Жаттығуларды орындау кезінде қол жұмысын пысықтау.	2 сағ
9.	Әр түрлі үйлестіру жаттығуларын үйреніңіз . Білім алушылардың үйлестіру қабілеттерін пысықтау.	2 саға т
10.	Конькимен сырғанаудың әртүрлі Имитациялық қозғалыстарын үйреніңіз. Қозғалыста және орнында конькимен сырғанау жолымен шаңғымен қозғалу техникасын пысықтау.	2 сағ

11.	Бір уақытта екі қабатты конькимен сырғанаудың қозғалыстарында және орнында Имитациялық қозғалыстарды үйреніңіз. Қолдар мен аяқтардың қимылдарын пысықтау, бір мезгілде екі қабатты жоталы жүріспен қозғалу кезінде оларды орындаудың жүйелілігі.	2 сағ
12.	Бір сатылы конькимен сырғанау қозғалыстарында және орнында Имитациялық қозғалыстарды үйрену. Қолдар мен аяқтардың қимылдарын пысықтау, бір сатылы конькимен бір мезгілде қозғалу кезінде оларды орындаудың дәйектілігі.	2 сағ
13.	Шаңғы тебу кезінде бір сатылы, екі сатылы конькимен жүруді үйрену. Қолдар мен аяқтардың қозғалысын пысықтау, шаңғы тебу кезінде бір сатылы конькимен жүру кезінде оларды орындау дәйектілігі.	2 сағ
14.	Бір мезгілде қозғалыстарды үйреніңіз, кезек-кезек екі қабатты және сонымен бірге классикалық шаңғымен жүру. Қолдар мен аяқтардың қозғалысын пысықтау, классикалық шаңғы қозғалыстарында оларды орындау үйлесімділігі.	2 сағ
15.	Бақылау жаттығуларын тапсыру кезінде төзімділікті дамыту үшін шаңғы тебудің әртүрлі тәсілдерімен аралық жұмысты орындау. Білім алушыларда аралық жұмыс кезінде төзімділікке тәрбиелеу.	2 сағ
16.	Бақылау жаттығуларын тапсыру кезінде жылдамдықты дамыту үшін шаңғымен жүрудің әртүрлі тәсілдерімен жылдамдық жұмысын орындау. Білім алушыларда қысқа қашықтықтағы жұмыс кезінде жылдамдықты тәрбиелеу.	2 сағ
17.	3 км қашықтықтың бақылау нормативінің орындалуын есепке алу	2 сағ

№	Бақылау жаттығулары	ұлдар			қыздар		
		«5»	«4»	«3»	«5»	«4»	«3»
1	Шаңғым ен жүгіру 2 км,	13,00	14,00	14,30	14,00	14,30	15,00

2	3 км шаңғым ен жүгіру,	уақытты есептемеге нде	уақытт ы есептем егенде	уақытты есептеме генде	уақытты есептемеге нде	уақытт ы есептем егенде	уақытты есептеме генде
---	---------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------

Әдебиет:

1. Шаңғы спорты. - Мәскеу. И. М. Бутин, 1987.
2. Дене шынықтыру - еңбек-денсаулық. - Волгоград. Ю. А. Хайрова, 1990.
3. Сабақтан кейінгі сабақ. - Мәскеу. М. Г. Каменцер, 1989.
4. Сабақ. Дене шынықтыру. - Мәскеу. Г. М Каменцер, 1989.

"ФУТБОЛ" КУРСЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ

Аркенов Т. О.

дене шынықтыру мұғалімі

Түсіндірме жазба

Бұл бағдарлама мектептегі барлық оқу жылдарында оқушылардың дене тәрбиесі мәселелерін дәйекті түрде шешуге мүмкіндік береді. Дене шынықтыру бойынша білім беру мазмұны оқушылардың спорт үйірмелерінде оқуды таңдау мүмкіндігін қамтамасыз етеді. Балалар футболдан спорт секцияларында сабақ өткізуді жөн көреді. Спорттық ойын өзінің әсерінен баланың дамуының ең жан-жақты және әмбебап құралы болып табылады. Спорт секцияларындағы сабақтар оқушылардың негізгі физикалық қасиеттерін дамытуға ықпал етеді.

Өзектілігі

Қазіргі уақытта қазіргі тәрбиеленушінің өмірінде гиподинамия проблемасы бар. Мұғалімдер, дәрігерлер мен ғалымдар бір күннен артық дабыл қағатын бұл жағдай, ең алдымен, қозғалыс белсенділігінің жетіспеушілігімен қауіпті. Әрине, жоғары оқу жүктемесі мен оқушылардың қозғалыс белсенділігінің жетіспеушілігі жағдайында мектепте, оның ішінде сабақтан тыс уақытта дене шынықтыру-сауықтыру жұмыстарын тиімді ұйымдастыру маңызды рөл атқарады. Сондықтан мектептен тыс уақытта Оқушылармен дене шынықтыру-сауықтыру жұмыстарының ең тиімді құралдары, футбол ерекше орын алады. Қозғалыс белсенділігін дамытады, жүрек-тамыр және тыныс алу жүйесін жақсартады, дененің иммундық жүйесін нығайтады.

Мақсаттары мен міндеттері

Футбол ойыны жан-жақты физикалық дамуға бағытталған және өмірге қажетті көптеген моторлық және моральдық-еріктік қасиеттерді жетілдіруге ықпал етеді.

Мақсаттары мен міндеттері

Футбол ойыны жан-жақты физикалық дамуға бағытталған және өмірге қажетті көптеген моторлық және моральдық-еріктік қасиеттерді жетілдіруге ықпал етеді.

Бағдарламаның мақсаты-футболдың спорттық ойынын үйрену, ойын техникасы мен тактикасының негізгі әдістерін меңгеру.

Бағдарламаның негізгі міндеттері:

- денсаулықты нығайту;
- дұрыс физикалық дамуға ықпал ету;
- қажетті практикалық және теориялық білім алу;
- ерік-жігерді, батылдықты, табандылықты, тәртіпті, ұжымшылдықты, достық сезімін тәрбиелеу;
- футболдан оқушылардың арнайы, дене шынықтыру, тактикалық

- дайындығын арттыру;
- футбол жарыстарына қатысу.

Бағдарламаны іске асырудың ұйымдастырушылық шарттары

Жасөспірім кезінде барлық функционалды жүйелердің қалыптасуы негізінен аяқталады. Бұл жаста моториканы жетілдіру кезеңі, моториканы дамытудағы үлкен мүмкіндіктер бар. Үйлестіру, күш және жылдамдық қабілеттері тез жақсарады.

Күтілетін нәтиже:

1. тәрбиеленушілердің сырқаттану деңгейі төмендейді; 2. футбол ойнаудың теориялық және практикалық дағдыларын меңгереді;
3. коммуникативті қабілеттер қалыптасады (командада ойнау қабілеті);
4. тәрбиеленушілердің жеке дамуының өсуі;
5. футбол жарыстарына қатысу.

Іске асыру мерзімі–бір жыл.

Жалпы сағат саны – 34.

Сабақ режимі–аптасына 1 сағат.

Оқыту әдістері – топтық, жеке.

Оқу-тәрбие жұмысы үшін үлкен мүмкіндіктер мұғалім мен оқушының бірлескен іс-әрекеті қағидатына негізделген. Сабақтар студенттердің өз тәжірибелеріне сүйене отырып, қажетті шешімді табуы үшін құрылуы керек. Алынған білім мен дағдылар. Техникалық, тактикалық, жалпы дене дайындығы бойынша сабақтар оқу-жаттығу режимінде өткізіледі.

Теория оқу-жаттығу сабақтары барысында өтеді, онда ойын ережелерінің мазмұны, ойын жағдайлары, төрешілердің қимылдары егжей-тегжейлі түсініледі.

Футбол сабақтарына қызығушылықты арттыру және білім беру, тәрбие және сауықтыру міндеттерін сәтті шешу үшін осы сабақтарды өткізудің әртүрлі формалары мен әдістері қолданылады.

Ауызша әдістер: оқушыларда зерттелетін қозғалыс туралы алдын ала түсініктер жасайды. Осы мақсатта: түсініктеме, әңгіме, ескерту, командалар, нұсқау қолданылады.

Көрнекі әдістер: негізінен жаттығулар, Көрнекі құралдар, бейнефильмдер түрінде қолданылады. Бұл әдістер студенттерге зерттелетін әрекеттер туралы нақты түсініктер жасауға көмектеседі.

Практикалық әдістер:

- жаттығу әдістері;
- ойын;
- бәсекеге қабілетті;
- айналмалы жаттығулар.

Олардың бастысы-жаттығулардың бірнеше рет қайталануын қамтамасыз ететін жаттығу әдісі. Жаттығуды үйрену екі әдіспен жүзеге асырылады:

- жалпы;
- бөліктер бойынша.

Ойын және бәсекелестік әдістер оқушылар кейбір ойын дағдыларын қалыптастырғаннан кейін қолданылады.

Айналмалы жаттығу әдісі арнайы дайындалған орындарда (станцияларда) тапсырмаларды орындауды көздейді. Жаттығулар оқушылардың техникалық және физикалық қабілеттерін ескере отырып орындалады.

Бағдарламаның мазмұны

Материал үш бөлімде берілген: білім негіздері; Жалпы және арнайы физикалық дайындық; ойын техникасы мен тактикасы.

1 бөлім. "Білім негіздері" онда футбол тарихы, жарыс ережелері туралы материалдар ұсынылған.

2-бөлім. "Жалпы және арнайы дене шынықтыру" мұнда қозғалыстардың жалпы мәдениетін қалыптастыруға ықпал ететін, денені физикалық белсенділікке дайындайтын, белгілі бір моторлық қасиеттерді дамытатын жаттығулар берілген.

3 бөлім. "Ойын техникасы мен тактикасы" мұнда ойынның техникалық және тактикалық әдістерімен оқытуға ықпал ететін материал ұсынылған.

Бағдарлама бойынша оқудың соңында оқушылар ойын ережелерін біліп, жарыстарға қатысуы керек.

Өзіндік жұмыстың мазмұны Жалпы және арнайы дене шынықтыруды арттыру үшін жаттығулар жиынтығын орындауды қамтиды.

Оқу-тақырыптық жоспар

№ р / с	Материалдың мазмұны	Сағат саны
1	Спорттық ойындарды өткізу кезінде Т/Б. Ұйымдастырушылық сәт.	1
2	Футбол ойнаудың негізгі ережелері.	1
3	Ойыншының қозғалыс техникасы. Аяқтың ішкі жағымен соққы.	1
4	Домалақ допты табанмен және аяқтың ішкі жағымен тоқтату.	1
5	Дриблинг.	1
6	Домалақ допты көтерудің сыртқы бөлігімен ұрыңыз.	1
7	Аяқтың ұшымен соққы.	1
8	Маңдайдың ортаңғы соққысы орнында.	1
9	Допты бүйірлік сызыққа лақтыру.	1
10	Допты әр түрлі бағытта және әр түрлі жылдамдықта қорғаушының пассивті қарсылығымен жүргізу.	1
11	Қозғалыс техникасы мен допты игеру элементтерінің комбинациясы.	1
12	Аяқтың ішкі жағымен ұшатын допты ұрыңыз.	1
13	Ұшатын допты көтерудің ортаңғы бөлігімен ұрыңыз.	1
14	Допты бүйірлік сызыққа лақтыру.	1
15	Қорғаушының белсенді қарсылығымен дриблинг.	1
16	Алдамшы қозғалыстар (финттер).	1

17	Аяқтың ішкі жағымен төмен түсетін допты тоқтату.	1
18	Қозғалыс техникасы мен допты игеру элементтерінің комбинациясы.	1
19	Допты соғу және допты тоқтату техникасын жетілдіру.	1
20	Екі жақты оқу ойыны.	1
21	Допты маңдайдың ортасымен ұру.	1
22	Маңдайдың бүйір бөлігімен соққы.	1
23	Домалақ допты табанмен тоқтату.	1
24	Аяқтың ішкі жағымен ұшатын допты тоқтату.	1
25	Допты кеудеге тоқтату.	1
26	Дриблинг техникасын жетілдіру.	1
27	Қорғаныс әрекеттерінің техникасын жетілдіру. Иықты иыққа итеру арқылы допты таңдау.	1
28	Допты кері қайтару.	1
29	Допты жылжыту және иелену техникасын жетілдіру.	1
30	Қорғаудағы ойын тактикасын жетілдіру.	1
31	Шабуылдағы тактикалық әрекеттер	1
32	Екі жақты оқу ойыны	1
33	Екі жақты оқу ойыны	1
34	Екі жақты оқу ойыны	1
		34 сағат

Бақылау жаттығулары мен стандарттары

Дала ойыншылары мен қақпашыларға арналған

Жалпы дене шынықтыру бойынша

1. 30м жүгіру
2. 300 м жүгіру
3. 400 м жүгіру
4. 6 минуттық жүгіру
5. 12 минуттық жүгіру
6. Жүгіру 10х30 сағ
7. Орнынан ұзындыққа секіру
8. Орнынан үш рет секіру
9. Орнынан бес рет секіру

Жаттығулар жеңіл атлетикадан жарыс ережелеріне сәйкес орындалады жүгіру жоғары старттан орындалады. 10х30 м "жүгіру" сынағындағы әрекеттер арасындағы уақыт 25 секундты құрайды. 10 әрекеттің орташа уақыты ескеріледі.

Дала ойыншылары үшін

Арнайы дене шынықтыру дайындығы бойынша

10. Дриблингпен 30 м жүгіру жоғары старттан орындалады, допты мәре сызығынан тыс тоқтауды есептемегенде, допқа кем дегенде үш рет тигізу арқылы кез-келген тәсілмен жүргізуге болады.

Ойыншы мәре сызығын кесіп өткенде жаттығу аяқталды деп саналады. Старттағы төреші старттың дұрыстығын және допқа жанасу санын, ал мәредегі төреші жүгіру уақытын жазады.

11. Дриблингпен 5х30 жүгіру де, доппен 30 м жүгіру де орындалады. Барлық бастаулар-орыннан. Стартқа оралу уақыты-25 сек. Сегменттен өту ережелері бұзылған жағдайда футболшы стартқа оралады (25 секунд есебінен) және жаттығу қайталанады.

Төрешілердің міндеттері доппен 30 м жүгіру кезіндегідей.

12. Допты қашықтыққа соғу кез келген тәсілмен қозғалмайтын допқа оң және сол аяқпен орындалады. Доптың ұшу қашықтығын өлшеу соққы орнынан ені 10 м дәліз бойынша доптың жерге бірінші тиген нүктесіне дейін жүргізіледі.

Әр аяқпен соғу үшін үш әрекет жасалады. Әр аяқпен соққылардың ең жақсы нәтижесі есептеледі. Соңғы нәтиже екі аяқтың ең жақсы соққыларының қосындысымен анықталады.

13. Допты қашықтыққа лақтыру ені 2 м дәліз бойынша футбол ойнау ережелеріне сәйкес орындалады. Дәлізден тыс құлаған доп есептелмейді. Үш әрекет беріледі. Ең жақсы әрекеттің нәтижесі ескеріледі.

Техникалық дайындық бойынша:

14. Дәлдікке арналған қақпаға соққылар 17 м қашықтықтан (10-11 жас аралығындағы жасөспірімдер – 11 м қашықтықтан) оң және сол аяқпен бекітілген доппен орындалады

10-15 жастағы футболшылар допты тігінен бөлінген Қақпаның артқы үштен біріне әуе арқылы жібереді. 16-18 жас аралығындағы жігіттер допты қақпаның жартысына жібереді, ол әуе арқылы қақпа сызығын кесіп өтіп, қақпаның сыртында 10 м-ден жақын жерге тигізбеуі керек. Әр аяқтың бес соққысы кез-келген тәсілмен орындалады. Соққылардың сомасы ескеріледі.

15. Допты жүргізу, тіректерді соғу және қақпаға соққы беру бастапқы сызықтан (айып алаңының сызығынан 30 м) 20 м допты жүргізу, содан кейін төрт тіректі жыланмен айналып өту (бірінші тіреу айып алаңынан 10 м қашықтықта, ал әрбір 2 м сайын тағы үш тіреу қойылады) және айып алаңына жетпей орындалады. допты қақпаға соғыңыз. Уақыт басталғаннан бастап доп арқылы қақпа сызығын кесіп өткенге дейін белгіленеді. Егер доп қақпаға соғылмаса, жаттығулар есептелмейді. Үш әрекет беріледі, ең жақсы нәтиже ескеріледі.

16. Допты жонглерлік ету-оң және сол аяқпен (ортаңғы, ішкі және сыртқы көтеру бөліктерімен), жамбас пен баспен соққылар жасалады. Соққылар кез-келген ретпен қатарынан екі реттен артық қайталанбай орындалады. Әр түрлі тәсілдермен жасалған соққылар ғана ескеріледі, олардың ішінде бас, оң және сол жамбас кем дегенде бір рет.

Қақпашылар үшін

17. Аспалы допты секіруде созылған қолдың жұдырығымен жеткізу - кез-келген аяқпен итеріп, жүгіруден орындалады. Секіру биіктігі ілулі доптың биіктігі мен қолдың биіктігі арасындағы айырмашылықпен анықталады (жұдырық жұмылған). Әр биіктікке үш әрекет беріледі. Ең жақсы нәтиже ескеріледі.

18. Допты қолдан қашықтыққа соғу (төрт қадамнан аспайтын жүгіру) - ені 10 м дәліз бойынша айып алаңының шегінен шықпай жүгіруден орындалады. Дәлізден тыс құлаған доп есептелмейді. Үш әрекет беріледі. Ең жақсы нәтиже ескеріледі.

19. Допты қолмен қашықтыққа лақтыру (төрт қадамнан аспайтын жүгіру) ені 3 м дәліз бойынша орындалады.

Ескертулер.

1. Жалпы дене шынықтыру жаттығулары тікенсіз аяқ киімде орындалады.

2. Арнайы дене шынықтыру жаттығулары толық ойын түрінде орындалады.

Ұсынылған бақылау нормативтері аударма болып табылады. Бақылау нормативтерін қабылдау әрбір оқу тобында оқу жылы ішінде кемінде үш рет (қыркүйек-қазан, наурыз-сәуір, маусым-шілде) келесі оқу тобына ауыстыру үшін әрбір оқу тобының оқушылары қатаң белгіленген нормативтер санын орындауы тиіс. Нормативтердің белгіленген санын орындамаған, бірақ перспективалы болып табылатын жекелеген жас футболшылар педагогикалық кеңестің шешімімен алып тастау тәртібімен келесі топқа ауыстырылады.

Бастапқы дайындық топтары үшін нормативтік талаптар

1. Жалпы дене шынықтыру бойынша:

1.	3x10 шаттлмен жүгіру немесе жоғары старттан 30 сағат жүгіру (сек)	10,0 6,0	9,5 5,5
2.	Теннис добын нысанаға үш әрекеттің 6 м-мен лақтыру (соққылар саны)	1	2
3.	Уақытты есептемегендегі кросс (м)	300	500
4.	Мультикоскоктар (аяқтан аяққа 8 секіру-қадам) (м)	10,5	12,5
5.	Аяқтың көмегімен арқанға өрмелеу. (м)	1,5	2
6.	Қарсыз жерлерде шаңғы тебу(км): велосипедпен жүру (км)	12	23
7.	Жүзу (кез келген тәсілмен) (м)	12	25
8.	Кедергілер жолағы (ұпай саны)	7	9

2. Техникалық дайындық бойынша

1	Допты қашықтыққа соғу (м)	24	28
2	Кешенді жаттығу: 10 м жүргізу, 12 метрлік сегментте қойылған үш тіректі айналып өту, содан кейін нысанаға (2,5х1, 2 м) 6 м қашықтықтан соғу - үш әрекеттен (сек)	12	9,5
3	Дриблингпен 30 м жүгіру (сек)	-	6,5
4	Допты аяқпен жонглерлік ету (соққылар саны)	-	8

Дене шынықтыру және футбол ойнау техникасы бойынша нормативтер

Жаттығу	10 жыл	11 жыл	12 жыл	13 жыл	14 жыл	15 жыл	16 жыл	17 жыл
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Дала ойыншылары мен қақпашыларға арналған жалпы дене шынықтыру								
1. 30 м жүгіру (сек)	5.3	5.1	4.9	4.7	4.6	4.4	4.3	4.2
2. жүгіру 300 м (сек)	60.0	59.0	57.0					
3. бег 400 м (сек)				67.0	65.0	64.0	61.0	59.0
4. 6 минуттық жүгіру (м)			1400	1500				
5. 12 минуттық жүгіру (м)					3000	3100	3150	3200
6. 10х30 м жүгіру (сек)							4.50	4.40
7. ұзындыққа секіру/М (см)	160	170	180	200	220	225	240	250
8. үш секіру / м (см)	450	460	520	560	600			
9. бес секіру (м)						12.00	12.50	13.00
Дала ойыншыларына арналған арнайы дене шынықтыру дайындығы бойынша								
1. дриблингпен 30 м жүгіру (сек)	6.4	6.2	6.0	5.8	5.4	5.2	4.8	4.6
2. дриблингпен 5х30 м жүгіру (сек)				30.0	28.0	27.0	26.0	24.0

3. допты қашықтыққа соғу - оң және сол аяқпен соққылардың қосындысы (м)			45	55	65	75	80	85
Дала ойыншыларына арналған техникалық дайындық бойынша								
1. допты дәлдікке соғу (соққылар саны)	6	7	8	6	7	8	6	7
2. дриблинг, тіректерді сызу және қақпаға соғу (сек)				10.0	9.5	9.0	8.7	8.5
3. допты жонглерлік ету (бірнеше рет)	8	10	12	20	25			
Қақпашылар үшін								
1. допты ұзақтық пен дәлдікке аяқпен соғу (м)				30	34	38	40	43
2. аспалы допты жұдырықпен секіріп, соғу (см)				45	50	55	58	60
3. допты қашықтыққа лақтыру (м)				20	24	26	30	32

Әдістемелік ұсынымдар

Балалар жаттығуларды бірнеше рет қайталаған кезде доппен әрекет ету техникасын меңгереді. Дегенмен, зерттелетін қозғалыстарды қамтитын жаттығулар мен ойындар балалар үшін өте әртүрлі және қызықты болуы керек. Әрекеттердің монотондылығы мен монотондылығы балалардың қызығушылығын төмендетеді. Жаттығулар мен ойындар мектеп оқушыларына қол жетімді болуы керек. Оқытудың басында балалардың негізгі бағыты дұрыс қозғалыстарды игеруге бағытталған, содан кейін олар күшті және дәл соққылар мен қозғалыс жылдамдығын игеруге ұмтылуы керек.

Балалар жаттығуларды оң және сол аяқтарымен орындауы керек. Техниканы оқыту қозғалыстарды орындау жағдайларын қиындату арқылы біртіндеп жүзеге асырылады. Мысалы, допты ұру келесі ретпен жүргізілуі керек: қозғалмайтын допқа соғу, оны тоқтатқаннан кейін допқа соғу, допқа қарай қозғалу, және, сайып келгенде, оқушылардың өздері қозғалған кезде соққыны зерттеуге көшу керек. Дриблинг жаттығуларын жүгіру кезінде

түзу сызықпен жүргізуден бастаған дұрыс. Бұл жағдайда жүгіру жылдамдығы біртіндеп артады. Балалар бұл әрекетті игере отырып, сіз доғалармен, зигзагтармен, жалауша тіректерімен жүруді үйренуге кірісе аласыз. Ақырында, келесі кезең-қарсыластың қарсыласуы кезінде дриблингті үйрену. Дриблинг ойын жаттығуларында, эстафеталарда, ашық ойындарда және футбол ойынында жетілдіріледі. Балалар мұны білуі керек:

- 1) допты қарсыласынан алыс аяқпен жүргізу керек;
- 2) жылдам жүгіру кезінде допты көтерудің сыртқы бөлігімен, ал баяу жүгіру кезінде — кез келген тәсілмен жүргізу ыңғайлы;
- 3) Егер қарсылас кездесуге жүгірсе, допты көтерудің ішкі бөлігімен жүргізу керек.

Егер әр балаға доп беру мүмкіндігі болса, онда бұл іс-әрекеттің эмоционалдығын едәуір арттырады және техниканы тезірек игеруге ықпал етеді.

Оқыту формалары: сабақ, футбол матчы.

Сабақтың ұзақтығы-25-30 мин. Сабақ үш бөлімнен тұрады:

кіріспе-3-4 мин.

негізгі-20 мин.

қорытынды-4-5 мин.

Футбол матчының ұзақтығы 25 мин. (үзілісті ескере отырып)

Жылыту-матч басталар алдында өткізіледі.

1 тайм-10 мин.

Үзіліс-5 мин.

2 тайм - 10 мин.

Футбол ойнау ережелері

Футбол ойынының негізгі ережелерін білу қажет:

- ойын басталар алдында тараптарды таңдау немесе бастапқы соққы үшін жеребе тартылады. Доп алаңның ортасында жерге қойылады;
- команда ойыншылары қарсыластың қақпасына мүмкіндігінше көп гол соғуға тырысады, ал допты жоғалтқаннан кейін ойын ережелерін сақтай отырып, өздерін қорғауға тырысады;
- футбол-екі команданың ойыны, әр командада-5-7 ойыншыға дейін, олардың бірі капитан;
- ойын ережелерінің сақталуын және матчтың ұзақтығын төреші бақылайды;
- доп қақпаға соғылған болып саналады, егер ол қақпа сызығынан толығымен өтіп кетсе және ойын барысында барлық ережелер сақталса;
- футболда ойыншылар доппен барлық әрекеттерді аяқтарымен орындайды;
- қақпашы мен лақтыруды орындайтын ойыншы допты қолына алуға құқылы;
- футбол-бұл ұжымдық ойын, ал ойыншылар бәсекелестік рухы мен жеңіске деген ұмтылысына қарамастан бір-біріне құрметпен қарайды.

Мектеп жасындағы балалармен футбол ойнаудың жеңілдетілген нұсқасы өткізіледі (кішігірім алаңдарда және командаларда ойыншылар саны аз).

Ойын ережелерінің кейбір ерекшеліктері бар. Мұнда балаларға он бір метрлік, бұрыштық соққылар және басқа да үлкен футбол ережелері сияқты қиын және қол жетімді емес талаптар қолданылмайды. Сонымен қатар, мұғалім кейбір ережелерді өзі белгілей алады: мысалы, қақпашымен немесе онсыз ойнау және т. б.

Ойынның мақсаты. Ойындағы команданың мақсаты-қарсыластың қақпасына мүмкіндігінше көп гол соғу, ал допты жоғалтқаннан кейін ойын ережелерін сақтай отырып, оларды қорғау.

Ойынға қатысушылар. Әр команда 5-8 баладан және бірнеше қосалқы құрамнан тұрады. Ойыншылардың бірі-капитан. Команда ойыншыларында Ерекше белгілер болуы керек.

Төрешілік. Мұғалім ойын ережелерінің орындалуын қадағалайды және барлық даулы жағдайларда шешім қабылдайды. Ол ойыншылардың ережелерін бұзған кезде ойынды тоқтатады, балалардың мінез-құлқын бақылайды, ойын уақытын бақылайды.

Ойын уақыты. Ойын 30 минутқа созылады. Ойын уақыты бес минуттық үзіліспен 15 минуттан екі жартыға бөлінеді. Ойынның соңында баланың денесін тыныш күйге келтіру үшін отырықшы ойын (ұзақтығы 3-5 минут) өткізіледі.

Ойын нәтижесі. Егер доп штанганың астындағы тіректер арасындағы қақпа сызығынан толығымен өтіп кетсе және ойын ережелері бұзылмаған болса, доп қақпаға соғылған болып саналады. Көп гол соққан Команда жеңімпаз болып саналады. Егер бірде-бір доп соғылмаса немесе екі команда да бірдей гол соқпаса, ойын тең аяқталды деп саналады.

Ойын өткізу ережелері. Ойыншылар допты аяқпен басқаруға, оны (аяқпен) ойыншыға беруге, допты қақпаға соғуға құқылы. Қарсылас команда ойыншыларының міндеті-жауды өз қақпасына жіберіп алмау және допты соғуға жол бермеу. Доппен барлық әрекеттер тек аяқтармен орындалады. Допты басымен немесе денесімен тигізу қате болып саналмайды, ал допты қолмен ұстау тек қақпашыға рұқсат етіледі.

Ойынның басталуы. Ойын басталмас бұрын тарапты немесе бастапқы соққыны таңдау үшін жеребе тартылады.

Бастапқы соққыға арналған доп алаңның ортасында жерге қойылады және ойын команданың ойыншыларының бірі тәрбиешінің сигналымен басталады. Оқушы допты қарсыласқа қарай бағыттайды. Қарсылас команданың ойыншылары доптан кемінде 3 м қашықтықта болуы керек. Бастапқы соққыны шығарған оқушының басқа ойыншыларға қарағанда допты екінші рет тигізуге құқығы жоқ. Доп соғылғаннан кейін ойын ойынның басындағыдай қайта басталады, қақпаға доп соғылған команданың ойыншысы.

Белгіленген үзілістен кейін командалар екі жаққа ауысады және бастапқы соққы алаңның ортасынан қарсылас команданың ойыншысымен, яғни ойынды бастамаған ойыншымен жасалады.

Ауыстыру ережелері. Мұғалім ойын барысында ойыншыларды өзгерте алады. Команданың кез-келген ойыншысы қақпашыны алмастыра алады. Егер балалардың біреуі қатты шаршаса, жарақат алса немесе тәртіпсіз әрекет етсе, мұғалім ойынды тоқтатады, қажет болған жағдайда оқушыға көмектеседі немесе оны ауыстырады.

Доптың ойыннан шығуы. Бүйірлік сызықты немесе қақпа сызығын жерге немесе ауаға кесіп өткен доп ойыннан шыққан болып саналады. Доп ойыннан тыс жерде және мұғалім ойынды тоқтатқан кезде саналады. Қалған уақыт ішінде доп ойында есептелінеді, тіпті ол алаңға тіректен немесе қақпадан секіргенде немесе балалар ережені бұзды және төреші ойынды тоқтатады деп болжап, ойынды тоқтатады.

Ережелерді бұзу және олар үшін жаза. Ойыншыларға жолдасына тірек қоюға, қарсыласын тепкілеуге, итеруге, киімін, қолын тартып алуға, қақпашыға шабуыл жасауға, одан допты алуға тырысуға тыйым салынады. Ойын ережелерін бұзу-бұл қолында доппен жүгіру, оны ұстауға тырысу. Егер ойыншы ережелерді бұзса, тәрбиеші ойынды тоқтатып, оған ескерту жасайды. Бұл жағдайда доп қарама-қарсы командаға беріледі және бұзушылық орын алған жерден ойынға енгізіледі. Егер бұзушылықты екі команданың ойыншылары бір уақытта жасаса, бұл жағдайда екеуі де бұзушылық орнынан айып добын (қозғалмайтын допқа) тағайындайды.

Ережені өрескел бұзғаны үшін ойыншы алаңнан (оны ауыстыру құқығымен) 1-3 минутқа шығарылады.

Оқушыларды бірге ойнауға, бір-біріне көмектесуге, сәтсіздікке жанашырлық танытуға үйрету керек.

Әдебиет:

1. Андреев с.Н. мектептегі Футбол: кітап. Мұғалім үшін. – М.: Ағарту. 1986. – 144 б., ил.
2. Жас спортшылардың теориялық дайындығы. БЖСМ жаттықтырушыларына арналған нұсқаулық. - М., 1981.
3. Кирич Б. Я., Лукашин Ю. Футбол. - М., 1982.
4. Чанади А. Футбол. Техника. - М., 1978.
5. Чанади А. Футбол. Стратегия. - М., 1981.
6. Жас футболшы. Жаттықтырушыларға арналған оқу құралы / жалпы редакциясымен А. П. Лаптева, А. А. Сучилина. - М. 1983.

Қарағанды қаласының білім бөлімі
"№58 ЖОББМ " КММ

Келісілді Келісілді

МК меңгерушісі директордың м. а.

"№58 ЖОББМ" КММ білім бөлімі" ММ

Қарағанды қ."

_____ Әбдікєрова Б. Х. _____ Исакова Г. М.
" ____ " _____ 20__ жыл " ____ " _____ 20__ жыл

КУРС БАҒДАРЛАМАСЫ

Қарағанды 2019

Автор:

Рахимжанов Е. Т., директордың эксперименттік жұмыс жөніндегі орынбасары
Қарағанды қ." № 58 ЖОББМ " КММ;

А. М. Байпақпаев Қарағанды қ. "№58 ЖОМ" КММ АӘД оқытушы-
ұйымдастырушысы.

Рецензенттер:

Садықов Қанат Ибраимұлы-медицина ғылымдарының докторы, профессор,
Е. А. Бөкетов атындағы ҚарМУ Дене шынықтыру және спорт факультетінде
алғашқы әскери дайындық және жекпе-жек кафедрасының меңгерушісі.

Сейсембеков Ербол Саматұлы-әскери және тактикалық-арнайы даярлық
кафедрасының аға оқытушысы полиция подполковнигі

"№58 ЖОББМ"КММ әдістемелік кеңесі ұсынған

Хаттама № _____ " _____ " _____ 201__г

Хатшы: _____

Қарағанды қаласының білім бөлімінің Әдістемелік Кеңесі ұсынған

Хаттама № _____ " _____ " _____ 201__г.

Хатшы: _____